

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 66 · 11. april
Sesjonen 2018–2019

Møte torsdag den 11. april 2019 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 66):

1. Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i jordlova mv. (klimahensyn ved nydyrking) (Innst. 228 L (2018–2019), jf. Prop. 39 L (2018–2019))
2. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Mona Fagerås, Lars Haltbrekken og Arne Nævra om endring av reindriftsloven § 60 (Innst. 194 L (2018–2019), jf. Dokument 8:193 L (2017–2018))
3. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nils Kristen Sandtrøen, Maria Aasen-Svendsrud, Terje Aasland, Ruth Grung, Jonas Gahr Støre og Ingvild Kjerkol om klimatilpassing av jordbruket for trygg matproduksjon basert på norske ressurser (Innst. 221 S (2018–2019), jf. Dokument 8:31 S (2018–2019))
4. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Solfrid Lerbrekk og Arne Nævra om å utrede alternativer til EØS-avtalen (Innst. 214 S (2018–2019), jf. Dokument 8:58 S (2018–2019))
5. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Böhler, Lene Vågslid, Maria Aasen-Svendsrud og Jonas Gahr Støre om tiltak mot kriminelle gjenger og organisert kriminalitet (Innst. 204 S (2018–2019), jf. Dokument 8:39 S (2018–2019))
6. Referat

Presidenten: Representantene Åsmund Aukrust, Morten Wold, Knut Arild Hareide og Marianne Marthinsen, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Den innkalte vararepresentanten for Oslo, Camilla Strandskog, tar nå sete.

Statsråd Olaug V. Bollestad overbrakte 25 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen vil fremsette to representantforslag.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:07:12]: Det er forslag fra representantene Kjersti Toppe, Siv Mossleth, Geir Inge Lien, Bengt Fasteraune og meg sjøl om en nasjonal opptrappingsplan for VTA-plasser (varig tilrettelagt arbeid).

Og så – endelig – kommer forslaget fra Geir Pollestad, Geir Adelsten Iversen, Nils T. Bjørke, Liv Signe Navarsete, Marit Knutsdatter Strand, Siv Mossleth og meg sjøl om jordbrukets samfunnsoppdrag – minst 50 prosent sjølforsyning av jordbruksmat innen 2026.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe vil fremsette et representantforslag.

Kjersti Toppe (Sp) [10:08:11]: Eg skal fremja eit forslag frå stortingsrepresentantane Geir Inge Lien, Åslaug Sem-Jacobsen, Marit Knutsdatter Strand og meg sjølv om tiltak for å styrkja legevakttenesta som akuttmedisinsk naudteneste og å innføra maksimal reisetid til legevakt.

Presidenten: Representanten Liv Signe Navarsete vil fremsette et representantforslag.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:08:48]: På vegner av representantane Bengt Fasteraune, Willfred Nordlund og meg sjølv vil eg setje fram eit representantforslag om offentleg evaluering av integrert strategisk leingi innan forsvarssektoren.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag om nødvendig fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:09:18]

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i jordlova mv. (klimahensyn ved nydyrking) (Innst. 228 L (2018–2019), jf. Prop. 39 L (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [10:10:12] (ordfører for saken): Landbruks- og matdepartementet foreslår i denne proposisjonen noen endringer i jordloven når det gjelder nydyrking. Det blir også tatt opp en del endringer på mer generelt grunnlag, altså opprettinger i lovverket under departementets ansvarsområde, og de skal reparere en del feil i lovverket som har oppstått

som følge av organisasjonsendringer og endringer i annet regelverk. Det har ikke blitt så mye omtalt ved behandlingen i komiteen. Det som derimot har blitt omtalt, er lovendringen som går på nydyrking av myr. Derfor har også saken fått det betimelige navnet «myrsaken».

Stortinget har vedtatt at det skal være et generelt forbud mot nydyrking av myr. Departementet har i den framlagte proposisjonen også vært opptatt av at det skal kunne gis dispensasjoner fra det generelle forbudet, slik at en fortsatt skal kunne få utviklet norsk landbruk, og at norsk landbruk skal kunne ha muligheter til å vokse seg sterkt og fortsatt kunne drives på en god måte. Ved nydyrking generelt er det flere forhold som skal hensyntas når man søker om nydyrking. Så også når det gjelder nydyrking av myr. Flertallet har vært opptatt av at det skal gis dispensasjoner, og flertallet har sett på forslagene til dispensasjon som departementet har foreslått, og langt på vei vært enig i disse.

Det er viktig å merke seg at komiteen viser til at norske myrer lagrer store mengder karbon, men det er også viktig å presisere at vi vet lite om hvor mye som slippes ut fra myr ved opparbeidelse. Samtidig vet vi at det å drenere myr vil bidra til at det blir mindre utslipp av metan. Så det er en del uklarerhøder rundt nydyrking av myr, men likevel føler vi det er riktig å gå for et generelt forbud, men da selvsagt med en god del dispensasjoner.

Flertallets intensjon i komiteen har vært at jordbruken skal hensyntas på en god måte. Derfor har vi også gått inn og sagt noe konkret om hvilke dispensasjoner flertallet i komiteen ønsker at departementet skal vektlegge. Det kan virke noe uvanlig at en komité går inn på en slik måte og nesten sier hva departementet skal skrive i en forskrift, men i og med at departementet selv har vært inne på dette i sin framlagte proposisjon, mente også flertallet det var naturlig at komiteen sa noe om hva som var viktig å vektlegge. Med de dispensasjonene som flertallet nå foreslår, og som flertallet mener bør vektlegges, er vi vel i den situasjonen at det fortsatt skal være mulig på en god måte å kunne dyrke opp myrområder – så fremt det er til fordel for bonden og for å utvikle en gård. Vi har vært veldig forsiktig med å være for konkrete i våre anbefalinger, men vi gir dermed departementet en mulighet til å vurdere hva som er best for norsk landbruk, uten at vi får et totalforbud.

Så alt i alt mener flertallet at dette er en god middelvei for å få utvikling i norsk landbruk, få muligheten til å nydyrke myrområder, samtidig som det skal være restriksjoner på det. Det som også er viktig for flertallet å framheve, er at det er kommunene med sin lokalkunnskap som skal håndheve dette, og som skal behandle søknadene og eventuelt godkjenne eller avslå søknadene, og flertallet har stor tro på at kommunene er seg den

oppgaven bevisst og sørger for at norsk landbruk fortsatt kan utvikle seg på en god måte.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [10:15:02]: For Arbeiderpartiet er det helheten som teller. Vi er opptatt av matproduksjon, av det biologiske mangfoldet og av klima, og da er det fem viktige grunner til at Arbeiderpartiet lander på den helhetlige politikken som vi gjør.

Den første grunnen er selvfølgelig muligheten for matproduksjon i hele landet. I enkelte deler av Norge er det først og fremst myrområder som er aktuelle å dyrke opp. Det gjelder f.eks. deler av Møre og Romsdal og betydelige deler av Nord-Norge. Så hvis vi i Stortinget virkelig vil gjøre en realitet av det vi har vedtatt i jordbrukspolitikken, med matproduksjon og muligheter for næringsutvikling i hele landet, vil et forbud slå regionalt skjevt ut. Det er også sånn, eksempelvis når det gjelder lokalproduserte gulrøtter fra Møre og Romsdal, at hvis det ikke skal være en framtid for den næringsvirksomheten og den matproduksjonen, betyr det at den maten må erstattes med noe annet. Akkurat det poenget er dessverre underbelyst i dokumentet som har kommet fra regjeringen. Alternativet til å spise grønnsaker produsert f.eks. på Smøla, vil være å importere, og det kan i sum gi en karbonlekkasje som gir økte klimautslipp.

Derfor er punkt nummer to som er viktig for oss, at vi har en helhetlig tanke knyttet til det vi kan si er et regnskap med både inntekter og utgifter. I denne saken har man da belyst utslipp, altså utgifter i regnskapet med å dyrke opp, men inntektene – med frisk, grønn plantevekst som binder karbon – er dessverre hoppet over. Så derfor er det uklart hva som er helheten i balansen mellom binding og utslipp.

Så til den tredje grunnen, som er prinsipielt veldig viktig. Stortinget har gjennom behandlingen av jordbruksmeldingen vedtatt at vi skal øke matproduksjonen på norske ressurser. I dokumentet fra regjeringen antydes det at vi ikke vil trenge mer gress i Norge, at vi ikke vil trenge mer fôr, men det er jo direkte motstridende med det Stortinget har vedtatt, at vi skal øke matproduksjonen på norske ressurser. For hvis vi skal nå det målet, må vi ha mer norskprodusert fôr. Så det er også en viktig grunn til at Arbeiderpartiet må si at vi ikke kan ha et slikt forbud mot nydyrking hvis vi skal nå de målene vi samlet sett har satt oss i denne salen.

Punkt nummer fire går på at dyrking av myr er noe annet i dag enn det var for 50 år siden. Nå kan man i hovedsak bruke topplaget, og det vil si at man kan få opp frisk plantevekst uten at man nødvendigvis trenger å vende lenger ned i myra.

Punkt nummer fem er at matproduksjon handler om sikkerheten til innbyggerne våre. Også beredskapstankegangen er dessverre for lite belyst i doku-

mentet fra regjeringen og fra flertallet i innstillingen. Derfor må vi tenke oss grundig om når vi gjør slike lov-messige vedtak med betydelige konsekvenser for den samlede matberedskapskapen i Norge. Hvis vi sammenligner med Forsvaret, som er en annen viktig del av vår oppgave for å gi innbyggerne våre sikkerhet, er jeg ganske sikker på at den typen inngrepene politiske forslag ville fått en mye mer prinsipiell vurdering.

Derfor ser Arbeiderpartiet at vi må ta vare på helheten. Vi må sørge for at det er næringsmuligheter for matproduksjon i hele landet, vi må tenke på innbyggernes sikkerhet, og vi må sørge for at vi sammen faktisk kan føre den matpolitikken som vi har vedtatt. Vi er tydelig på at det kun er den enkelte kommune som har muligheter til å gi adgang til å godkjenne dyrkingsplaner for myr.

Med det tar jeg opp det forslaget som Arbeiderpartiet står bak.

Presidenten: Representanten Nils Kristen Sandtrøen har tatt opp forslaget han refererte til.

Margunn Ebbesen (H) [10:20:06]: Næringskomiteen har behandlet proposisjonen fra Landbruks- og matdepartementet om endring i lov av 12. mai 1995 om jord § 11 andre ledd om nydyrking, nærmere bestemt om klimahensyn ved dyrking av myr.

Norge har forpliktet seg gjennom Parisavtalen fra 2015 til å redusere klimagassutslippene med 40 pst. innen 2030, der de største utslippskuttene skal tas i landbruk og transport. Stortinget har fulgt opp dette gjennom flere pålegg til regjeringen. Både gjennom klimaforliket fra 2012 og budsjettvedtak i Stortinget har Stortinget bedt regjeringen fremme et forslag om forbud mot nydyrking av myr – og derfor denne proposisjonen til Stortinget.

FNs klimakonvensjon utgjør rammeverket for internasjonalt klimasamarbeid. Norge som partsland skal etter dette overholde utslippsmål og rapportere om nasjonale klimagassutslipp. Utslipp av lystgass etter kultivering av myr er omfattet av utslippsmål etter bl.a. Kyotoprotokollen. Stortinget har også sluttet seg til regjeringens forslag om at Norge skal påta seg en betinget forpliktelse om minst 40 pst. utslippsreduksjoner innen 2030.

Norge vil også samarbeide om utslippene i ikke-kvotepiktig sektor. Også her vil Norge få et mål for slike utslipp. De viktigste ikke-kvotepiktige sektorene er transport, jordbruk, bygg og avfall. Utslipp fra jordbruket utgjør en sjettedel av utslippene i ikke-kvotepiktig sektor, og lystgass etter kultivering av myr inngår bl.a. i disse utslippene.

I 2017 sto jordbruket for vel 8 pst. av de totale klimagassutslippene i Norge, og da både metan og lystgass.

Det meste av metanutslippene kommer fra dyrenes fordøyelse, spesielt fra drøvtyggere. Resten av metanutslippene kommer fra lagring av husdyrgjødsel. Det er gjort en stor innsats innenfor jordbruket for å få utslippene ned. Siden 1990 har utslippene av klimagasser fra jordbruket gått ned med minst 4 pst. Viktige årsaker er mindre bruk av nitrogenholdig mineralgjødsel, mer bruk av kraftfôr i stedet for gras og bedre utnyttelse av melkeproduksjonen. Vi har også hos Geno fått presentert et ambisiøst mål de har om å redusere metanutslipp fra NRF-kua med 20 pst. ved å ta i bruk ny teknologi i avlsarbeidet.

Det bør vel ikke være tvil om at de fleste i denne salen er opptatt av klima, og at vi skal nå klimamålene som er satt. Jeg er også ganske overbevist om at også bønder og andre er opptatt av vårt klima. For er det noen som virkelig rammes av klimaendringene, så er det bønder og deres næringsaktivitet. Det er vel heller ingen næringer som er så avhengig av vær og klima som jordbruket. Sommeren 2018 viste oss at jordbruket er sårbart for endringer i vær og klima, og prognosene framover sier at det vil bli mer vanlig med ekstremvær fremover. Når vi vet at dyrking av myr medfører utslipp av klimagasser, er det nødvendig at vi må gjennomføre de tiltak som skal til for å bidra til å redusere klimautslipp. Og det å ta vare på norsk myr og våtmark er et effektivt tiltak for å redusere karbonutslipp.

Jeg mener at vi som stortingspolitikere ikke på den ene siden kan si at vi støtter klimaengasjerte ungdom som er redde for sin fremtid på kloden, for så ikke å støtte opp om enkelte tiltak som kan bidra til mindre utslipp.

Med denne proposisjonen og de tilleggspunkter som flertallet, det vil si regjeringspartiene, står bak, vil regjeringen kunne innføre forbud mot dyrking av myr i tråd med hva Stortinget tidligere har bedt om. Videre vil regjeringen også kunne utforme forskrifter og eventuelt endre disse i takt med ny oppdatert kunnskap. For her må vi være ærlige: Det viser seg jo at kunnskapsmiljøer raskt kommer med nye rapporter som slår beina under tidligere rapporter.

Og så vil jeg til slutt understreke at det er viktig at hjemmelen til å utøve dispensasjonsadgang er lagt til kommunene.

Geir Pollestad (Sp) [10:24:39] (leiar i komiteen): Dette er ein trist dag for norsk landbruk og for norsk matproduksjon. Det er ei trist sak, der fleirtalet føreslår å innføre eit generelt forbud mot nydyrking av myr. Det er eit stort inngrep i den private eigedomsretten, basert på eit relativt tynt faktagrunnlag.

Eg synest saksordføraren sa det veldig bra. Han sa at me veit lite om utsleppa, men så sa han vidare at ein

«føler» at det er rett å gå for eit generelt forbod. Då er me eigentleg inne ved kjernen i denne saka: Ein føler.

Dette er symbolpolitikk. Ein innfører eit alvorleg inngrep i den private eigedomsretten som går ut over vår moglegheit til å produsera mat, fordi ein «føler» at det er rett. Det er populært i enkelte miljø at ein gjer dette. At det gjev reduserte utslepp, er ein litt usikker på, men ein føler det. Ein tek ikkje omsyn til dyrkingsmetodar. Ein tek ikkje omsyn til karbonbinding i jord. Nei, det føler ein vel ikkje er så viktig.

Senterpartiet erkjenner at myr bind karbon, og derfor har me òg føreslått at klima kan takast inn som eit omsyn når ein vurderer søknadar om nydyrking, men det ville ikkje falla oss inn, som eit parti som har respekt for den private eigedomsretten, som er oppteken av norsk matproduksjon, å innføra eit generelt forbod mot nydyrking. For i realiteten er det me snakkar om, eit tilnærma totalforbod.

Eg synest at representanten Sandtrøen frå Arbeidarpartiet på ein god måte gjorde greie for dyrkingsmetodar og korleis dette burde vore vurdert. Det er distriktsfylke som Nordland og Møre og Romsdal som vert ramma spesielt hardt av denne symbolpolitikken.

Så vert det snakka om unntaksbestemmingane. Eg les desse unntaksbestemmingane. Eg ser det skal skje i særskilte tilfelle. Det er eit ganske snevert omgrep alle-reie der. Regelverket er byråkratisk og kostnadsdrivande for bonden. Ingen av dispensasjonshøva tek omsyn til klima. Nei, det er personlege forhold ved bonden og gardsbruket som skal kunna vektleggjast, men veldig snevert. Venstres fyrstekandidat i Møre og Romsdal var ute før denne innstillinga vart gjeven og lovde vide unntaksmoglegheiter. Det har ikkje fleirtalet i næringskomiteen levert.

Og så er det noko absurd med denne saka. Viss myra er 1,01 meter djup, skal ein ha totalforbod. Viss ho er 0,99 meter djup, stiller sjølv sagt saka seg heilt annleis, og ein skal – i særskilte tilfelle – kunna gje dispensasjon.

Det er òg ei sjølv motseiing i at det å bruka myra til å dyrka mat, vil ein ikkje ha noko av, men å bruka myra til å byggja parkeringsplass eller kjøpesenter, det er ikkje så farleg. Dette heng ikkje på greip. Eg meiner at Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti i denne saka sviktar norske bygder. Men når me kjem med forslag om skogplanting, CO₂-fond for transporten til næringslivet og klimatiltak som vil ha effekt, seier dei same partia nei, det ønskjer ein ikkje.

Representanten Ebbesen sa at landbruket er dei som vert ramma hardest av klimaendringane. Ja, det er rett, men det er jo ikkje ei grunngeving for at det er deira ansvar å rydda opp. Ansvar ligg fyrst og fremst på dei som har skapt klimaproblema, ikkje dei som vert ramma. Det er ei logisk kortslutting å meina at fordi land-

bruket vert ramma hardt av klimaendringane, så er det landbruket sin jobb å rydda opp.

Me har sagt det mange gonger i Senterpartiet: Det er forskjell på ku og kol. Eg meiner at når me skal løysa klimautfordringane, skal me starta med dei sektorane som har skapt dei. Og det høyrer jo med til historia at landbruket er ein av få sektorar som har redusert sine utslepp.

Så eg ser fram til debatten. Eg håpar at ein kan avklara noko meir kva som ligg i unntaksbestemmingane. Det som har kome så langt, er ikkje mogleg å forstå.

Med det tek eg opp det forslaget som Senterpartiet står bak.

Presidenten: Representanten Geir Pollestad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:29:56]: Alvoret har for lengst sokke inn over både Noreg og andre land som vel å ta klimaansvar. Vi treng å redusere utslepp raskt. Utfordringa Noreg står i, er jo ei dobbelt utfordring. Det eine er at vi i alle fall skal halvere utsleppa berre på dei neste elleve åra. Regjeringa har varsla 45 pst.; SV meiner at det er nødvendig å gå enda lenger enn det. Det andre er at på berre 20 år skal alle norske utslepp vere borte. For ei organisatorisk, industriell og politisk omvelting det er! Det er kanskje den største omveltinga vi nokon gong har vore igjennom som samfunn. Ho er heilt monumental. Og alt dette handlar jo ikkje om å vere grei mot nokon andre. Det handlar om å vareta det grunnlaget vi eksisterer på.

Det er i dette perspektivet vi diskuterer tiltak i jordbruket. Alt handlar jo om å hindre at lagra karbon slemper ut i atmosfæren, anten det er fossilt eller anna som er lagra i myra eller jorda. Oppheting av kloden vil føre til at meir blir frigjort i seg sjølv, men også ulike dyrkingsmetodar vil føre til utslipp. Dette møter dei landbrukspolitiske målsetjingane vi har, der vi faktisk ønskjer å ta meir av jorda i bruk. Det møter ein rett i fleisen. Dette er vanskeleg. Dette er vanskelege spørsmål for absolutt alle i denne salen.

SV støttar eit generelt forbod og er også opptatt av å ha kloke, omfattande dispensasjonar. Ein ting er særskilte tilfelle, som gjer at forskriftene blir veldig viktige for korleis vi skal handtere dette. Eg kjem jo frå kysten. Med nedbørsmengda der seier det seg sjølv at det er kolossale mengder myr. I nokre delar er det berre myr. Difor er det også dispensasjonar som går på akkurat det. Når eigarane mister andre produksjonsmetodar, som ved tap av leiejord, utbygging, samferdsel og den typen ting, i område der den einaste dyrkingsressursen er myr eller produksjon i myr på fjellgrunn, blir det gitt dispensasjon dersom det er av vesentleg betydning osv. Klok-skap skal rå her, men alvoret må vere i denne saka.

Eg trur at vi vil kunne klare å kome i mål med klimapliktene våre. Spørsmålet er berre kor vondt det skal gjere, og når vi skal kome i gang. Det gjer mindre vondt i år, og så gjer det meir vondt neste år. Viss vi plutseleg ventar til vi begynner å nærme oss 2030 og hiver inn alle tiltak da, blir det ei rasering av landet slik vi kjenner det.

I SV har vi gått gjennom andre typar tiltak som må til, og som no bl.a. er i ein prosess i jordbruket og i regjeringa – det vi ut frå kunnskapen vi har, veit vil kunne ha effekt. Myr utkrystalliserer seg som eit veldig viktig tiltak, som gjer at vi ikkje vil trenge å ta andre ganske store, dramatiske grep i jordbruket. Tre prosent av landareala i verda er myr, men en tredjedel av all karbon er i myr. Det å skjerme myr vil i seg sjølv kunne ha stor effekt.

Eit tema som det er veldig viktig å nemne i denne situasjonen, er at dette også er eit ekstremt viktig areal for biologisk mangfald. Og viss ein ikkje er opptatt av biologisk mangfald i seg sjølv: Dei økosystemtenestene dette tilfører heile den naturen vi lever av, er heilt avgjerande for å ha ein fungerande natur. Det å skjerme myr så godt vi kan, og innanfor ein klokskap som regjeringa får eit stort ansvar for å følge opp gjennom forskrift, og som Stortinget har lagt føringar for gjennom innstilling, er ekstremt viktig.

Det er ein ting som eg synest gjer at vi snublar litt i avslutninga her. Det er at dette forbodet med dei dispensasjonane berre skal gjelde bønder og matproduksjon. SV har vore heilt konsekvent i denne saka – både i behandlinga vi hadde i miljøkomiteen, og i behandlinga vi hadde i næringskomiteen – på at dette må vere gjennomgåande. Det kan ikkje vere eit hierarki i myra der jordbruket er nedst. Viss eg skulle ha bestemt kva som skulle fått forrang – viss ein i det heile skulle gå inn i myr – måtte det jo ha vore jordbruksproduksjon. Kvifor skal samferdsel, bygg og den typen industri få sleppe å søkje om dispensasjon, mens dette berre skal gjelde bønder? Eg synest det gjer at ein får ein ganske flau smak i munnen av saka, og eg forventar at regjeringa følgjer opp dette og er konsekvent.

André N. Skjelstad (V) [10:35:15]: Helt siden 1880-tallet har Venstre hatt et sterkt engasjement for myr. Den gangen ble myr ansett som verdiløs, men godt egnet til å skaffe folk stemmerett i en tid da fast eiendom var en forutsetning for å delta i demokratiet. Omtrent på samme tid startet for alvor grøfting av norske myrer. Det var et stort engasjement for å skaffe seg mer jord.

I dag vet vi at myr er et naturlig karbonlager, på linje med olje og gass bygd opp av dødt plantemateriale gjennom tusenvis av år. Høyt vanninnhold og lite oksygen hindrer nedbryting, slik at torvlageret sakte bygges opp som karbonlager. Norske myrer lagrer karbon tilsvaren-

de minst 3 500 mill. tonn CO₂-ekvivalenter. Det tilsvarer det årlige utslippet fra mer enn 1,5 millioner fossile biler. Årlig nydyrking av myr ligger på 2 000–4 000 dekar. I perioden 2021–2030 vil utslippsreduksjonen som følge av vedtaket vi fatter i dag, være 0,5–1 mill. tonn CO₂-ekvivalenter. Myr bidrar også i stor grad til naturmangfold. Flere av de mest truede naturtypene i Norge er knyttet til våtmark.

Det har vært en debatt om forbud mot nydyrking av myr i forbindelse med saken vi behandler i dag. Det har vært en debatt med noe varierende presisjonsnivå fra ulike partier, som har funnet det opportunt å framstille både bakgrunnen for vedtaket som vi fatter, og det arbeidet departementet har gjort, på en skjev måte. For det første kan det være grunn til å minne flere partier på at vedtaket vi fatter i dag, er en oppfølging av klimaforliket i 2012, som et bredt flertall i denne salen sto bak. Der ble man enig om at nydyrkingsforskriften skulle revideres, slik at også hensynet til klimaet ble gjenspeilet i regelverket. Ettersom forslaget innebærer et inngrep i den private eiendomsrett, er det nødvendig å gjøre som departementet påpeker, å endre loven slik at klimahensyn tas inn i nydyrkingsforskriften.

Videre har det i den offentlige debatten vært framsett en rekke argumenter om at forbudet mot nydyrking av myr vil svekke matvaresikkerheten i Norge og umuliggjøre landbruk i deler av landet, fordi det ikke finnes noe alternativ til myr. Mest kjent er nok bl.a. gulrotbøndene i Smøla blitt.

Til det siste er det viktig å påpeke at forskriftsendringen departementet tar sikte på å gjennomføre etter at vi har fått lovvedtaket i dag, vil inneholde unntaksbestemmelser der det er hensiktsmessig. I komiteen har vi også presisert noen tilfeller vi mener det bør omfatte, som jeg forutsetter at regjeringen vil følge opp. Jeg tillater meg å sitere nettopp dette fra komiteens flertallsmerknad:

«1. Dispensasjon vil kunne gis i «særskilte tilfeller», og dispensasjonsordningen som skal administreres av kommunen, skal knyttes opp mot søkers behov.»

Dette vil ikke minst kunne ivareta eksempelvis det behovet som gulrotprodusentene på Smøla har.

«2. Dispensasjon kan gis når eieren mister andre produksjonsarealer på grunn av tap av leiejord, utbygging, samferdselstiltak eller lignende.

3. Dispensasjon kan gis i landbruksområder der eneste dyrkingsressurs er myr, eller for å ivareta særskilte produksjoner i myr på fjellgrunn.»

Som tidligere nevnt har vi ivaretatt nettopp unntak knyttet til næringsinteresser. Med en presisering av departementets grundige lovarbeid er det ingen grunn til å

si noe annet enn at balansen mellom nasjonale og globale klimahensyn og hensynet til lokale behov og næringsdrivende i landbruket er godt ivaretatt.

Til spørsmålet om matvaresikkerhet er det viktig å presisere at ansvaret for å redusere klimagassutslipp i tråd med Stortingets egne klimamål og ikke minst Parisavtalen og våre øvrige internasjonale forpliktelser, faller på absolutt alle samfunnssektorer. Også i jordbruket må bønder og andre selvstendige næringsdrivende forutsette det gode arbeidet som allerede er i gang for å gjøre utslippene fra matproduksjonen vi har her i landet, mindre. Å redusere klimagassutslippene kan følges opp ved at myr ikke dyrkes opp, slik at det naturlig tilskrives jordbruket når regnskapet gjøres opp.

Det er også viktig å ta med seg at det aller viktigste knyttet til landbruket er å ha en streng og restriktiv holdning med hensyn til ikke å bygge ned den matjorda vi allerede har. Det er absolutt viktig for framtiden det vi fatter i dag for å redusere klimagassutslippene våre, samtidig som næringsinteressene ivaretas.

Jeg vil også påpeke – til det som representanten Pollestad sa – at det er lov å ha flere tanker i hodet samtidig. Jeg tror at landbruket er villig til å ta de forpliktelsene de er stilt overfor, men samtidig selvfølgelig også de mulighetene dette gir for norsk landbruk i framtiden.

Steinar Reiten (KrF) [10:40:10]: Saken vi behandler i dag, om endringer i jordloven med tilhørende nydyrkingsforskrift, må settes inn i en større sammenheng, der verdens nasjoner har blitt enige om å redusere klimagassutslippene dramatisk for å hindre et globalt økologisk sammenbrudd.

I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2017 fremmet regjeringspartiene og samarbeidspartiene Venstre og Kristelig Folkeparti forslag om en større tiltakspakke for å nå klimamålene som Norge har forpliktet seg på gjennom Parisavtalen. Denne avtalen trådte i kraft 5. november 2016, etter at 55 land, deriblant Norge, hadde ratifisert den. I forkant av Parisavtalen meldte Norge inn at vi skal redusere våre utslipp av klimagasser med minst 40 pst. i 2030 fra referanseåret 1990.

I denne tiltakspakken, som var bakt inn i vedtak nr. 108 av 5. desember 2016, lå det flere svært viktige elementer. Blant annet la de fire partiene inn i bestillingen en ny klimalov, som skulle kodifisere Norges forpliktelser til å nå klimamålene i henhold til Parisavtalen. Den loven ble fremmet våren 2017 og sanksjonert 16. juni samme år. Et annet tiltak som de fire partiene dannet flertall for den 5. desember 2016, var å be regjeringen fremme forslag om forbud mot nydyrking av myr.

Det er beregnet at norske myrer lagrer karbon tilsvarende minst 3 500 mill. tonn CO₂-ekvivalenter, og at

myr som naturtype bidrar med et stort naturmangfold. Derfor vil vern av myr, ikke bare mot nydyrking, men også mot andre former for ødeleggelse, som byggeaktivitet og framføring av vei og annen infrastruktur, være et viktig bidrag for å oppfylle Norges klimaforpliktelser etter avtaler vi har ratifisert.

Det er derfor viktig for Kristelig Folkeparti at vi, sammen med de øvrige regjeringspartiene og SV, understreker i en flertallsmerknad i komitéinnstillingen at det bør utredes om et forbud mot omdisponering av myr som klimatiltak burde gjelde alle samfunnssektorer, og ikke bare for landbruket. Vi i Kristelig Folkeparti imøteser en slik utredning, som vil være i tråd med vårt stortingsprogram, der det slås fast at Kristelig Folkeparti vil stanse ødeleggelse av myrområder.

For noen uker siden demonstrerte titusenvis av barn i gatene over hele verden for å sende et tydelig signal til oss politikere. Tiden for festtaleretorikk om klimatiltak er forbi. Nå kreves det bestemt og konkret handling for å hindre at vi overlater kloden som et økologisk katastrofeområde til generasjonene som kommer etter oss. Det vil bli tiltak som svir, og som vil kreve innovasjon, kreativitet og omstillingsevne på alle samfunnssektorer, i alle deler av næringslivet, i offentlig forvaltning og hos den enkelte forbruker, som må belage seg på at skattetrykket vil bli tilpasset klimaavtrykket som den enkelte etterlater seg, gjennom de valgene en gjør ved konsum av varer og tjenester.

Dette er den første av en lang rekke saker i årene som kommer der vi som politikere og beslutningstakere virkelig blir stilt overfor den vanskelige utfordringen med å veie hensynet til næringsinteresser opp mot hensynet til klimaforpliktelser og ansvaret for livsgrunnlaget til framtidige generasjoner. Dessverre viser det seg igjen at Senterpartiet i en viktig klimapolitisk sak stiller seg helt avvisende til å ta dette alvorlig inn over seg. Vi i Kristelig Folkeparti merker oss med beklagelse at Senterpartiet som eneste parti i komiteen avviser at det er et effektivt tiltak for å redusere karbonutslipp å ta vare på norsk myr og våtmark.

Det er heller ingen grunn til å legge skjul på at denne saken har vært krevende for regjeringspartiene. Det å avveie næringshensyn mot klimahensyn er en vanskelig øvelse når et innskjerpet regelverk mot myrnyrking nødvendigvis må føre til sterkere bindinger for næringsdrivende i landbruket. Det vil bli like vanskelig i andre næringer, som også må regne med å bli stilt overfor tilsvarende tøffe krav om klimatiltak i årene som kommer.

Målsettingen Norge har forpliktet seg på i Parisavtalen, ligger fast, og årstallet 2030 rykker stadig nærmere. Det må enhver norsk regjering uansett farge og sammensetning forholde seg til. For regjeringspartiene har det likevel vært viktig å sikre at fleksible og realitetsori-

enterte dispensasjonsbestemmelser blir innarbeidet i den endrede nydyrkingsforskriften, og at departementet får nødvendig frihet i utformingen av forskriften. Det er ivaretatt gjennom flertallsmerknaden i komitéinnstillingen. Arbeidet med å omarbeide nydyrkingsforskriften må til enhver tid være kunnskapsbasert og bygge på den siste og mest oppdaterte informasjonen som foreligger.

I likhet med de øvrige partiene har vi merket oss at NIBIO nylig leverte en rapport som viser at landbruket i langt flere kommuner enn tidligere antatt vil bli direkte berørt av et innskjerpet regelverk for nydyrking. Det viser på en god måte viktigheten av at departementet gis nødvendig handlingsrom til å utforme forskriften i tråd med et oppdatert kunnskapsgrunnlag. Det samme gjelder oppdaterte beregninger for karbonutslipp ved nydyrking av myr.

Statsråd Olaug V. Bollestad [10:45:09]: Lovforslaget som skal behandles i dag, har sitt utspring i et vedtak i Stortinget fra 2012 – et klimaforlik – hvor det ble enighet om at nydyrkingsforskriften skal revideres. Det er fordi vi ser at Norge, som har et stort forbruk, må ta ansvar for klimaet, ikke minst for å ta ansvar for dem som betaler den største prisen for klimaendringene, nemlig de som bor helt andre plasser i verden.

Innføringen av et slikt forbud krever en hjemmel i loven, og regjeringen sendte i desember 2018 ut en lovproposisjon om endringer av jordloven mv. til Stortinget. I lovproposisjonen foreslås det å innføre en hjemmel for å fastsette regler om nydyrking av myr i forskrift ut i fra behovet for reduserte klimagassutslipp. Proposisjonen inneholder også andre, mindre opprettinger i lovverket under Landbruks- og matdepartementets ansvarsområde.

Proposisjonen ble lagt fram i Stortinget før jeg overtok som landbruks- og matminister. Spørsmålet om forbud mot nydyrking av myr er ingen enkel sak, vil jeg likevel si. Jeg vil vise til at forslaget har møtt stor motstand i høringsrunden og har fått stor oppmerksomhet helt til i dag.

Proposisjonen bygger på underlagsmateriale fra Norsk institutt for bioøkonomi, og det er stilt spørsmål om hva de foreslåtte restriksjonene vil bety for jordbruket og klimaet. Flere av disse spørsmålene er det vanskelig for fagmiljøet å gi bastante svar på, med to streker under. Jeg mener likevel at forslaget er basert på forsvarlig kunnskap.

Kunnskapsgrunnlaget knyttet til myr forbedres kontinuerlig. Vi får ny kunnskap, og NIBIOs rapport fra mars 2019, Arealstatistikk: Dyrkbar myr, er et eksempel på det. Rapporten viser at det er et mer sammensatt bilde av tilgangen og fordelingen av dyrkbart areal i Norge

enn tidligere. Det understrekes at det er stor lokal variasjon i myrandelen av det dyrkbare arealet rundt omkring i landet. Det mener jeg det er viktig å ta med seg i arbeidet med å fastsette endringer i nydyrkingsforskriften, særlig i forbindelse med hvordan dispensasjonskriteriene skal utformes.

Det framgår av proposisjonen at hovedregelen bør være at nydyrking av myr ikke er tillatt av hensyn til klimaet. Forslaget inneholder imidlertid en dispensasjonsadgang som åpner for at kommuner kan gi tillatelse til nydyrking av myrarealer i særlige tilfeller.

Jeg viser også til flertallet i næringskomiteen, som stiller seg positive til en dispensasjonsordning. Komiteens flertall har også listet opp fem punkter som bør vektlegges i en slik forskrift. Disse flertallsmerknadene vil jeg ta med meg når de endelige dispensasjonskriteriene skal utformes. Det vil jeg måtte vurdere i det videre arbeidet med å fastsette endringer i nydyrkingsforskriften.

Komiteens flertall har i innstillingen understreket at det bør utredes om et forbud mot omdisponering av myr som et klimatiltak, med forskriftsfestet regelverk for dispensasjonsadgang, bør gjelde alle samfunnssektorer, ikke bare landbruket. Det må vurderes i en egen prosess. Stortingsvedtaket som ligger til grunn for denne proposisjonen, knytter seg kun til forbud mot nydyrking, men merknaden er utrolig viktig å ta med seg.

Avslutningsvis vil jeg understreke at jeg vil vektlegge å finne løsninger som vil ivareta både hensynet til klimaet og hensynet til landbruket i det videre arbeidet med endring av nydyrkingsforskriften, som denne saken egentlig handler om.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Geir Pollestad (Sp) [10:50:03]: Kor mykje vil eit generelt forbod, med det dispensasjonshøvet som vert skildra i innstillinga, gje av reduserte CO₂-utslepp?

Statsråd Olaug V. Bollestad [10:50:19]: Jeg tror at representanten Pollestad vet at dette handler om en lovhjemmel for å kunne endre en forskrift, en forskrift for å ha en målsetting om å redusere CO₂-utslippene. Når jeg skal endre den forskriften, må jeg ta med meg den kunnskapen som ikke jeg alene, som statsråd, sitter på, men som fagmiljøene sitter på. Da må den forskriften, med den dispensasjonsadgangen som komiteens flertall har vist til i de fem punktene i innstillingen, ligge igjen som et fotavtrykk for å være sikker på at forskriften både imøtekommer det som komiteen har lagt til grunn, og gir en reell og effektiv reduksjon av CO₂-utslippene.

Geir Pollestad (Sp) [10:51:12]: Det var eit veldig konkret spørsmål og eit veldig langt og litt uforståeleg svar.

Senterpartiet er av den oppfatninga at når me skal gjera såpass omfattande inngrep i den private eigdomsretten og i matproduksjonen som dette, må ein vera sikker på at det faktisk verkar. Her har fleirtalet lagt opp til eit dispensasjonshøve.

Det er jo skrive litt i proposisjonen om utsleppsreduksjonane. Men eg vil gjenta spørsmålet mitt: Kor mange tonn CO₂ er det forventa frå departementet si side at dette faktisk vil gje? Det meiner eg er eit ganske viktig spørsmål å få svar på, og det ønskjer eg å få av statsråden no.

Statsråd Olaug V. Bollestad [10:52:00]: Jeg skjønner at representanten Pollestad vil ha et tall av statsråden. Det tallet kan jeg ikke gi her jeg er nå. Men det jeg kan si, er at jeg i forskriften vil legge til rette for å ivareta både klimahensynet og landbruket, som Senterpartiet og Pollestad er opptatt av.

Så har jeg lyst til å si at det er litt bemerkelsesverdig at Pollestad kommer med dette spørsmålet. Han var selv med på vedtaket i 2012 om at det skulle lages en nydyrkingsforskrift nettopp med hensyn til klimaet, men når utfordringene kommer, velger han å stille seg på siden.

Geir Pollestad (Sp) [10:52:43]: Eg registrerer at eg ikkje får svar på spørsmålet mitt. Eg registrerer òg at ein tolkar vedtaket i 2012 som at det var eit pålegg om å innføra et generelt forbod. Det var det ikkje.

Men eg vil gå vidare til eit nytt spørsmål. Det me vedtek i dag, er jo berre ei lovendring. I den står det at departementet kan gje føresegner av omsyn til klimaet. No skal jo departementet i gang med forskriftsarbeidet på dette. Viss ny kunnskap viser at eit generelt forbod ikkje er føremålstenleg, vil ein då vurdere om ein skal regulera dette på ein annan måte, som loven opnar for, enn å innføra eit generelt forbod?

Statsråd Olaug V. Bollestad [10:53:36]: Når en jobber med forskrift og når en jobber med kunnskapsbaserte tilnærminger til det, mener jeg at vi vet mer og mer, og vi vil få vite mer og mer, og kunnskap kan også endre seg. Det er klart at jeg vil ta med meg ny kunnskap, oppdatert kunnskap, ellers ville jeg legge til grunn gammel kunnskap når jeg skal lage en ny forskrift. Det er ingen tjent med. Så det er klart at departementet vil ta hensyn til ny kunnskap når man skal lage forskriften. Det skulle bare mangle.

Geir Pollestad (Sp) [10:54:12]: Eit siste spørsmål: Inneber det som no ligg i innstillinga, at me vil få eit to-

talforbod mot nydyrking av myr med djupn på over ein meter?

Statsråd Olaug V. Bollestad [10:54:24]: Jeg legger merke til at i komiteens arbeid har en vektlagt fem punkter, og det er ikke lagt til grunn noe om over eller under 1 meter i de punktene. Jeg tenker at jeg skal legge til grunn det som ligger i saken, for det som vi skal utrede, og så skal jeg ta med meg også ny kunnskap inn i det arbeidet som skal gjøres med forskriften.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Siv Mossleth (Sp) [10:55:15]: I dag spanderte gårdbrukere frokost utenfor Stortinget, og norsk mat gjør oss både god og mett. Norsk landbruk er bærekraftig. Det er fornybart. Det er fotosyntesen, og det er karbonbinding. Jeg er veldig glad for at Senterpartiet i dag har fremmet et forslag i Stortinget om at vi skal ha minst 50 pst. selvforsyningsgrad innen 2026. Det er ikke noe svært mål. Jeg vil nesten si det er et minimum av det vi må ha i en urolig verden, hvor klimaet også står på dagsordenen.

Landbruket i verden er 10 000 år. I Norden er det 6 000 år, og nå klarer denne regjeringa å påstå at det er matproduksjon som er klimaproblemet.

Saksordføreren sier at myr er et lager for store mengder karbon, men vi vet lite, innrømmer han. Han innrømmer uklarheten, men likevel går regjeringa inn for myrdyrkingsforbudet. Samtidig sier han at det skal være mulig å dyrke opp myr, men hva oppnår regjeringa da? En innfører et forbud som en ikke vet om virker. En innfører en dispensasjonsordning som går ut på at det likevel kan dyrkes. Det som skjer, er at regjeringa påfører gårdbrukerne mer byråkrati, større kostnader og sannsynligvis et nei til dyrking.

Til det at vi ikke vet om det virker: Det er ikke bare saksordføreren som sier at han ikke vet om det virker. Nils Vagstad, administrerende direktør i NIBIO, svarer på et leserinnlegg jeg hadde i Nationen:

«Vi har i rapporter omtalt målinger som viser at dyrking ved omgraving ser ut til å redusere utslippene betydelig.»

Så sier han:

«Det er også mulig at det kan skje en netto binding av karbon i den mineraljorda som legges over myrlaget.»

Det som gjøres, har ikke klimaeffekt, i hvert fall er det en veldig usikker klimaeffekt. Det er prisen regjeringa er villig til å betale for å holde Venstre i regjeringa.

Stefan Heggelund (H) [10:58:31]: Innen 2030 skal dette landet kutte minst 40 pst. av sine utslipp, og i regjeringsplattformen har vi høynet målet for ikke-kvotepliktig sektor til 45 pst. Norge skal gjennom en stor omstilling – på elleve år skal vi klare dette – og den omstillingen skal vi gjennom i samarbeid med næring og industri. Og det er derfor det for første gang forhandles med landbruk, forhandles med fiskeri, for første gang har dette landet en helhetlig klimapolitikk for alle sektorer. Det har ikke skjedd før i Norge, men det kom med sentrum-høyre-regjeringen.

Jeg kom nettopp fra en debatt om karbonfangst og -lagring, CCS. Vel, i naturen finnes det også naturlige karbonlagre, og myr er et sånt lager. Etter drenering og oppdyrking vil torven i myren brytes gradvis ned og være en kilde til utslipp av klimagasser. Derfor er det forslaget vi behandler her, viktig, og dette er et forslag som det egentlig har vært enighet om. For det første er det faglig enighet – det er nå det ene – men det andre er at i 2010 var jo Senterpartiet for dette forslaget, da de sendte det ut på høring da de hadde landbruksministeren. Men nå er de i opposisjon, og de er i opposisjon til ethvert klimatiltak. Det er en del av deres opposisjonsrolle, og derfor sier de nå at de er mot.

Vi vil testes fremover på hvilke viktige tiltak vi vil være villige til å innføre i den omstillingen Norge skal gjennom. Ikke alle tiltak kommer til å være populære i alle sektorer. Det er klart at når man setter seg et så ambisiøst mål – både for Norge, Europa og verden – ja, så vil noen av tiltakene bli oppfattet som upopulære. Men det betyr ikke at de ikke er viktige, og det betyr ikke automatisk at de ikke virker.

Jeg er glad for forslaget som ligger på bordet, som Stortinget behandler i dag, og jeg er glad for den enigheten som er. Og så ser jeg at Senterpartiet og Arbeiderpartiet feilet i den første testen. Jeg vet at Arbeiderpartiet i lang tid har prøvd å bygge seg opp klimatroverdighet, men de skal vite at den faller når man feiler når de konkrete forslagene kommer på bordet.

Lars Haltbrekken (SV) [11:01:51]: Klimakrisen verden står midt oppe i, er alvorlig. Skal vi klare å løse den, må hele verden, også Norge, støvsuges for utslipp av klimagasser. Alle må bidra.

Myra lagrer store mengder av karbon, og i tillegg er den levested for en rekke arter i naturen. Derfor støtter SV forslaget om et generelt forbud mot nydyrking av myr. Men det er et stort paradoks, en stor mangel i regjeringens myrpolitikk, for mens de – prisverdig nok – vil forby nydyrking av myr, er de for nedbygging av den samme myra. Så mens bonden får nei til å dyrke myra, kan eiere av kjøpesentre eller parkeringsplasser få ja til å bygge ned den samme myra. Hvis regjeringen virkelig

var opptatt av å kutte utslipp av klimagasser og ta vare på den fantastiske naturrikdommen vi finner i myra, så ville de ha stemt for SVs forslag tidligere i år om å forby også nedbygging av myr. Men det gjorde de ikke; de stemte mot vårt forslag. De mener altså det er greit å bygge ned myra så lenge man ikke nydyrker den.

Men jeg må også i anstendighetens navn bemerke at både Senterpartiet og Arbeiderpartiet – som i dag harselerer over at det tillates etablering av kjøpesentre og parkeringsplasser på myra, mens man forbyr nydyrking – også stemte mot SVs forslag. De stemte også for at det skulle kunne tillates kjøpesentre og parkeringsplasser på myra. Jeg hadde forventet en viss sammenheng i politikken også fra disse partiene.

Så vil jeg legge til at når vi er ute på de internasjonale klimaforhandlingene, da er vi alle skjønt enige om at verden må ta vare på sine myrområder. Norge bruker hvert år store pengesummer på at land som Indonesia skal ta vare på sine myrområder, og jeg tror det er nær enstemmighet blant Stortingets 169 representanter om at Indonesia har et stort ansvar her. Men når vi kommer hjem, da splittes vi, som vi hører i diskusjonen i dag. Når vi blir bedt om å ta vare på *våre* myrområder, da splittes vi. Jeg skjønner det ikke. Enkelte i denne sal mener altså at det er avgjørende at Indonesia tar vare på myra si, men ikke vi i Norge. Det er flere partier i denne sal som i dag burde ta et alvorlig oppgjør med den skrikende mangelen på sammenheng i egen politikk.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [11:05:02]: Jeg har lyst til å si at framover er det viktig at vi på tvers av alle partier tenker praktisk når det kommer til matproduksjon og biologiske næringer. For det som er stemningen i denne salen, er egentlig ganske klart blant flertallet av oss som er her, at et nydyringsforbud er gjort på et veldig usikkert grunnlag. Det kan vi være ærlige med hverandre om, men det bør få en konsekvens framover: at vi tenker helhetlig og praktisk når det kommer til matproduksjon, hva vi faktisk skal leve av.

For én ting som slår meg, er at ingen her på noe som helst vis har sagt noe om hva den helhetlige konsekvensen har vært av f.eks. en nydyrking som skjedde for 50 eller 100 år siden, eller lengre tilbake enn det.

På bildet bak oss kan vi se dyrket mark. Hvis det ble dyrket opp ved Eidsvoll rundt 1814, har den friske planteveksten – hvis den er utført av en skikkelig fagperson med kyndig kunnskap i agronomi – til sammen gitt så stor binding, at nydyrkingen kanskje har gått i pluss? Det har ingen stilt spørsmål ved. Derfor slår det meg at vi er inne i en tid der vi gjør ganske store, dramatiske valg uten nødvendigvis å tenke godt nok på de helhetlige, langsiktige konsekvensene av forbudsvedtak som kommer. For jeg tror vi kan være ærlige med hverandre om

én ting: Hvis vi kan innføre forbud mot nydyrking på dette tynne grunnlaget, er det ganske mange forbud vi kan innføre i Stortinget framover.

Det finnes veldig mange forbudsmessige vedtak som med større sikkerhet kunne gitt en påvirkning i utslipp. Da har jeg lyst til å trekke en parallell til hva som er blitt gjort tidligere i Norge for å skape framtidsoptimisme og håp. Norge har til tider vært et land som folk vandret vekk fra. En av tingene man gjorde da man forsøkte å skape lysere utsikter for folk i landet vårt, var at fellesskapet, staten, bidro til nydyrking, og noen av områdene som ble dyrket opp, var både skog og myrområder. Det bidro til at folk kunne få et levebrød i Norge. Har de områdene gått i pluss klimamessig? Det kan godt hende, men ingen stiller spørsmål ved det.

Jeg vil påpeke at det vi i hvert fall vet, er at Arbeiderpartiets helhetlige politikk gir økt biologisk mangfold i Norge og i verden, det gir lavere utslipp samlet sett i verden fordi det vil øke produksjonen av mat og fôr her, og reduserer importen av soya fra Brasil.

Presidenten: Presidenten vil bare bemerke at utsikten er fortsatt flott gjennom det vinduet, presidenten bor i jo dette området.

Arne Nævra (SV) [11:08:22]: Jeg har trasket veldig mye i myr i mitt forrige liv, og myrer har tradisjonelt blitt sett på som verdiløs natur – vassjuk mark som er utklekkingsanstalt for mygg og andre plageånder. Slik har det vært historisk. Det gjaldt å få satt ploegen nedi dette, få det drenert og dyrket opp. Det var naturlig, og slik vi tenkte.

Men nå vet vi så mye, mye mer. Det er to avgjørende og viktige verdier av myr. Det ene er at karbonlagerfunksjonen, som mange har snakket om her i dag, er uomtvistelig viktig. Det andre er at det er et hjem for veldig mange spesialiserte arter. Det blir veldig fort glemte her i salen, den delen som går på at det er et levested for spesialiserte arter.

Når det gjelder lagring av karbon, mener vi nå at det er sterk dokumentasjon på at myrene betyr enormt mye for lagring av karbon. 950 millioner tonn karbon blir det sagt i flere faglige miljøer, og det tilsvarer Norges årlige utslipp av klimagasser i 60–70 år! Det er perspektivet. Det er størrelsesorden. Verdien er såpass godt dokumentert at vi ikke kan se bort fra den.

Men myrene har også andre funksjoner, som vi heller ikke skal se bort fra. Myra er både en svamp og et filter – det er veldig viktig – og det merker vi når vi har flomtopper, med de klimaendringene som skjer, at myrene betyr veldig mye som vannlager, og de renses vann.

Myra er også et levested for så mange arter. Jeg kunne ramse opp en haug med arter som jeg er sikker på at veldig mange i salen ikke kjenner til. Jeg kunne nevne

kvartbekkasin, enkeltbekkasin, dobbeltbekkasin, fjellmyrløper, mange orkidéarter osv. Noen arter bruker myrene bare deler av året – omtrent som en god molteplukker kanskje – men rastende fugler på trekk er helt avhengig av myrer for å raste før de skal videre opp til hekkeplassene, enda lenger opp mot fjellet kanskje.

Jeg sier gjerne at vi skal forvalte havet, skogen og jorda i et tusenårsperspektiv. Når det gjelder myrene, tror jeg sanneligvi må si at vi skal forvalte dem i et evighetsperspektiv. De legger på seg kanskje 1 mm i året, maksimalt, og da snakker vi om ei myr på fem meters dybde som kanskje er 5 000 år gammel. Tenk på det – 5 000 år gammel. Den begynte å vokse da isen trakk seg tilbake i områdene her, f.eks. Det perspektivet må vi ha foran oss.

Som representanten Haltbrekken nevnte, skjer samtidig nedbygging i en så stor grad. Bit for bit forsvinner viktige deler av norsk natur – og det er myra.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:11:39]: Representanten Nævra har erfaring fra leirjord, og vi holder oss til leirjorda. Men de som ikke har leirjord, må kanskje ut på myrjord, så jeg vil anbefale representanten å utvide repertoaret sitt innen jordbruk.

Når en ikke skiller mellom fornybart og fossilt karbon i en sånn debatt, blir det jo bare feil. Det er det fossile karbonet som er problemet, og det er det fornybare karbonet som er løsningen. Det er ganske sterkt å oppleve at en nå får en lovendring hvor en også fra en såkalt – og jeg understreker såkalt – borgerlig regjering med Høyre i spissen innskrenker innholdet i den private eiendomsretten. Og folk lurer på: Hvorfor i all verden gjør en dette? Men det er ganske logisk, for det denne regjeringa står for, er at en trenger mindre jordbruksarealer i Norge – en har egentlig for mye jordbruksareal i Norge. For hvis vi har så mye jordbruksareal som vi har i dag og stadig skal øke importen, får vi overproduksjon i Norge. Derfor er denne regjeringa med på å innskrenke eiendomsretten og legge vansker for nydyrkingen. Nydyrking er det siste en gårdbruker gjør, for det er utrolig kostbart å dyrke jord. Og så er det utrolig kostbart å grøfte og kalke og få en jordstruktur sånn at det blir fruktbart. Det er en enorm investering. Så det er jo veldig godt begrunnet at man dyrker, for da er andre alternativer mindre aktuelle. Alle andre alternativer er egentlig bedre enn det å dyrke jord. Og så skal en her lage ytterligere problemer for dette.

Representanten Reiten sier at Senterpartiet ikke tar klimaet inn over seg. Vi tar det inn over oss på en måte som gir resultater. Vi tar det inn over oss ved å stimulere fotosyntesen slik at plantene vokser bedre og skogen vokser bedre. Dermed fanger plantene og skogen mer CO₂. Det er positivt, og det er dobbelt positivt fordi de produktene vi da får, kan erstatte de fossile produktene.

Det er jo fantastisk! Men her i salen snakker en ikke om dette, en snakker ikke om plantekultur, jordkultur, skogbruk – en snakker om vern og restriksjoner og mer import. Og så gir en inntrykk av at dette myr dyrkingsforbudet skal løse noe som helst. Det er symbolpolitikk på det verste.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [11:14:46]: Da vi skrev 1. april, kunne vi notere en sørgelig rekord, og det var langt fra en aprilspøk – så langt det er mulig å komme. På Svalbard hadde vi da, i 100 måneder på rad, satt temperaturrekord med temperaturer godt over det som er normaltemperaturer. Isen smelter. Biomassen i havet trekker nordover i leting etter kjøligere vann. Kysten hos meg i Vestfold er fri for torsk, og i bytte har vi fått en stillehavsøstersinvasjon. Bøndene rapporterer om flere vekstdøgn, men dårligere avlinger fordi det er mer ustabile forhold.

Regnsommeren i 2017 ble avløst av tørkesommeren i 2018. Det hjelper ikke hvor mye østers jeg spiser – klimakrisen er ikke noe vi venter på. Den er her, og den er nå. Da må vi gjennomføre tiltak som faktisk virker, og vi må gjøre det nå. Behagelig blir det ikke, men alternativet er det virkelig ubehagelige.

Myr er, som vi har hørt i dag, fra naturens side et stort karbonlager. Etter drenering og oppdyrking vil torv brytes gradvis ned, og det vil være en kilde til utslipp av klimagasser. Drenering og oppdyrking av myr medfører altså store utslipp av CO₂ og av lystgass. Og til tross for ordet «lystgass» er dette alt annet enn lystelig.

Nå blir nydyrking av myr ikke tillatt av hensyn klimaet. Allikevel er det, som vi hører, dispensasjonsadgang, og kommunene kan gi tillatelse til nydyrking av myrarealer i særlige tilfeller. Men alle må bidra, og vi kan ikke lukke øynene selv om én sektor kanskje akkurat nå kan fremstå som viktigere enn en annen sektor. Sjelden har vel det norske ordtaket «Mens graset gror, dør kua» vært mer relevant. For hvis vi dyrker mer gress på urørte myrer, som er det de er best egnet til i all hovedsak, ja så dør kuene om noen år på grunn av klimaendringene. Og da er det en trist dag for landbruk og matproduksjon – ikke i dag, som Senterpartiets ene representant var inne på i sitt innlegg.

Den matjorda vi allerede har dyrket opp, er svært mye bedre egnet til matproduksjon enn den jorda som finnes i myrene, som altså i stor grad egnert seg best til gress. De myrene som var mest næringsrike og best egnet til jordbruk, er dyrket opp, slik som i Vestfold, hvor det knapt er myr igjen.

Myr bidrar med et stort naturmangfold. I alt 183 truede arter – vi hørte dem ramset opp, noen av dem, her i sted – og flere av de mest truede naturtypene i Norge er knyttet til våtmarker. Vi har betydelig utslipp fra

arealbruksendringer som drenering av myr. Det er beregnet at norske myrer lagrer karbon tilsvarende mange, mange millioner tonn CO₂-ekvivalenter, eller – om man vil – flere hundre år med bilkjøring på norske veier.

Den totale karbonmengden i alle verdens myrer er omtrent like stor som mengden som er i atmosfæren. Et forbud mot nydyrking av myr er et effektivt tiltak som vil bidra til oppfyllelse av Norges klimaforpliktelser.

Willfred Nordlund (Sp) [11:18:02]: Det er spesielt å se den skråsikkerheten som enkelte representanter utøver fra denne talerstolen, når de samme representantene i innstillingen skriver at det er svært usikre anslag som ligger til grunn. Det gikk for så vidt også statsråden inn på i sitt innlegg.

Det betegner denne saken. Det jeg synes at man ikke har klart å ta inn over seg i den forberedende saksbehandlingen, er at et nydyrkingsforbud er svært usikkert, at det tegner til å bli en symbolsak for å grønnsminke miljøprofilen til enkelte parti, samtidig som andre har ansett det som en lav pris å betale i politiske dragkamper i regjeringen.

Det kan oppleves som, og jeg tror for så vidt det er riktig, at norsk matproduksjon, norske bønder, som utgjør en viktig del av den sikkerhetspolitiske grunnen vi har som nasjon, ikke er en større gruppe i denne sammenhengen enn at man kan se på dem som et billig offer.

Et forbud vil altså ramme norsk matproduksjon dramatisk, og det vil kunne hindre vår egen vekst i produksjonen når vi blir flere, som FN for så vidt har sagt vi bør øke. Vi skal altså øke matproduksjonen, og samtidig går man inn for et forbud som egentlig ikke gir noen klare signaler på noen stor effekt. Sågar har de samme rapportinstansene som skrev at dette kanskje kunne være en idé, senere levert rapporter som sier at det kanskje ikke er noen god idé likevel. Og likevel har man altså dette hastverket med å innføre et forbud.

Inkonsekvensen lyser lang vei. Når Sosialistisk Venstreparti og representanten Knag Fylkesnes, som har stått fram som en næringspolitisk guru for SV, i denne saken har tatt diskusjonen om hva som vil være hensiktsmessig for Nord-Norge og for norsk matproduksjon i nord, er det bare sørgelig – særlig samtidig som man i den ene merknaden skriver at det er 3 500 mill. tonn, og i den neste merknaden skriver at det er 950 mill. tonn. Det viser akkurat det jeg sier: Her er det en enorm usikkerhet, og det skader norsk matproduksjon. Man kan ikke synliggjøre at det gir de konsekvensene man hevder det skal ha.

Noen sier at det er usikkert. Det var for så vidt representanten Ebbesen fra Høyre inne på at det kunne være, mens en annen representant fra Høyre sier at dette er

det ultimate svaret og faktagrunnlaget. Vi har ikke fakta, og det er derfor synd for klimakampen, som vi alle sammen skal være med på, at myr dyrkingsforbud skal bli det store mantraet når det rammer en næring som vi er så avhengig av – samtidig som vi har så store utfordringer. Det bør ikke bli vedtatt, for vi har i dag ikke et godt nok grunnlag, og vi har ikke på plass et rammeverk som sier hva som vil være hensiktsmessige løsninger for å ta vare på de viktige våtområdene, samtidig som vi balanserer klimahensynet opp mot øvrige hensyn som skal tas – herunder norsk matproduksjon.

Ketil Kjenseth (V) [11:21:21]: Dette er på den ene siden en debatt om arealbruk og matproduksjon, og på den andre siden er det en debatt om klima. Det er vel egentlig derfor saken ligger på bordet, men jordloven ligger til næringskomiteen. Jeg må si at Arbeiderpartiet legger ganske mange forslag om å kutte klimagassutslipp på bordet, men så er ikke klimapolitikerne her. Dette er noe av det billigste en kan gjøre, og så er det et fravær av de som ønsker å bruke mye penger – også mye penger på å bevare regnskog og myr på det asiatiske kontinentet bl.a. Det blir å kjøpe seg litt fri.

Til representanten Sandtrøen: Vi er fra Innlandet begge to, og vi har nærheten til Østerdalen, Gudbrandsdalen og Valdres, med mye melkeproduksjon, også mye oppdyrket areal oppe i høgden og mye areal som er i ferd med å gå ut av drift. Det er mye billigere å holde den jorda i hevd, produsere gras og holde det i kretsløpet enn å bruke så vanvittig mye penger på å dyrke opp nytt areal.

Når vi ser på den utfordringen vi hadde i fjor sommer, med den tørkesommeren, minner det oss på betydningen av å ha vann og vanningsanlegg, men også det å ha grasarealer i drift. Det bringer en dimensjon inn i debatten som foreløpig ikke har vært her, og det er klimatilpasning. Myrområdene er med på å holde på vann, i stor grad. Det er viktig. Vi har i Gudbrandsdalen og Østerdalen hatt store utgifter knyttet til flom de siste årene, og avlingsskader etter tørkesommeren i fjor kostet oss 1,6 mrd. kr. Klimatilpasning kommer til å bli en av de store utfordringene for oss på kort sikt. Da handler det om å ikke bygge nye dreneringsanlegg og gjøre store inngrep, for å holde på det vannet. Vi har magasiner som kan hjelpe oss med å holde de vannmassene unna, som har rent ned gjennom dalene våre og tatt med seg mye areal. Det er også en del av denne debatten og et perspektiv som jeg synes mangler.

Så er CO₂ en utfordring, uansett om det kommer fra fossilt eller fra biologisk karbon. Det er en utfordring, og dette er noe av det billigste tiltaket vi kan gjøre. Landbruket skal også ta sin del av det kuttet vi står overfor. Da skjønner jeg ikke at en kjemper for å skulle bruke så vanvittig mye penger på noe som i tillegg gir oss minus på

andre siden. Landbruket burde kjempe for den klimatilpasningen og det mest kostnadseffektive tiltaket nå.

Siv Mossleth (Sp) [11:24:39]: Landbruket vil ta klimaansvar. Landbruket har utarbeidet 30 tiltak for miljøet som de fronter, og som de vil ta ansvar for å få til. Representanten Ebbesen sier at myrforbudet er et svært viktig ledd i å nå FNs klimamål. Det er direkte feil, og det er feil på feil i grunnlaget for denne saken. Eksempelvis står det at bare tolv kommuner blir berørt. Sånn er det ikke. Bare i Nordland har 17 kommuner uttalt seg. De ønsker ikke myrforbudet. Fylkesmannen i Nordland sier at om lag 45 pst. av dyrkingsreserven i fylket er myr. Viktige landbruksregioner som Lofoten, Vesterålen og ytre Helgeland har i realiteten ingen andre alternativ til nydyrking enn myr.

Så ber jeg ministeren og regjeringen huske at i Nordland har vi ikke 3 pst. dyrket mark. Vi har bare 1,4 pst. dyrket mark, men vi har ganske mye myr. Andres Bryn m.fl. fra NIBIO la i 2018 fram en rapport som viste at det norske myrarealet er 28,8 mill. dekar, nesten 9 pst. større enn før antatt. Til sammenlikning må jeg opplyse om at landbruksarealet i Norge er bare 9,8 mill. dekar. Så jeg er ikke bekymret for at myra blir borte, selv om det skal være mulig i framtiden å produsere mat på den. Jeg har traska mye i myr, noen ganger til fortvilelse, andre ganger til stor glede over moltebær og planter. Det som finnes på myra, er verdt å ta vare på, og matproduksjon på myr kommer ikke til å ødelegge dette. Det er ikke myr dyrking som har skapt klimautfordringene verden står overfor, og det er ikke et forbud mot å dyrke mat på myr som kan redde klimaet.

Så lurar jeg på: Når regjeringen innfører dette, hva har de tenkt å gjøre med de mange gårdbrukerne som ikke får dyrket areal? Hvor stor bli erstatningsordningen i tiden framover?

Geir Pollestad (Sp) [11:27:52]: Etter å ha hørt debatten i dag trur eg me skal vera veldig glade for at for-gjengarane og forfedrane våre fekk dyrka og sett i stand dette landet før me fekk regjeringa Solberg. Og så reagerer eg litt når det nærmast vert framstilt som at Senterpartiet ønskjer å byggja ned all myr. Sjølv sagt skal me ikkje nydyrka all myr. Dette handlar om ein skal innføra eit generelt forbod eller ikkje.

Det heng heller ikkje på greip når ein prøver å framstillta det som at dersom ein er imot forbod mot nydyrking av myr, er ein nærmast imot å ta klimaet på alvor. Landbruket er ein av dei sektorane som har redusert ut-sleppa sine, og eg understrekar at òg i Senterpartiet sitt forslag går me inn for at klimaet kan vera eit omsyn. Men me ønskjer ikkje eit generelt forbod.

Så er eg òg glad for, og det er viktig å understreka, at det vedtaket som fleirtalet i Stortinget i dag fattar, ikkje

er eit pålegg til regjeringa om å innføra eit generelt forbod. Det står i lovteksten at ein «kan» innføra eit generelt forbod mot nydyrking av myr. Sånn var det jo òg i 2010, som det vart vist til. Den raud-grøne regjeringa lurte på: Kan dette vera noko? Me føreslo det, me sende det på høyring, me las høyringsutsegnene, me las fakta-grunnlaga, og så konkluderte me med: Nei, dette er eit dårleg tiltak, det ønskjer me ikkje å gjennomføra. Eg trur at litt av forskjellen på denne regjeringa og den som var, var at me lytta. Me lytta på dei innspela som kom, me føreslo det, me høyrde, me såg på kunnskapen – og konkluderte med at det ønskte me ikkje.

Så er eg òg glad for at statsråden i dag har bekrefta at det faktisk vil vera moglegheit for dispensasjon òg for myr over ein meter. Det er ei endring frå då komiteen behandla saka og statsråden svarte på spørsmål der, då det vart sagt at det skulle vera eit totalt forbod for myr over ein meter. Eg vil oppfordra statsråden til å bruka det handlingsrommet til å gje eit raust høve til dispensasjon som ikkje berre tek utgangspunkt i brukaren og garden, men som òg tek utgangspunkt i kva for klimagassutslepp ei eventuell nydyrking vil kunna gje.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Steinar Reiten (KrF) [11:30:46]: Jeg har lært å kjenne representanten Lundteigen som en grundig og etterrettelig person, og derfor ble jeg skuffet over innlegget hans her i stad. Lundteigen sier at regjeringen mener at vi trenger mindre jord i dette landet, at vi ikke snakker om plantekultur. Denne regjeringen er i ferd med å nå en målsetting om at vi ikke skal bygge ned mer enn 4 000 mål dyrka mark i året. Det er mål som den rød-grønne regjeringen ikke var i nærheten av å nå da Senterpartiet satt med landbruks- og matministeren.

Lundteigen sier at vi er bakpå i forhold til norsk landbruk. I Granavolden-erklæringen har Kristelig Folkeparti fått gjennomslag for at hovedlinjene ligger fast i norsk landbrukspolitik, at vi skal ha et variert landbruk med ulike bruksstørrelser over hele landet – en regjeringserklæring som ivaretar interessene til den norske bonden.

Så vil jeg til slutt stille et spørsmål til Lundteigen. Det står i komitéinnstillingen:

«Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet, vil understreke at det er et effektivt tiltak for å redusere karbonutslipp å ta vare på norsk myr og våtmark.»

Det er en merknad som er forankret i konklusjonene til FNs klimapanel, et nettverk av tusenvis av forskere som konkluderer med at vern av myr og våtmark på global basis er et svært viktig tiltak for å hindre klimautslipp. Sitter Senterpartiet på kunnskap som bestrider det som FNs klimapanel har kommet fram til? I tilfelle

vil jeg være svært takknemlig om representanten Lundteigen kan dele den kunnskapen med oss.

Presidenten: Representanten Nils Kristen Sandtrøen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [11:32:58]: Representanten Ketil Kjenseth snakket om betydningen av å ta i bruk jorda i hele landet. Det er helt riktig, og derfor skal vi senere i dag behandle et forslag fra Arbeiderpartiet om nettopp å ta i bruk jorda i hele landet. Forslaget inneholder bl.a. et punkt om «hvordan matjorda i hele landet kan brukes og tilpasses klimaendringene for å øke produktiviteten og forbedre agronomien».

Jeg kommer til å følge med på om representanten Kjenseth stemmer for det forslaget. Hittil ser det ikke ut som om han har tenkt å gjøre det, i hvert fall hvis han skal følge høyre regjeringen.

Forsvarets forskningsinstitutt påpeker at det er usikkert om Norge kan ha f.eks. en stor soyaimport i årene som kommer. Kina gjør også et viktig inntog i det markedet, og det viser at vi må forsterke vår egen matproduksjon og øke beitebruken. Det gir bedre sikkerhet for folk i Norge, lavere utslipp samlet sett i verden og større verdiskaping. Det er Arbeiderpartiets politikk.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:34:12]: Først til representanten Steinar Reiten: Jeg vil berømme Kristelig Folkepartis innsats når det gjelder jordvernet. Hadde det ikke vært for Kristelig Folkeparti, hadde vi ikke fått slike klare og gode formuleringer om jordvern, så det er Kristelig Folkepartis store fortjeneste.

Når det gjelder Granavolden-erklæringen, er det presist at hovedlinjene ligger fast. Jeg vil anbefale Kristelig Folkeparti å følge med på hva departementsråd Leif Forsell sier når han er på møter rundt omkring. Han sier at det er nok areal i Norge. Leif Forsell er en meget dyktig fagmann. Han ser sammenhenger, han ser helheten. Han ser at dersom en øker arealene i Norge samtidig som en øker importen, får en overproduksjon. Det er jordbrukets og samfunnets største problem – en produserer en vare som ikke er noe verd.

Når det gjelder karbon og omdanning av karbon, som vi snakker om her, snakker vi om det som skjer nedi jorda. Vi snakker om det som er karbon nedi jorda som følge av røtter. Det er klart at enhver dyrking av jord innebærer at det blir en større omdanning av humus i jorda enn om en ikke dyrker jorda. Sånn er det overalt. Det er tilsvarende i skogbruket. Hvis en bare lar skogen stå og tror at den tar opp like mye CO₂ når den står og står og står – akkurat som en gammel okse som er i båsen hele tida, og som til slutt ikke vokser mer – og tror at en kan fortsette med det, fordi en kan få et større karbon-

innhold i jorda hvis skogen bare står og står, er en på feilspor sett i forhold til det faglige grunnlaget.

Vi er i en meget krevende situasjon. Aftenposten setter på lederplass i dag spørsmålsteget ved om et aktivt skogbruk er fornuftig eller ikke. Stikk den! Aftenposten setter spørsmålsteget ved om det er fornuftig å bruke skogen. Det viser hva slags klima vi har i dag, og hva slags situasjon vi er i – det faglige blir forlatt.

Det er helt opplagt at vi nå må få en diskusjon om hvordan vi driver jordbruket vårt, hvordan vi driver skogbruket vårt, altså at vi kan forene de forskjellige hensynene, men vi må jo drive jorda. Vi er nødt til nydyrke jord, vi er nødt til å drive skogen for å få fram det grønne karbonet som kan erstattet det fossile. Det er det store. Det som her erstatter det fossile, kommer fra atmosfæren. Det reduserer CO₂-innholdet. Det er det eneste systemet for karbonfangst og -lagring som fungerer i dag – og det er helt gratis for staten. Så snakker man det ned, og det reagerer jeg sterkt på.

Jeg håper at vi kan få en allianse hvor Miljøpartiet De Grønne og SV kan diskutere driftsmåter i jordbruket og skogbruket framover. Da kan vi få en framtidsrettet politikk.

Statsråd Olaug V. Bollestad [11:37:29]: Først har jeg lyst til å si at dette har vært den første debatten i den første saken siden jeg ble statsråd, og det synes jeg har vært spennende. Jeg har lyst til å si takk til komiteen. Vi skal ha flere saker.

Jeg vil komme med en kommentar til Geir Pollestad, som snakket om 1 meters dybde. Det jeg sa i mitt innlegg, og som jeg også sa i replikkunden, gjelder det flertallet har sagt i de fem punktene som skal vektlegges i en ny forskrift. Disse punktene er noe annerledes enn det som er utformet, om man sammenligner med forslaget proposisjonen egentlig hadde. De nevner ikke grensen mellom grunn og dyp myr. Sett i lys av den flertallsmerknaden tenker jeg derfor at når det gjelder hvordan de endelige dispensasjonskriteriene skal utformes, må jeg vurdere og komme tilbake til det. Men jeg legger merke til at det ligger ingen grense i noen av de fem punktene.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:38:57]: Jeg synes det er viktig å få fram det faglige faktum at når en gårdbruker står i valget mellom å dyrke fastmark eller myr, velger de aller fleste fastmark sjøl om det er enorme steinmengder der, helt oppe i 500 kubikk per dekar. Hvorfor gjør man det? Det er fordi stein fjerner man bare én gang. Da er man ferdig med det. Men vann som er i my-

ra, kommer hele tida, det er hele tida et problem, så myr er det siste man går inn i. Derfor er denne diskusjonen veldig lite interessant, for det er ikke noe problem med den myr dyrkingen som vi har i dag. Vi må sette inn støtet på helt andre områder, nemlig på driften av jorda og driften av skogen. Der kan statsråden gjøre store ting hvis hun har mot og tør å snu på regjeringas politikk.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [11:39:54]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Mona Fagerås, Lars Haltbrekken og Arne Nævra om endring av reindriftsloven § 60 (Innst. 194 L (2018–2019), jf. Dokument 8:193 L (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Geir Pollestad (Sp) [11:40:39] (leiar i komiteen): Då vil eg starta med å takka komiteen for samarbeidet i saka.

Reindriftnæringa er ei viktig samisk næring, ein viktig matprodusent, ein kulturberar og ei familiebasert næring som må sikrast føreseielege rammevilkår og fortsatt berekraftig drift. Økonomisk, økologisk og kulturell berekraft skal vera førande for reindriftpolitikken. Det er ei gjensidig avhengigheit mellom dei tre forholda. Senterpartiet vil vektleggja reindrift som ei familienæring.

I dag behandlar me eit forslag frå SV om eit botnfrådrag på 200 rein ved reduksjon av reintal i ein sida. Dette er i tråd med Reindriftsutvalets forslag, med bakgrunn i eit ønske om å skjerna dei minste einingane.

Senterpartiet støttar prinsippet om eit botnfrådrag og meiner at dette vil vera viktig for å sikra ungdom og dei minste reineigarane mot avviklingsvedtak. Arbeidet som er gjort over fleire år med å avgrensa reintalet, har vore nødvendig. Den utviklinga ein hadde over fleire år, med eit for høgt reintal, var ikkje berekraftig. Senterpartiet vil understreka viktigheita av at reintalsreduksjonar

vert gjennomførte på ein måte som vert opplevd som rettferdig, og som skapar føreseielegheit i næringa.

Senterpartiet meiner eit forslag om ein forholdsmessig reduksjon kan få store konsekvensar, fordi ein i dei fleste distrikt har éin eller fleire inaktive sida-dels-havarar. Me meiner det vert heilt gale om reineigarar som faktisk lever av reindriffta, må redusera flokken sin til fordel for desse. Det bør vera eit mål at mesteparten av reinen skal eigast av dei som faktisk driv med reindrifft, og som har utgifter og arbeid med dyra. Me meiner difor at det er viktig at § 60 tredje ledd andre punktum òg varetak at sida-dels-havarar som tilhøyrr ungdom under etablering og/eller sida-dels-havarar som driv reindrifft som hovudnæring og har mindre enn 200 rein, er unnateke kravet om forholdsmessig reduksjon. Ein sånn ordlyd vil stimulera til overføring av sida-delar til ungdom og styrkja rekrutteringa. Forslaget som ligg i Dokument 8:193 L for 2017–2018, kan ha motsett effekt, då det vil gjera inaktive einingar meir attraktive for kjøp.

Senterpartiet føreslår i innstillinga ein heilskapleg gjennomgang av reindrifftsloven. Næringa har lenge fremja problemstillingar som viser at ei revidering av loven er nødvendig, men har uttrykt klart at det må sjåast på som heilskapleg, og ikkje berre i einskildbestemmingar der myndigheitene finn det nødvendig. Det er alvorleg at regjeringa ikkje tek dette på alvor, trass i at det òg ligg føre mange domsavgjerdar som underbyggjer dette.

Behovet for ei heilskapleg revidering av reindrifftsloven vart ytterlegare aktualisert i går, då regjeringa la fram forslag om einskilde endringar. På den bakgrunn skal eg ikkje gå meir inn i den diskusjonen. Me vil få denne debatten opp igjen når den proposisjonen er ferdig i komiteen og skal behandlast i Stortinget. Eg vil berre seia at eg får tilbakemeldingar på at mange i næringa opplever at regjeringa har eit mål om auka statleg detaljstyring, noko som er langt unna grunntanken bak loven i 2007, som skulle gje auka sjølvstyring.

Eg vil med det ta opp det forslaget som Senterpartiet står bak.

Presidenten: Representanten Geir Pollestad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [11:44:18]: Reindriffts-næringa gir oss trygg og god mat og utnytter beiteres-surser – til gagn for hele landet vårt. Det er ein viktig del av vår felles kultur og kulturarv.

Arbeiderpartiet har ein reindrifftspolitisk plattform, og vi ønsker ein helhetlig revidering av reindrifftsloven. Det er viktig for oss, sånn at vi saman kan forsterke det og behandle den saken i Stortinget. Det er vårt viktige forslag i dag. Ellers vil vi subsidiært støtte SVs forslag.

Vi støtter prinsippet om et bunnfradrag og meiner at det er viktig for å sikre ungdom og de minste reineierne

mot avviklingsvedtak, og vi meiner det er viktig at re-intallsreduksjoner blir gjennomført på ein måte som opp-levs rettferdig, og som skaper forutsigbarhet for nærin-gen.

Det er tanken vår med den helhetlige revideringen av reindrifftsloven. Vi viser også til at vi har hatt konsul-tasjon med Sametinget 22. mai, og det er et sterkt ønske fra Sametinget og næringa at vi får til den helhetlige re-videringen. Det er Arbeiderpartiets standpunkt.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [11:46:10]: Vi behandler et representantforslag fra SV om endringer i reindrifftsloven § 60 som innebærer et bunnfradrag ved forholdsmessig reduksjon av reintall. Målet med forsla-get er å skjerme de minste enhetene og øke rekrutterin-gen til næringa. Det er vel med å respekt å melde bare SV, Arbeiderpartiet og til dels Senterpartiet som meiner det er for få reineiere i næringa.

Reindrifft er ein av de viktigste samiske kulturbærer-ne og er viktig å ivareta – med tanke på både økologisk og ikkje minst økonomisk bærekraft. Norsk reindrifft dri-ves på et tilnærmet konstant areal, der det er viktig at det totale antallet rein er tilpasset beitegrunnet. En øko-logisk bærekraftig reindrifft vil legge grunnlaget for en best mulig økonomi i næringa, og økologisk og økono-misk bærekraft vil også være avgjørende for den kultu-relle bærekraften over tid. Det er knapphet på beiteres-surser, og det kreves ein god forvaltning for å oppretthol-de god vekt på dyrene og god dyrevelferd.

Reintallet har fra 1950-tallet økt betydelig og har i de siste tiårene vært på et nivå som ikkje er økologisk bæ-rekraftig. For å sikre ein bærekraftig reindrifft har det vært nødvendig å tilpasse reintallet til beitegrunnet. Stor-tinget har gjennom mange år vært på den til enhver tid sittende landbruks- og matminister om at reintallet må ned. Det har også blitt støttet av Riksrevisjonen. Heldig-vis har vi i dag ein handlekraftig regjering, som har sett viktigheten av å ta vare på reindriffts-næringa og tatt nødvendige grep som fører til redusert reintall.

Et bærekraftig reintall vil først og fremst komme reindrifften til gode, da tilpasningen gir bedret beitesitua-sjon og bedre dyrevelferd. Videre vil et tilpasset reintall gi økt produksjon og økte inntekter for alle, også dem med færrest dyr.

Det er reindrifften som etter reindrifftsloven har an-svaret for at reintallet er i samsvar med det som er fast-satt i bruksreglene. Dersom reintallet overstiger det fast-satte tallet, har loven to måter å redusere det på.

Det første alternativet er den indre justisen, ved at sidaen selv utarbeider ein reduksjonsplan. I ein sånn re-duksjonsplan kan sidaen velge å skjerme unge etablere-re, familier og de som tidligere har redusert. Her har si-daen full mulighet til å ta ut såkalte inaktive reineiere,

som Senterpartiet var inne på, de som har rein i flokken, men ikke driver med reindrift, men har andre yrker eller bor i utlandet.

Dersom sidaen selv ikke klarer å finne en løsning for reduksjon hvor de har muligheten til å skjerme etablerte og yngre folk som vil inn i næringen, må Reindrifftsstyret fatte vedtak om forholdsmessig reduksjon, dvs. prosentvis lik reduksjon for alle. Her åpner ikke loven for en annen fordeling av reduksjonen. Det er en riktig måte å gjøre det på. Næringen selv har en mulighet til å justere reintallet innenfor sidaen. Dersom Reindrifftsstyret må gå inn, er det mest riktig å ta en forholdsmessig reduksjon.

Mange reinbeitedistrikter sliter med økonomisk bærekraft. Det finnes distrikter innenfor alle reinbeiteområder som har et godt økonomisk utbytte, men det totale bildet viser at reindriften generelt har svak økonomi. Fortsatt er det flere distrikter med lave vekter i Finnmark, men man ser en positiv utvikling etter reduksjonen av reintallet. Den økonomiske situasjonen i næringen er i dag svært krevende, og et bunnfradrag vil etter min vurdering forsterke en negativ økonomisk utvikling.

Ved slutten av driftsåret 2016/2017 var det totalt 122 sida-andeler i reinbeiteområdene som hadde et reintall på under 200 rein. Det er en nokså stor flokk når man begynner å summere dem.

Forslaget fra SV, som har til formål å øke rekrutteringen til næringen, vil over tid skape en uheldig næringsstruktur og bidra til ytterligere å svekke både den økologiske og den økonomiske bærekraften i reindriften.

Avslutningsvis må jeg bare si at for Fremskrittspartiet – og regjeringens partiene – er en økologisk og økonomisk bærekraftig reindriftnæring viktig for å bidra til å bevare samisk kultur. Derfor kan vi ikke støtte forslaget fra SV.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:51:28]: Storsamfunnet, med storting og regjering i spissen, har ein ganske lang og stygg historikk når det gjeld forvaltning av reindrift. Dette er godt anerkjent og har vore beklaga offisielt både av konge og av statsminister. Men ein må ha hatt eit veldig overformyndarsk syn på både samisk kultur og samiske, kulturberande næringar. I dei første reindrifftslovene var det formuleringar om at reindrift kan skje. Det var heilt tydeleg at hierarkiet på landjorda var slik at ein hadde nokre dyr som var over andre, og nedst i hierarkiet var reindrift. Det måtte vike ved konflikt.

Mykje har skjedd sidan den gongen. Dette er den nære historia vår, men 1980-tallet, med både utviklinga av norsk forståing rundt samisk kultur og samiske næringar, FN-prosessar, som også fekk stor påverknad på

rettane til urfolk globalt, har hatt stor innverknad. Ein kan kanskje seie at eit slags toppunkt var da Stortinget for berre ca. ti år sidan implementerte ein serie menneskerettar inn i Grunnloven.

Parallelt med dette jobba også reindrifftslovutvalet. Forslaget om botnfrådrag stammar rett derfrå. Kvifor er det viktig med botnfrådrag? Jo, det er slik at dersom ein anerkjenner reindriftnæringa som ei kulturberande næring, som viktig for samisk språk, samisk kultur og samiske praksisar, som det verkeleg er for store delar av den samiske befolkninga, er det veldig viktig at så mange som mogleg har tilgang til næringa – ikkje at det skal vere så mange aktørar som mogleg, med like mange rein, men at reintalet blir spreidd på flest mogleg aktørar, slik at flest mogleg familiar har tilgang til denne næringa, ikkje at ein skal få få aktørar, at kanskje tre–fire–fem–seks store selskap driv heile reindriften på vidda, dei leiger inn arbeidskraft frå gud veit kvar. Da har ein brote tenkinga rundt reindrift som ei kulturberande næring. Så dette er ikkje berre business, det er også eit viktig arbeid for å vareta rettane til urfolk.

Reindrifftslovutvalets forslag om botnfrådrag blei aldri omfamna av den raud-grøne regjeringa, det er heilt riktig, det har vi diskutert også tidlegare. Det burde det ha vore. Da var det slik at ein ønskte heller å sjå på ulike måtar å fastsetje reintal på, ein meir komplisert prosess, som ein heller aldri har kome ordentleg i mål med, når det kjem til stykket. Dermed er forslaget å etablere eit botnfrådrag for å skjerme dei minste aktørane, som vi så i Jovsset Ante-saka. Hadde ein hatt denne loven allereie da, ville diskusjonen rundt Jovsset Ante-saka, som no blir behandla i FNs menneskerettskomité, ikkje ha inn-treft.

Det som har vore ei skummel utvikling, og som er beskjeden min til statsråden, er at her ser vi ein ny konflikt kome opp på fleire frontar. Veldig mykje av det knytter seg til reindriften. I spørsmål rundt loven og botnfrådrag, bl.a., ser vi at reindriftnæringa er i stor konflikt med storsamfunnet, ved regjering og storting. Vi ser at dei samiske institusjonane er i den same konflikten, og at mange fagfolk er direkte ueinige i saksgrunnlaget som regjeringa bygger politikken sin på. Det er veldig urovekkjande.

Dette er statskvinnekunst, og eg vil anbefale statsråden om å gå fram på ein ny måte i denne saka. Det kom eit høyringsnotat 1. februar om endringar i reindrifftsloven, der ein skal endre føremålsparagrafen. Det som frå samisk side og frå perspektivet mitt er skummelt med denne endringa av føremålsparagrafen, er at ein tar ut alle tilvisingar til at reindriften er viktig for samisk kultur. Det kan i verste fall føre rettslege prosessar med seg, ved at dette kan vere i strid med menneskerettsforpliktingane våre. Eg vil be statsråden om å gå inn

her med eit klart hovud, med færre folk frå departementa, og gå i skikkeleg dialog med samiske samfunn. Her kan vi verkeleg skape ein heilt unødvendig konflikt og bryte prinsipp vi er veldig opptatt av som storsamfunn.

Presidenten: Presidenten antar at representanten skal ta opp forslag på vegne av SV.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:56:45]: Ja, det stemmer. Eg tar det hermed opp.

Presidenten: Da har representanten Torgeir Knag Fylkesnes tatt opp det forslaget han refererte til.

Steinar Reiten (KrF) [11:56:59]: Jeg må starte med det siste som representanten Knag Fylkesnes sa. Jeg vet ikke om han har fått med seg at det i går ble kjørt en proposisjon gjennom statsråd, der man nettopp velger å gå tilbake på å endre formålsparagrafen i reindrifftsloven – å ikke gjøre det. For øvrig er det en proposisjon som viser at departementet har gått inn i problemstillingene rundt reindrifftsloven på en slik måte at man tar hensyn til innspillene fra og følelsene som er i reindrifftsneringen, når man gjør endringer i en så viktig lov for næringen.

Reindrifftsloven regulerer rammevilkårene for en næring med tradisjoner som går århundrer tilbake, og som i dag er en svært viktig kulturbærer i de samiske områdene av Norge. Man skal ha en viss porsjon ydmykhet i møte med dette. Formålsparagrafen til reindrifftsloven sier det egentlig godt. Reindrift skal drives med «basis i samisk kultur, tradisjon og sedvane til gagn for reindrifftsbefolkningen selv», samt at reindriften «skal bevares som et viktig grunnlag for samisk kultur og samfunnsliv». Et viktig grunnlag for å opprettholde reindriften er at den er basert på økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft. Økologisk bærekraft innebærer kort og godt at antall dyr må stå i forhold til beitegrunnet.

Forslagsstillerne foreslår et bunnfradrag, i utgangspunktet på 200 rein, ved reduksjon av reintall i en sida og ønsker på denne måten å skjerme de minste enhetene. Vi registrerer at i innstillingen har SV valgt å ikke nevne et spesifikt tall i forslaget de fremmer. Det kunne vært greit om representanten Knag Fylkesnes kanskje kunne gjøre rede for hvorfor man har valgt å gjøre den endringen i forhold til det opprinnelige forslaget. I dag er det slik at sidaen i sitt arbeid med utarbeidelse av en reduksjonsplan står fritt til å ta de hensyn de vil, f.eks. å skjerme de minste enhetene og ta hensyn til ungdom som etablerer seg i næringen.

Spørsmålet om bunnfradrag er ikke bare enkelt. På den ene siden er hensynet til de minste og muligheten deres til å drive med reindrift viktig, mens det på den andre siden må tas hensyn til de som i dag har reindrift

som hovedbeskjeftigelse. Et bunnfradrag slik som foreslått, vil innebære at de med flest rein må ta en enda større del av reduksjonen enn etter dagens bestemmelser. Samtidig er det et betydelig etableringspress i reindriften, særlig i deler av Finnmark.

Det vil på sikt gi en utvikling i næringen som kan resultere i tilnærmet likt reintall der langt færre enn i dag har mulighet til å være heltidsutøvere, gitt at nok aktører etablerer seg. Selv om dette vil ta noe tid, må det også legges til grunn at et lovverk også skal stå seg over tid. Å gjøre det vanskeligere å drive med reindrift på heltid vil også ha en negativ innvirkning på reindriften som kulturbærer.

Forslaget om et bunnfradrag på 200 rein ble opprinnelig fremmet av reindrifftslovutvalget, men regjeringen Stoltenberg II vurderte det mer hensiktsmessig å gi sidaene anledning til selv å bestemme hvordan en reduksjon skal gjennomføres. Forslagsstillerne fra SV, med støtte fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, ønsker altså nå å endre en lov som de selv fikk vedtatt da de satt i regjering, nettopp for å legge til rette for at reindrift som kulturbærende næring kan være hovedbeskjeftigelse for næringsutøverne. Det framstår unektelig som noe underlig. Kristelig Folkeparti har landet på at det fortsatt er mer hensiktsmessig å opprettholde sidaenes mulighet til å bestemme egen reduksjonsmodell, heller enn å innføre et nasjonalt bunnfradrag på 200 rein. Når det er sagt, mener fortsatt Kristelig Folkeparti at det er både viktig og riktig at størrelsen på sida-andelene fortsatt er differensiert, med store, små og mellomstore flokker, slik det også tradisjonelt har vært.

Reindrifftsloven er fra 2007, og den legger opp til en lovmessig ramme som skal sikre større grad av internt selvstyre i næringen. Det har vært en lang og omfattende prosess med å få dette gjennomført, bl.a. gjennom utarbeidelse av bruksregler. En ny og omfattende gjennomgang av reindrifftsloven nå vil kunne skape usikkerhet i næringen og åpne for nye uheldige tilpasninger i påvente av eventuelle lovendringer. Kristelig Folkeparti støtter, i likhet med de andre regjeringspartiene, derfor ikke forslagene som blir fremmet i saken.

Statsråd Olaug V. Bollestad [12:01:37]: Dette Dokument 8-forslaget er viktig, og problemstillingen er utfordrende. Dette har vært diskutert ved mange anledninger og i mange sammenhenger.

Jeg har innledningsvis lyst til å si at jeg, som ny statsråd, har hatt konsultasjoner med både Sametinget og reindrifftsneringen. Jeg er utrolig opptatt av at reindrifftslovens formål skal ligge fast. Det skal være økologisk bærende, det skal være økonomisk bærende, og det skal være kulturelt bærende. Denne treenigheten synes jeg og

Kristelig Folkeparti er en flott enhet. Disse tre tingene må ligge der for å få en helhetlig næring.

Innføringen av et bunnfradrag med en forholdsmessig reduksjon av reintallet ble foreslått av reindriftsutvalget da dette utvalget la fram en utredning allerede i 2001. Det er lenge siden. I reindriftsutvalgets lovforslag var den tradisjonelle sidaen en viktig byggestein i den interne organiseringen av reindriften, slik at sidaen fikk betydning på ulike måter og på ulike plan. I det videre arbeidet med reindriftsloven ble det etablert en arbeidsgruppe som skulle utrede nærmere sidaens rolle i reindriftslovgivningen.

Rapporten fra dette arbeidet fikk vi i 2006, og ett av forslagene her var at sidaen selv, dersom reintallet i sidaen var over det fastsatte, skulle utarbeide en reduksjonsplan. I en slik reduksjonsplan kunne sidaen ta forskjellige hensyn ut fra konkrete behov som forelå, som bl.a. å skjerme de minste enhetene og ta hensyn til de unge i etableringsfasen. Reintallsreduksjon på grunnlag av en reduksjonsplan var den primære løsningen. Forholdsmessig reduksjon var bare ment å komme inn som en sekundær løsning der sidaen gjennom internt selvstyre ikke hadde lyktes med å utarbeide og gjennomføre en egen reduksjonsplan. I og med at sidaen selv fikk denne muligheten, mente departementet den gangen at det ikke var hensiktsmessig med et bunnfradrag. I proposisjonen ble det framhevet at et slikt bunnfradrag på sikt ville føre til en uheldig næringsstruktur, ved at de som hadde flere rein enn bunnfradraget, i utgangspunktet måtte ta hele reduksjonen. Det ville føre til en svekket økonomisk bærekraft ut fra formålet.

I de årene som har gått siden loven trådte i kraft, i 2007, har spørsmålet om innføring av et bunnfradrag vært til vurdering, og jeg registrerer at innad i reindriftsnæringen er det delte meninger om spørsmålet med å høste erfaringer gjennom en omfattende prosess med reduksjon av reintallet i deler av Finnmark. Vurderingene ble gjort forut for Stortingets vedtak i 2007 og står fortsatt ved lag, og jeg er glad for at komiteens flertall er enig i dette.

Stortinget har bl.a. gjennom behandlingen av de årlige reindriftsavtalene uttrykt en målsetting om å utvikle reindriftsnæringen som en rasjonell og markedsorientert næring som skal være bærekraftig i et langsiktig perspektiv – og kulturbærende og økologisk bærende. I stortingsmeldingen om reindriftspolitikken fra 2017, som Stortinget har sluttet seg til, er et viktig element å legge til rette for de utøverne som har reindrift som hovedvirksomhet, og for øvrig styrke de familiebaserte reindriftsnæringene.

Et bunnfradrag med en forholdsmessig reduksjon vil gradvis kunne føre til at stadig færre kan leve av reindriften. Jeg kan vise til departementets brev til næ-

ringskomiteen, senest 12. november 2018. Der er det gjort nærmere rede for det tallmessige bildet når det gjelder sida-andeler med et reintall under 200, og der framkommer det at det dreier seg om et forholdsvis stort antall sida-andeler, som i sum har et betydelig reintall. Sida-andeler som har mindre enn 200 rein, utgjør derfor ikke en liten del av reintallet. Det betyr at er det mange som har under 200 rein, vil det også være utfordrende for den økologiske bærekraften. Derfor mener regjeringen at reindriftslovens bestemmelser om utarbeidelse av en reduksjonsplan og muligheten for å omfordele reintallet innad i den enkelte sidaen er en bedre løsning enn innføring av et bunnfradrag.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:06:55]: Berekraftsdimensjonar – dette tenkjer eg er ein sidediskusjon, for dette er spørsmål om fordeling, byrdefordeling. Ein fastset eventuelt reduksjon, og så er spørsmålet korleis den fordelinga skal vere. Skal ein lage ei skjerming av dei minste aktørane, ved lov, eller vil ei eventuell skjerming vere noko som skjer i sidaen?

Da er spørsmålet: Kva type handlingsrom har eigentleg sidaen, når det er så strenge krav til semje? Det har vist seg gjennom praktisering av denne loven at det er veldig vanskeleg å skape semje. Dermed endar ein opp med ein forholdsmessig reduksjon, der ein har såkalla flate kutt.

Korleis kan ein med dagens lov hindre at dei minste aktørane blir ramma hardare – at dei blir tatt ut av yrket fordi dei har mindre rein?

Statsråd Olaug V. Bollestad [12:07:59]: Jeg sa også i mitt innlegg at dette er utrolig krevende nettopp fordi det har vært mye kultur, og det har egentlig vært vanskelig å vite både reinantall og hva som er økologisk bærekraftig. Det har også vært vanskelig å komme i dialog, der synes jeg at representanten har helt rett; det har vært ganske stor avstand i dialogen. Men med den dialogen som jeg nå har hatt med reindriftsnæringen i den korte perioden jeg har vært statsråd, tror jeg det er mulig å få til en måte å gjøre dette på som er både økonomisk og økologisk bærekraftig. Da tror jeg at både de store og de små må være med på å bære den byrden, nettopp fordi det er veldig mange små. Skal ingen av dem ta ut noe som helst, blir det veldig mye jobb på de store, som må betale en veldig høy pris.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:08:54]: Eg trur det er viktig at vi har ei klar forståing av kva som er dei viktigaste prinsippa her. Det er klart at dette er ei næring på lik linje med all anna næring. Samtidig er det avgjerande for Stortinget – både ved ting vi har forplikta oss

til internasjonalt, ting som står i Grunnloven, ting som vi har i andre lover – at vi ikkje legg opp eit løp som sørger for at mange blir pressa ut av næringa. Det er difor botnfrådrag er så viktig – som ei tenking – for dersom ein har ei byrdefordeling der også dei små tar ut, men der det fører til at dei forsvinn ut av næringa, meiner eg at kulturell bærekraft er det som skal vege tyngst, ikkje den økonomiske bærekrafta. Det er mi vurdering.

Da er spørsmålet: I den typen vurdering – der dei dimensjonane møter kvarandre, slik som her – kva vil på prinsipielt grunnlag vere prioriteringa til statsråden?

Statsråd Olaug V. Bollestad [12:09:55]: I den dialogen som jeg har hatt med både reindriftsstyre og i reindriftsforhandlingene, og i møte med Sametingets leder – min statssekretær har vært i Sametinget nettopp for å knytte den kontakten – har formålet med alle tre hensyn vært viktig. Det jeg fikk tilbakemelding på fra næringen selv, var at alle de tre sidene var viktige. For tar en bort en av sidene, opplever de at vi knebler muligheten for næringen selv. Tar en bort den ene siden, vil både den kulturelle biten, den økologiske biten og den økonomiske biten bli redusert. Derfor har det vært viktig for meg å lytte til det de sier. Da forholder jeg meg til formålet, som er tredelt – ikke bare én side av den tredelingen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:11:02]: Eg tenkjer at det er mange viktige omsyn å ta, men når ein er i ein situasjon der ein kan presse unge aktørar ut av næringa, meiner eg det er heilt openbert at storsamfunnets rolle bør vere å sørge for at det ikkje skjer, og leggje opp lova deretter.

Det siste spørsmålet går egentleg på det konfliktnivået som har vore mellom regjering og storting på den eine sida, og dei samiske institusjonane, reindriftsnæringa sjølv og fagfolk på den andre sida. Det finst vel knapt noko anna område der Stortinget berre turar fram sjølv om både fagbevegelse, arbeidsgivarorganisasjonar og fagfolk er imot. Men slik er det altså i denne situasjonen. Så statsråden kjem inn i ein situasjon som er brennheit, og som stikk djupt fordi det er snakk om identitet. Korleis tenkjer statsråden å gå fram? Kjem statsråden til å jobbe annleis? Har statsråden sett at her treng ein å gjere endringar – med omsyn til korleis regjeringa har opptrett?

Statsråd Olaug V. Bollestad [12:12:08]: Jeg er i møte med minoriteter – uansett hvem minoritetene er – opp-tatt av å møte med respekt, møte med å forstå, prøve å forstå. Det er vanskelig, for det er en kultur, men det må ikke å oppleves som overformynderi, man må klare å komme i dialog. Det mener jeg at vi har begynt å bygge på, og jeg er glad for de to møtene vi har hatt, jeg er glad

for tilliten som ligger der, og jeg tenker at den må vi bygge videre på. Vi skal ha forståelse for både den kulturelle biten og den økologiske biten, for det vil til sjuende og sist ha betydning for om noen blir tvunget ut av næringen fordi det ikke er økonomisk bærekraftig for dem.

Man må ta hensyn til det og prøve å forstå. Jeg tilhører ingen minoritet, men jeg mener jeg kan vise den respekten og forstå det verket og den delen av arbeidet jeg skal gjøre på akkurat dette feltet.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [12:13:28]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nils Kristen Sandtrøen, Maria Aasen-Svendsrud, Terje Aasland, Ruth Grung, Jonas Gahr Støre og Ingvild Kjerkol om klimatilpassing av jordbruket for trygg matproduksjon basert på norske ressurser (Innst. 221 S (2018–2019), jf. Dokument 8:31 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

André N. Skjelstad (V) [12:14:17] (ordfører for saken): Jeg vil begynne med å takke komiteen for godt arbeid med saken. Komiteen avholdt høringer i begynnelsen av februar med sju deltakere, både fra næringen og fra forskningsmiljøene. Jeg tror jeg snakker på vegne av en samlet komité, en samlet jordbruksnæring og et samlet kunnskapsmiljø når jeg sier at temaet forslagsstillerne har reist, er særdeles viktig for både næring, borgere og vår felles framtid.

Forslaget som fremmes, er at Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig, og senest innen første halvår 2019, legge fram for Stortinget en plan for klimatilpassing av landbruket. Forslagsstillerne peker videre på fem konkrete momenter som en slik plan skal ta utgangspunkt i.

Komiteen understreker at vi deler forslagsstillerens intensjon om å oppnå bedre klimatilpassing av jordbruket, og at flere høringsinstanser også delte den intensjonen. Flertallet i komiteen, bestående av regjerings-

partiene, viser videre til at klimatilpasninger av jordbruket har vært en målsetting innenfor norsk jordbrukspolitikk i flere år, og at rapporten om landbruk og klimautfordringer i jord- og skogbruket fra 2016 har vært et viktig grunnlag for regjeringens arbeid i saken.

Flertallet mener at hovedlinjene rundt klimatilpassing av jordbruket legges gjennom budsjettarbeidet og de årlige jordbruksforhandlingene, som for øvrig snart skal i gang. Der vil partene selv ha mulighet til å formulere treffsikre verktøy i arbeidet for bedre klimatilpasninger. Temaet ble også grundig behandlet i Stortinget i 2017, i forbindelse med Meld. St. 11 for 2016–2017, Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon.

Flertallet viser videre til at regjeringen jobber aktivt med klimatilpasninger av jordbruket. Det jobbes med flere av de problemstillingene som er beskrevet i forslaget, slik daværende landbruksminister Hoksrud, nåværende representant, redegjorde for i sitt svar til komiteen. Flertallet finner det derfor ikke nødvendig å vedta forslagene fra Arbeiderpartiet i dag, og forutsetter at regjeringen, både i det løpende arbeidet og ikke minst i det kommende jordbruksoppgjøret, jobber videre med å redusere klimaavtrykket fra jordbruket.

Venstre mener at jordbruket skal være en av motorene i utviklingen av det nye, fornybare Norge. Primærnæringene har et felles ansvar for og en felles interesse av en bærekraftig forvaltning av naturen vår. Aktivt landbruk over hele landet er et av de viktigste virkemidlene vi har for å sikre trygg matproduksjon, biologisk mangfold og en langsiktig og bærekraftig forvaltning av arealene våre. Norsk landbruk preges av høy mattrygghet og er verdensledende innenfor dyre- og plantehelse. Landbruket må i likhet med andre næringer gjennom kontinuerlige endringer for å tilpasse seg ny teknologi og svare på nye samfunnsutfordringer.

Reduserte klimagassutslipp fra landbruket er en nødvendig del av en helhetlig landbrukspolitikk. Derfor er det grunn til å berømme både forslagsstillerne for å ha gitt oss anledning til å drøfte temaet på nytt her i salen, næringens eget arbeid for å redusere utslippene sine og regjeringens oppfølging av de målene vi har vedtatt her på Stortinget.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:17:24]: I vinter har det vært flom i USA. I Midtvesten har de siste dagene kornlagre flytt ut med flommen. Det illustrerer en av flere hendelser de siste årene – hvordan den internasjonale matforsyningen også kan påvirkes av mer ekstremt vær. For USA er ett av relativt få antall land i verden, sammen med bl.a. Brasil og Ukraina, som har produksjon av korn og salg til resten av verden i stor grad.

Nettopp i Ukraina var det tørke for noen år tilbake, i regionen ved Svartehavet. Det var også en av de bakenforliggende årsakene til urolighetene og opptøyene som deretter kom i Midtøsten. Så vi ser sammenhengen: Hvis sikkerhet for mat blir borte, kan det påvirke stabiliteten i hele verden.

I Norge har vi selv kjent på konsekvensene av den verste tørken siden annen verdenskrig. Og ikke bare var det tørke i 2018, det ble en høst med store nedbørmengder og flom flere steder. I Ottadalen i Gudbrandsdalen fikk man faktisk en vårfloam på høsten. Det illustrerer at vi trenger å ta grep for å forsterke matproduksjonen og forsterke sikkerheten til innbyggerne våre i Norge de neste årene.

I dag trenger vi å være ærlige om hvordan det går: Kornproduksjonen og kornarealet er på vei ned i alle landets fylker. I flere fylker er faktisk kornproduksjonen på vei ned samtidig med grasproduksjonen. Det skjer i Hordaland, i Sogn og Fjordane, i Møre og Romsdal og i Trøndelag, og vi kan fortsette videre nordover med Nordland, Troms og Finnmark. Derfor er det så avgjørende viktig at et felles storting i dag hadde vedtatt en samlet plan for hvordan vi skal få opp verdiskapingen av norske ressurser, få opp selvforsyningen og forsterke tryggheten for oss alle i Norge. Dessverre er det politisk uenighet om vi skal få en ordentlig plan for forsterket selvforsyning og beredskap.

Tidligere landbruksminister fra Fremskrittspartiet Jon Georg Dale hevdet i en debatt om beredskapslagring av korn at det var en dårlig idé fordi vi ikke visste hva vi skulle forsikre oss mot. En forsikring har alltid som formål å sørge for at du skal kunne takle det som nettopp er uforutsette hendelser, enten det blir en mer usikker tilgang til korn fra USA eller Ukraina, eller det er en tørkesommer som ingen hadde sett komme i Norge. Dét er det forsikring skal sørge for å hjelpe oss med.

Jeg har hørt, som er klokt sagt, at man skal forsikre det man ikke har råd til å miste. Det vi ikke har råd til å miste, er tryggheten for og tilgangen til sikker mat. Derfor er en opptrappingsplan for hvordan vi skal tilpasse matproduksjonen vår til mer uforutsigbart vær, viktig for hele landet vårt.

Når det gjelder forsvaret, er vi klar over denne sammenhengen, at det er en felles forsikring, og at vi derfor investerer i det for årene som kommer. Det er vanskelig å skape trygghet for folk hvis vi bare har kuler og ikke har mat. Så vi trenger å gjøre langt mer de neste årene for å få opp selvforsyningen og forsterke matproduksjonen i hele Norge.

Vi kan gå tilbake og se på vår egen historie på et tidligere tidspunkt da vi ikke visste hvor sårbare vi kunne være. I 1914 uttalte statsminister Gunnar Knudsen:

«Den politiske himmel, verdenspolitisk sett, er skyfri i en grad som ikke har vært tilfellet på mange år.»

Noen måneder senere brøt første verdenskrig ut på bakgrunn av skuddene i Sarajevo og den spente situasjonen. Det førte til at man senere bl.a. måtte dyrke poteter i Slottparken på grunn av mangelen på mat i Norge.

Presidenten: Skal representanten ta opp forslag?

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:22:34]: Det er helt riktig – presidenten har et godt poeng! Representanten tar med stolthet og glede opp de forslagene som forslagsstillerne har fremmet.

Presidenten: Da tar presidenten med glede imot forslagene, og anser dem for tatt opp!

Geir Pollestad (Sp) [12:22:55] (leiar i komiteen): Eg vil starta med å takka forslagsstillerane for å fremja dette viktige forslaget. Komiteen hadde ei god høyring i saka. Eg synest at tidspunktet òg var veldig rett.

For eigen del brukte eg ein del av sommaren på å reisa rundt i ulike delar av landet og sjå på konsekvensane av tørka. Det var trist, det var vondt, og det var mange fortvila bønder ein møtte.

Kornåkeren kunne kanskje sjå fin ut når ein køyrde forbi på motorvegen og såg på han. Han var gul i juli. Det treng ein ikkje tenkja over om ein ikkje veit noko om korn, men det skal han jo ikkje vera. Og han var ofte 10–15 cm høg. Mange hadde avlingar ned mot null.

Så vart det ein prosess der me fekk sjå verdien av å ha gode erstatningsordningar, og det kom òg eit politisk press frå Stortinget som gjorde at regjeringa la fram, i samarbeid med jordbruksorganisasjonane, ei krisepakke.

Me kan ikkje leva av verken erstatningsordningar eller krisepakker i dette landet. Me må rett og slett ta klimarendringane på større alvor. Me må redusera utsleppa gjennom tiltak som faktisk verkar, både her heime og som bidreg til utsleppskutt ute. Men me må òg tilpassa oss eit endra klima, og det må me gjera på litt ulike måtar.

For det fyrste meiner eg det er viktig med tiltak som reduserer sårbarheita vår. Drenering er eitt tiltak. Då eg var på Sørlandet og såg på tørka, kunne dei fortelja at dei som dyrka på tidlegare myrjord, var mindre ramma av tørka enn andre.

For det andre må me tenkja beredskap, beredskapslagring av korn og såkorn, såvarer – eit veldig viktig tiltak som me har hatt i Noreg, som me har bygd ned i Noreg, men som det no er på tide å ta fram igjen.

Det tredje elementet er at me må tenkja på bondens økonomi, og der er forslaget om klimafond svært, svært viktig. Eg vil seia litt om klimafondet, for det har ei spesiell historie. Det låg inne i regjeringsplattforma allereie

i 2013. Eit samrøystes storting slutta seg til tanken i samband med behandlinga av jordbruksmeldinga våren 2017. Men det er litt rart med denne regjeringa, for positive tiltak for jordbruket som kjem inn i regjeringsplattforma, har me mange eksempel på ikkje har vorte gjennomførte. Tiltak som er negative, derimot, vert gjennomførte i ekspressfart. Det synest eg er veldig, veldig uheldig.

Det skal òg satsast på å produsera meir frukt og grønt i Noreg. Eit klimafond vil vera spesielt viktig for frukt- og grøntnæringa, som vil ha svingingar frå år til år. At bonden der kan jamna ut inntektene gjennom eit klimafond, vil vera viktig og vil kunna avlasta erstatningsordningane.

Ei anna sak som me har fokusert mykje på, er beredskapslagring av korn – ei mengd utgreingar. Det er eitt grunnleggjande problem med alle utgreiingane, og det er at dei legg til grunn at same kva som skjer, så skal handelen gå sin gang – det er ein såkalla statleg planføresetnad. Altså: Same kva som skjer, så skal handelen gå sin gang. I Senterpartiet tenkjer me at beredskap handlar om at det utenkjelege kan skje, og det er etter vårt syn nødvendig òg å ta høgde for at handelen med mat stoppar opp i kortare eller lengre periodar. Det er òg slik at ein veldig liten del av maten som vert produsert i verda, kryssar ei landegrense. Så det finst ikkje ein enormt stor verdsmarknad å handla på.

Dette er ikkje siste gongen me kjem innom desse temaa som er tekne opp. Senterpartiet ynskjer å ha ei brei tilnærming til dette, der me ser på avl, planteforedling og beredskap, og der me ikkje minst planlegg for at det som i dag vert oppfatta som utenkjeleg, kan skje.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:27:53]: Da vi begynte dagen i dag, leverte Senterpartiet inn eit forslag om at sjølvforsyninga skal opp til 50 pst. innan 2026. No er ho på rundt 30 pst. anslagsvis, på grunn av den tørken som vi har bak oss, men dei siste åra har ho lege på rundt 40 pst. At ein på sju år skal opp frå den situasjonen til 50 pst., er utruleg djervt – utruleg djervt – men det er antakeleg heilt nødvendig, heilt tvingande nødvendig.

Den situasjonen vi ser globalt, er at stadig meir jord blir forpint. Store delar av verda kan ein ikkje bu i. Ein kan ikkje drive jordbruk der ein dreiv jordbruk før. Verdas kornorganisasjon seier at vi no framover vil sjå ein nedgang i kornproduksjonen globalt, og det vil ramme alle som importerer, slik som Noreg gjer. Vi importerer i ganske stor stil, både korn og ulike typar innsatsfaktorar til å forsyne vår eigen matproduksjon og jordbruk.

Noreg må gå ein slik veg der vi tilpassar bruken av jorda. Vi tar i bruk meir jord enn det vi gjer i dag. Vi tar tilbake jord frå det som har gått ut av bruk. Vi tilpassar

dyra den nye verkelegheita, tilpassar dei dei norske arealressursane, ikkje innsatsfaktorane som vi importerer, men vi tilpassar kua norsk areal. Ikkje minst tilpassar vi kosthaldet norske ressursar, altså vi fortset kjøtetinga i Noreg og aukar den. Det vil vere i direkte konflikt med både importvern og norsk produksjon av kjøt. Vi vil ikkje kunne forsyne det åleine.

Vi er i ein situasjon der vi må leggje om ganske dramatisk, men omlegginga kan jo ikkje skje dramatisk, for vi har driftsstrukturar her som har tilpassa seg rådande regime. Ein har investert mykje. Nokon har tatt opp uhorveleg mykje gjeld i den situasjonen vi har vore i, og så skal vi plutsleg leggje om. Vi må leggje om så raskt vi kan, og da må vi i alle fall ha eit 20-årsperspektiv. I løpet av dette 20-årsperspektivet skal vi også halvere eller fjerne alle utslepp frå Noreg. Så det er ein ganske dramatisk situasjon ein står i, her og no – omlegging raskt, men utan havari.

For å seie litt om kva mi vurdering av regjeringa si linje er: Her viser ein til jordbruksmeldinga, jordbruksoppgjeret og statsbudsjettet. I jordbruksmeldinga – det er heilt riktig – stod det noko om klima, men det stod ingenting om tørke. Det var ingen som såg det kome. Det var ingen som trudde at ein plutsleg skulle stå i fare for å tømme norske vassmagasin, og at tørke skulle slå ut store delar av norsk kornproduksjon – ingen såg det kome, og plutsleg var det ein realitet. Ikkje eingong i klimaforliket for nokre år sidan stod det eitt ord om tørke. Varmare, villare, våtare var omkvedet da. Ingen føresåg at vi faktisk kunne hamne i ein situasjon i Noreg med for lite vatn. Det var heilt utenkjeleg.

Da var det fokus på drenering og grøfting og slike ting, som er kontraproduktivt for tørke, for å seie det slik. Så vi må endre rytmen vi har no, der vi med ganske mange års mellomrom får ei større stortingsmelding om jordbruket, der det skjer i samband med oppgjera og statsbudsjettet. Vi bør ta inn over oss den nye situasjonen, leggje om takta og omstillinga av norsk jordbruk. Det bør skje no. Viss ikkje kan dette få fatale konsekvensar for norsk matproduksjon og for strukturen i norsk jordbruk. Så vi treng ei aktiv regjering som er mykje meir på i desse spørsmåla. Vi treng eit aktivt storting, og vi treng ei aktiv næring dersom vi skal klare å løyse den situasjonen vi står i.

Steinar Reiten (KrF) [12:32:51]: De to foregåande årene har vist at ekstreme klimahendelser ser ut til å bli stadig vanligere, med de konsekvensene det vil få for norsk landbruk. Vekstsesongen i 2017 ble preget av ekstreme nedbørmengder i Sør-Norge. I 2018 var situasjonen den stikk motsatte, der store deler av landet ble rammet av den verste tørken på over 100 år.

Sett i lys av slike ekstreme værutslag er det riktig og viktig at spørsmålet blir reist om hvordan politikere og landbruket gjennom sine organisasjoner i fellesskap kan gjøre norsk matproduksjon mer robust i møte med et endret klima. Likevel er det ikke nødvendigvis slik at problemene lar seg løse ved at regjeringen utarbeider stortingsmeldinger eller overordnede strategier som Stortinget så vedtar. Spørsmålet om økt klimarobusthet for norsk landbruk har vært belyst og debattert gjennom en god del år, ikke minst da Stortinget behandlet Meld. St. 33 for 2012–2013, om klimatilpassing i Norge, den 19. juni 2013. Den stortingsmeldingen ble fremmet helt mot slutten av den siste perioden til Stoltenberg II-regjeringen, og slik sett skulle en kanskje forvente at Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet benyttet anledningen til å sende kraftfulle signaler om hvordan norsk landbruk skulle gjøres mer klimarobust – styringssignaler å gå til valg på i 2013. Men slik ble det ikke. Stortingsmeldingen beskrev utfordringsbildet for landbruket nokså presist, men inneholdt ingen konkrete forslag til tiltak.

Det er likevel ingen tvil om at ekstreme klimahendelser de siste årene har blitt en vekker både for regjeringspartier og opposisjonspartier, selv om rollene er byttet om siden 2013. Jeg tror vi alle kan være enige om at den tverrpolitiske enigheten om styrking av avlings-skadeordningen og tilleggsavtalen i forbindelse med fjorårets katastrofale avlingssvikt viser at Stortinget er villig til å ta de grepene som er nødvendig for å sikre norske bønder mot økonomisk havari når katastrofen rammer.

Så er det viktig å huske at klimatilpassing av landbruket handler om mer enn klimarobusthet. Landbruket må i likhet med andre deler av næringslivet belage seg på omstillinger for å redusere utslipp av klimagasser. Det pågår for øyeblikket forhandlinger mellom staten og landbrukets organisasjoner om hvordan de utslippsmålene Norge har forpliktet seg på innenfor ikke-kvotepliktig sektor, kan nås for landbruket. Hvis våre felles anstrengelser nasjonalt og globalt for å nå utslippsmålene lykkes, ser også framtiden langt lysere ut for norske bønder. I en næring som helt og fullt baserer verdiskapingen på utnyttelse av jord og biologiske prosesser, er ethvert tiltak som reduserer klimagassutslippene og bidrar til mindre ekstreme klimahendelser, hjelp til selvhjelp. Regjeringen vil i tiden som kommer, ha et kontinuerlig fokus på klimatilpassing av landbruket gjennom budsjettarbeidet, de årlige jordbruksforhandlingene og gjennom styringssignaler til underliggende etater og forskningsinstitusjoner.

Hovedformålet med landbrukspolitikken har vært og skal fremdeles være økt matproduksjon på norske ressurser ved å sikre landbruk over hele landet. Det krever en tydelig prioritering i bruken av jordbruksarealer

til ulike produksjoner gjennom en konsekvent kanaliseringpolitikk. I årets jordbruksoppgjør ble det bl.a. prioritert tilskudd til areal med driftsvansker til de områder av landet der utviklingen i arealbruk er dårligst. Gjennom det såkalte pyramidetilskuddet ble det også lagt inn en styrking av økonomien til små og mellomstore melkebruk i tråd med de overordnede målsettingene for landbruket. Tilskudd til drenering av jordbruksjord er også blitt videreført i den gjeldende jordbruksavtalen, og i de siste årene har tilskudd til storfe på beite økt kraftig. Alt dette er ordninger og tiltak som bidrar til å oppnå det som er forslagsstillernes intensjon.

Selv om hensikten med representantforslaget fra Arbeiderpartiet er den aller beste, er det likevel preget av en tilnærming som kan sies å utfordre den norske landbruksmodellen. Forslagene som blir fremmet, går nemlig langt i å la Stortinget overta styringsrollen på områder som landbrukets organisasjoner i dag forhandler med staten om i de årlige jordbruksoppgjørene. Kvotering og strukturutvikling, tiltak for forsterket norsk førutvikling og økte investeringer i oppgradering av vannløp og vanningsanlegg er alle naturlige elementer for forhandlinger mellom staten og organisasjonene om rammer og prioriteringer i jordbruksforhandlingene.

I likhet med de andre regjeringspartiene mener derfor Kristelig Folkeparti at intensjonen til forslagsstillerne om bedre klimatilpassing av landbruket er god, men at spørsmål om tiltak for å oppnå det, best blir løst i forbindelse med de årlige jordbruksoppgjørene, der partene selv har mulighet til å formulere treffsikre verktøy i arbeidet for bedre klimatilpassing.

Vi i Kristelig Folkeparti står som garantister for at landbrukets organisasjoner vil møte en politisk ledelse i Landbruks- og matdepartementet som er levende opptatt av disse utfordringene og de gode løsningene for å sikre et landbruk som er i stand til møte utfordringene fra et klima i endring.

Statsråd Olaug V. Bollestad [12:37:50]: Jeg har innledningsvis lyst til å si at dette er en viktig sak for norsk landbruk og en viktig sak for norsk politikk. Ingen er i tvil om etter å ha sett klimaendringene i full skala i 2017 og 2018 og hvilken innvirkning de hadde på landbruket, at vi har en vei å gå for å tilpasse landbruket til de nye klimaendringene. Det er jeg helt enig med forslagsstillerne i.

Vi må ruste norsk jordbruk for tider med mer nedbør, mer flom og mer tørke, paradoksalt nok, og vi må tilpasse jordbruket til disse klimaendringene. Det er jeg ikke i tvil om. Jeg er helt enig i at det er viktig og nødvendig at norsk jordbruk er godt rustet for akkurat disse endringene. Samtidig mener jeg at vi må være med og bidra i arbeidet med å redusere klimagassutslippene fra sektoren, og ikke forsterke den utfordringen som vi her

ser. Jeg mener at det er sentrale problemstillinger som det har blitt jobbet systematisk med over år.

Jeg har som statsråd fått møte mange kunnskapsbaserte enheter som har kommet med mange begrunnede tiltak som landbruket har tatt i bruk, både foredling av planter og foredling av dyr, nettopp fordi en ønsker å møte de nye klimautfordringene. Klimatilpassing av jordbruket må tas på alvor, og regjeringen følger dette opp, mener jeg, i flere sammenhenger. Gjennom budsjettarbeidet, de årlige jordbruksforhandlingene og de styringssignaler en gir til underliggende etater og forskningsinstitusjoner, har satsingen de siste årene vært rettet mot nettopp reduksjon av utslippene fra jordbruket og tilpassing av norsk jordbruk til et klima som er i endring.

Utvikling av både tilpasset teknologi og kunnskapsbasert og praktisk agronomisk kunnskap er en forutsetning for å lykkes under mer og mer krevende produksjonsforhold.

Hovedformålet for landbrukspolitikken har over flere år vært økt matproduksjon på norske ressurser. Sammen med målet om å ha et landbruk over hele landet krever det en tydelig prioritering i bruken av jordbruksarealer mellom gressområder og arealer som er egnet til produksjon av korn og grønnsaker. I Granavolden-plattformen sier regjeringen at vi ønsker å styrke denne arbeidsdelingen i norsk landbruk, nettopp fordi en ønsker å dyrke korn der en kan dyrke korn, og å ha gressproduksjon der en skal ha gressproduksjon. Det mener jeg også er med på å gjøre noe med selvforsyningsgraden.

Samtidig har jeg lyst til å løfte blikket litt. Når det gjelder utfordringen med et klimatilpasset landbruk, sitter Norge på en ufattelig stor kunnskap gjennom våre forskningsinstitusjoner. Denne kunnskapen kan vi bidra med også utenfor våre landegrenser for å øke matproduksjonen også andre plasser, ikke bare i vårt eget land, og for å kunne ivareta ulike arter og tilpasse arter til et nytt klima.

Jeg vil avslutte med å si: Vi har sett en forferdelig krig i Syria. Noe av det første de tok, var frølageret, som var tilpasset for å kunne bygge landet etterpå. Det er viktig å tenke framoverlent – hvordan vi tenker foredling, forankring og lagring, er en viktig del i de klimautfordringene som landbruket står overfor.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:43:05]: Kornarealet er på retur i hele landet. Hva er landbruksministerens mål for hvor stort kornareal vi skal ha i Norge?

Statsråd Olaug V. Bollestad [12:43:18]: Jeg er klar over at kornarealet har gått ned, fordi en har gitt åpning

for annen produksjon der det er areal som har vært egnet for kornproduksjon. Derfor vil jeg forsterke og være tydelig på at vi må bruke de arealene som er egnet for kornproduksjon, til kornproduksjon, og der en skal ha produksjon av gress, må en styre virkemidlene. Dette mener jeg er et godt grunnlag inn i landbruksforhandlingene.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:43:56]: De refererte ordene er riktige, men vi må også ha handling som står i stil med dem. Innovasjon Norge har en viktig rolle for å sørge for at vi får opp selvforsyningen gjennom de investeringsmidlene som blir gitt. I Sør-Odal i Hedmark er det gode produksjonsforhold, bl.a. for å produsere korn. Der fikk en av de aktive i næringen som ønsker å investere i oppgradering av driftsapparatet for produksjon av korn, beskjed om at det var avslag, for Hedmark er et gressfylke. Hva tenker statsråden om en slik tilbakemelding?

Statsråd Olaug V. Bollestad [12:44:43]: Nå kjenner ikke statsråden akkurat den saken som representanten viser til, men uavhengig av hva fylket heter, mener jeg at der det er egnet for kornproduksjon, skal en produsere korn, nettopp ut fra at vi ønsker og har en politisk enighet om økt selvforsyningsgrad. Da er det et viktig virkemiddel, enten det heter Hedmark eller det heter Østfold.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:45:12]: Det er fortsatt utfordringer med den konkrete gjennomføringen. Et annet eksempel som jeg tidligere har stilt landbruksministeren spørsmål om, er konkret fra Gudbrandsdalen. Der ønsket Jørn Skoe å fornye produksjonen på melk. Han hadde en grunnleggende god plan for hvordan det skulle gjennomføres, som står i stil med å utnytte de naturressursene som ligger til bruket. Dessverre var beskjeden han fikk fra Innovasjon Norge i svaret, at han ikke var offensiv nok. Med andre ord: Han skulle tvinges til å øke produksjonen enda mer i volum og utover det som er fornuftig med tanke på de naturressursene som ligger der. Men da jeg utfordret landbruksministerne på det, var svaret at man ikke skulle gå inn og styre politisk hvordan virkemidlene skulle gis, men det står jo i motsetning til det vi nå diskuterer. Så da vil jeg spørre: Vil landbruksministeren heretter forbedre Innovasjon Norges midler i takt med vårt felles mål?

Statsråd Olaug V. Bollestad [12:46:18]: Ja, jeg er villig til å se på styringssignaler til underliggende etater, for det skal ikke være et mål at en skal gå utover det som er bærekraftig på den enkelte gård for å kunne få innovasjonsmidler – hvis det var det representanten egentlig la til grunn for spørsmålet. Jeg mener at vi skal utnyt-

te de ressursene som er, og vi skal bruke dem, men vi skal ikke forbruke dem, for da utfordrer vi balansen i det økologiske systemet, som jeg mener det ikke er grunnlag for.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:46:54]: Det er riktig. Og nå har det jo oppstått stor ubalanse, nettopp fordi det er gjennomført en politikk hvor det er mismatch mellom investeringer som er blitt gjort med stort gjeldsopptak, og mange som da egentlig har gjeld utover det som ligger som grunnlag på gården, og vi skal ikke lenger tilbake enn til året som gikk, da en bonde på Jæren gikk konkurs. Derfor er det dessverre synd å si at forslagene som ligger til grunn i dag, blir nedstemt, for her kunne vi felles, samlet, gått inn for en forsterking av det norske jordbruket og sørget for at kvoteutviklingen er tilpasset det landet vi er, og den naturen vi har.

Derfor vil jeg avslutte med et spørsmål nå åpent til landbruksministeren: Hvordan vil vi nå merke at vi har en landbruksminister fra Kristelig Folkeparti, til forskjell fra Fremskrittspartiet, i disse viktige spørsmålene?

Statsråd Olaug V. Bollestad [12:47:55]: Nå skal jeg som statsråd få lov til å være Olaug som statsråd, jeg skal ikke sammenligne meg med andre statsråder. Det jeg er opptatt av, er faktisk å ha en dialog med norsk landbruk selv om hvordan prioriteringene er. For jeg tror i all virksomhet – også når jeg har vært leder i sykehus – at det er viktig å ha en dialog med dem som har skoene på. Da blir styringen og forhandlingene viktige, da blir samarbeidet viktig, og da må vi også kunne gjøre endringer i virkemiddelapparatet hvis det ikke treffer. Det tror jeg gjøres best i dialog og ikke fra Stortinget alene.

Presidenten: Neste replikant er Geir Pollestad. Statsråden må bli stående!

Geir Pollestad (Sp) [12:48:55]: Eg registrerer at statsråden trudde eg ikkje hadde spørsmål. Det synest eg var rart. Eg trur òg at statsråden må erkjenna at både jordbruket og opposisjonen har betydeleg større forventningar til ein statsråd frå Kristeleg Folkeparti enn me har hatt til ein statsråd frå Framstegspartiet.

Men mitt konkrete spørsmål er: Har landbruksministeren heilt lagt vekk tanken på og arbeidet med å etablere eit klimafond for landbruket?

Statsråd Olaug V. Bollestad [12:49:30]: Jeg legger ikke vekk tanken på noe godt arbeid, jeg, men det vil jeg ta i de forhandlingene der det er naturlig. Men jeg legger ikke vekk noen gode tiltak før jeg har vært i en dialog og ser hva jeg mener kan være virkningsfullt.

Jeg har hørt fra flere i næringene at de har et ønske om det, og det har jeg lyttet til. Og så skal jeg ta dette med meg i det videre arbeidet.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Ruth Grung (A) [12:50:15]: Jeg er valgt inn på Stortinget fra fylket Hordaland. Hordaland er kjent for mye, men de har faktisk også flest bruk. Det visste jeg ikke før vi hadde en tur sammen med Sponheim. De har også den største andelen småbruk. Regionen er også kjent for at man geografisk er litt utsatt når det gjelder nedbør, og det er forventet at vi får enda mer ekstremvær.

Næringskomiteen var nylig i Bergen og Austevoll. Landbruk var ikke temaet, men vi så tydelig da vi var i Austevoll, hvordan de har brukt villsauen – dyrket den fram – for å ta vare på landskapet, og ikke minst for å dyrke fram en spesialitet, som vår Bocuse d'Or-kokk i Bekkjårvik har på menyen sin.

Vi var også i Bergen da vi tok fergen tilbake, og da passerte vi Fana-bonden, hvis produkt nylig ble kåret til verdens beste ost. Han ønsker ikke å utvide, men bare ha tolv kyr og beholde eksklusiviteten. Så regionen er mangfoldig.

Da jeg var lokal representant og leder i komiteen for miljø- og byutvikling, fikk jeg også vite at det er 120 bruk i Bergen. Derfor var det gledelig med bondefrokosten her i morges. Vi er vant med at Trøndelag, Rogaland og Innlandet er mye større på landbruk, men man valgte altså ut Bodil Fjelltveit, en sauebonde fra Bergen, som fikk lede oss gjennom møtet i morges.

Vi har også Hardanger, og i Hardanger er mesteparten av området konsentrert om frukt- og bær dyrking og spesielt frukt dyrking. Samtlige av dem vi møter er opp-tatt av at de klarer å fortsette i yrkene sine. Det har en enorm yrkes stolthet – det å jobbe så tett på jorden og det å produsere mat. Men de er også veldig bevisst på at de trenger mer kunnskap for å tilpasse seg de klimaendringene som er, ikke minst det å framskaffe nye sorter. Da trenger de overordnet kunnskap.

Jeg er klar over at vi har sterke bondeorganisasjoner. Mye avtales gjennom dem. Men også i møte med Bonde-laget er en tydelig på at for dem er det helt avgjørende at Stortinget og folkevalgte både lokalt, regionalt og nasjonalt engasjerer seg i de overordnede utfordringene. Jeg er helt sikker på at vi klarer å gjøre det på en måte som gjør at vi respekterer den rolleavklaringen som de har.

De presiserte også at de ønsker tiltak som de selv har mulighet til å styre, og ikke fjerne tiltak som de ikke kan påvirke. For de er jordnære, bøndene våre. Det er iallfall en oppfordring som ligger til grunn – og ikke minst å tenke regional tilpassning.

André N. Skjelstad (V) [12:53:33]: Noen kommentarer helt på tampen av debatten.

Jeg er helt enig med representanten Grung i at et differensiert landbruk er helt nødvendig. Det har også vært rettesnoren for Venstre og ikke minst for Kristelig Folkepartisiden 2013, og vi har vi inngått alle avtalene med daværende regjering, men også med den som er per i dag.

Men det er noen momenter som det er naturlig å knytte noen kommentarer til. Nå har representanten Pollestad gått, men det blir litt paradoksalt når vi hadde en sak i salen i dag tidlig, der den samme representanten forklarer hvor opptatt han er av miljø- og klimatilpassninger. Han ramser opp ganske mange grep. Men en kunne jo også legge inn noen ord om det vi gjorde i 2017, da vi økte grøftetilskuddet vesentlig i forhold til hvordan det var under tidligere regjeringer, og ikke minst det vi da fikk til, som nettopp gjør at vi tar dette på alvor, og ikke minst det som også er litt betinget rundt forslaget i dag. Men alt handler i utgangspunktet om – uten at en skal dra det for langt – god agronomi i liv og lære i det som vi her holder på med.

Så er det noen som er innom dette med kanaliseringspolitik. Det har jeg tatt til orde for svært mange ganger. Det er viktig at vi har en stor rekanalisering, som vi nå kan se, spesielt i Hedmark og Buskerud og til dels i Oppland. Men så blir jeg litt i stuss. Når representanten Sandtrøen på nytt – jeg mente at jeg svarte det ut tidligere i debatten – bringer inn så tydelig Innovasjon Norge, må vi ta med oss at vi er i taket når det gjelder de fleste næringene. Jeg har stor respekt for jordbruksinstituttet, men det representanten Sandtrøen her prøver å legge opp til, er en detaljstyring som jeg ikke tror faglagene setter noen voldsom pris på. Jeg vil tro at det beste for så vidt er at en kan ha respekt for at det er faglagene som fremmer sine krav inn mot staten, og at en på den måten nettopp får den dynamikken som flere etterlyser her. Det representanten Sandtrøen legger opp til her, er en detaljstyring av næringen, og det vil jeg sterkt advare mot.

Statsråd Olaug V. Bollestad [12:56:29]: Jeg hadde lyst til bare å gi honnør til Ruth Grung, som tok opp dette med små og differensierte bruk. Det blir også viktig i den tilpasningen vi skal ha, at det legges til rette for at de i Hardanger kan ha en foredling av sine frukt- og bærtrær som er tilpasset klimaet og det en ser av utfordringer. De som vet best, er de som har skoene på.

Jeg tenker også at det er viktig å ha andre typer produksjoner i små og mellomstore bruk som er tilpasset lokalt deres klima og natur. Det tror jeg er klokt for alle. Det vil øke matproduksjonen, men det er også et forvaltningsansvar knyttet til de ressursene vi har.

Så vil jeg takke for de tre debattene vi har hatt. Jeg synes som ny statsråd det har vært en god opplevelse.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:57:46]: Kornproduksjonen er på bunn, og det er det som er essensen hvis vi skal ha sikkerhet til folk i Norge. Da må Stortinget være med og ta grep og sørge for at målene som vi sammen har satt i jordbruksmeldingen, med større sikkerhet til folk i Norge og økt selvforsyning, faktisk blir oppfylt i praksis.

Når det kommer til det å lage mat, er det ofte det kommer gode kokebøker om hvordan man faktisk kan få gjennomført jobben. Vi i Stortinget har sammen vedtatt en jordbruksmelding. Forslaget fra Arbeiderpartiet er en konkretisering av hvordan vi nå kan gå videre for å sørge for å tilpasse oss det utfordrende bildet vi ser med stadig mer uforutsigbart vær, og får opp produksjonen og verdiskapingen og legger til rette slik at agronomien blir bedre i hele landet – enten det er frukt dyrking i Hardanger eller kornproduksjon på Østlandet.

Til Skjelstad: Det er viktig å få fram at vi har hatt en høring på hele pakken av forslag, og det var bred støtte, også fra faglagene, til at dette er en helt riktig tankemåte og nødvendig for å forsterke sikkerheten, beredskapen og verdiskapingen i matproduksjonen de neste årene. Dette er gjort nettopp i samarbeid med alle dem som skal være med og gjøre jobben.

Det er ett punkt som er viktig å få fram i dag. I replikkvekslingen mellom representanten fra Arbeiderpartiet, som jeg skal være her i dag, og Olaug Bollestad som landbruksminister kom det tydelig fram at vi dessverre fortsatt vil se at det er hovedlinjene fra Sylvi Listhaugs politikk som ligger fast. Vi savner at vi kunne ha gått sammen inn i dette forslaget og sagt at vi skal få opp produksjonen av mat de neste årene, vi skal oppnå det målet som Stortinget har satt, så det ikke bare blir et papirvedtak, men faktisk gjennomført i ekte handling. Det hadde vært fint.

Jeg vet – selv om landbruksministeren rister på hodet – at Kristelig Folkeparti egentlig deler tankegangen i vårt forslag, men at man ikke får lov til å stemme for. Det betyr at vi har muligheter for å skape en bedre framtid hvis Stortinget, med et kommende flertall, kan gå sammen med folk i næringen og skape bedre framtidsutsikter. Det vil være til gagn både for de neste generasjonene og for sikkerheten til oss alle.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [13:00:39]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun

Lysbakken, Solfrid Lerbrekk og Arne Nævra om å utrede alternativer til EØS-avtalen (Innst. 214 S (2018–2019), jf. Dokument 8:58 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Michael Tetzschner (H) [13:01:24] (ordfører for saken): Forslagsstillerne, representanter fra Sosialistisk Venstreparti, foreslår at det skal nedsettes et utvalg for å vurdere alternativer til EØS-avtalen. Særlig ønsker de belyst hvor godt EØS bidrar til å løse problemer med sosial dumping i arbeidslivet. Forslagsstillerne vil også ha belyst alternativer som etter forslagsstillerne mening bedre ivaretar demokratiske hensyn, og undersøke hvordan eventuelle virkninger av slike alternativer vil slå ut for norsk næringsliv. Forslagsstillerne ser for seg at denne utredningen skal være slutført innen utgangen av 2020.

Jeg regner med at forslagsstillerne og andre mindretall som har dannet seg under komitébehandlingen, vil redegjøre nærmere for sine synspunkter. I det følgende redegjør jeg for de synspunkter som komiteens flertall har stilt seg bak, og det er også dette flertallet som fremmer sakens innstilling.

Komiteen har merket seg at ikke alle alternativer foreslås utredet, bare alternativer som svekker samarbeidet med Europa, og som ikke like sterkt forplikter Norge til å gjennomføre regelverk fra EØS som i dag. Komiteens flertall konstaterer at forslaget støttes av partigrupper som allerede har konkludert med å ville si opp EØS-avtalen. Flertallet mener dette i så fall ville gi Norge tredjelandstatus overfor EU-landene og stenge deltakelsen i det indre marked.

EØS-avtalen er den viktigste avtalen Norge har. Et brudd med EØS vil kreve både forberedelser og utredninger, men hvilke resultater Norge ville oppnå, ville uansett forutgående utredninger forbli usikkert, dette fordi fremgangsmåten for å reforhandle internasjonale avtaler er først å gå til oppsigelse, slik at partene kan forhandle på nytt ut fra egen forhandlingsstyrke og interesser. Hva Norge ville måtte gi fra seg i en reforhandlet avtale eller ved overgang til en bilateral handelsavtale, vil være en del av den usikkerheten forslaget åpner for.

EØS-avtalen har vært grunnlaget for Norges tilknytning til EU i 25 år. Avtalen gir norsk næringsliv tilgang til

EUs indre marked med muligheter til å omsette varer og tjenester på like og forutsigelige vilkår med konkurrentene. EØS-avtalen er avgjørende for Norges økonomi, for arbeidsplassene og dermed privat og offentlig velferd. Den er for Norges økonomiske samkvem tilsvarende viktig som vårt NATO-medlemskap er det for Norges sikkerhet.

EØS-avtalen skiller seg kvalitativt fra en tradisjonell, bilateral handelsavtale ved at den gir nordmenn like muligheter som EU-borgere når det gjelder handel med varer så vel som anledning til å foreta investeringer, drive finansiell virksomhet og forsikring, selge og kjøpe tjenester, og til å ta arbeid, studere, motta helsetjenester, eller ta opphold i andre land i EU/EØS-området. Etter flertallets oppfatning finnes det ingen kjente tilknytningsformer til EU, utenom medlemskap, som vil kunne gi samme muligheter.

Komiteen konstaterer at internasjonalt, regelbasert samarbeid for tiden møter motgang fra stater som mener de er store nok til å dra fordeler av prinsippet om å være seg selv nok og hevde sin rett gjennom prinsippet om den sterkestes rett internasjonalt. For andre stater, som Norge, er dette urovekkende.

EØS-avtalen er en solid ramme for Norges samarbeid med EU. Den sikrer norsk næringsliv tilgang til et hjemmemarked av 31 land og 510 millioner mennesker. Avtalen sikrer like konkurransevilkår og forutsigbarhet, og den har bidratt til vedvarende og balansert styrking av handel og økonomiske forbindelser mellom avtalepartene. Samtidig legger EØS-avtalen grunnlag for et bredt samarbeid med EU på en rekke andre områder, inkludert miljøvern, forskning, utdanning, helse- og forbrukerspørsmål, sivil beredskap og kultur.

EØS-avtalen er med på å trygge norsk velferd og norske arbeidsplasser. Fraværet av en avtale vil ha negative konsekvenser for norsk økonomi og for nordmenn flest. Det er flertallet som sterkt ønsker å hegne om EØS-avtalen, og gjennom målrettet og systematisk arbeid vil sikre at avtalen fortsetter å fungere godt. Det tjener både Norge og EU.

Leif Audun Sande (A) [13:06:06]: Ikkje ein einaste dag etter at me fekk EØS-avtalen, har me hatt ei arbeidsløyse i nærleiken av dei over 8 pst. me hadde før EØS. Avtalen gjev oss tilgjenge på alle typar samarbeid innan EU – som utdanning, fri ferdsel, forsikring, forskning, politi og mange fleire område. EU beskyttar oss mot straffetoll, me har siviliserte måtar å løysa tvistar på og slepp det marerittet me hadde under handelsavtalen, med stadige truslar om antidumpingtiltak mot industrien. Det nordiske samarbeidet med tre EU-land er òg svært viktig, CO₂-kompensasjonsordninga likeins og ikkje minst klimakvotesystemet for industrien både

til lands og til havs. Veterinæravtalen sikrar oss mot lange køar for å få godkjent kvaliteten på mat som passerer grensa, og difor er sjømatindustrien den sterkaste forsvararen av avtalen. Dette er berre nokre av alle dei fordelane avtalen gjev oss.

Europa i dag består av to grupper med land. Den eine gruppa er ein del av den indre marknaden. Den andre gruppa står utanfor. I den indre marknaden er me med saman med to andre EØS-land, saman med Sveits og 28 EU-land. Her kan menneske bevega seg fritt, kapital kan flyttast og tenester ytast, og varer kan seljast fritt på tvers av landegrensene.

Så er det dei landa som står utanfor den indre marknaden i Europa. Det er Russland, Ukraina, Kvite-russland, Kasakhstan, Serbia, Georgia, Kroatia, Bosnia-Hercegovina, Moldova, Albania, Tyrkia, Nord-Makedonia, Montenegro, Kosovo, Aserbajdsjan, Andorra, Monaco og San Marino. Her er det grensekontrollar, og det er ingen fri bevegelse på tvers av grensene verken den eine eller andre vegen. Det er tilsvarande relasjonar som EU har til desse landa, Nei til EU-bevegelsen vil tilby oss. Dei vil aldri gje oss spesielt betre avtalar enn dei gjev til sine egne naboland i sør.

For meg vert dette som å rykkja ned frå elitedivisjon til 3. divisjon. Det vil eg ikkje. Eg føler langt større samhøyrsløse med Sverige, Island, Finland, Danmark, Tyskland og England, for å nemna nokre, enn med dei namna eg lista opp i stad. EØS-debatten bør òg handla om dette: Kvar høyrer me heime i Europa? Nokre meiner me bør greia ut alternativ. Senterpartiet og SV gjer det. I dag i Klassekampen las eg at representanten Amundsen sa at sannsynlegvis ville òg Framstegspartiet ha støtta eit slikt forslag – «dersom vi ikke hadde vært i regjering».

La det vera heilt klart: Noka utgreiing av alternativ treng me slett ikkje. Avtalen står beinstøtt – ikkje berre i Arbeidarpartiet, men òg i det norske folket. Berre 20 pst. av folket svarar at dei er imot avtalen, og den største gruppa er framstegspartiveljarar. Skulle me greia ut alternativ til alt som 20 pst. av det norske folket er misfornøgde med, ville det vorte veldig mykje arbeid for norske konsulentselskap. La meg gje fire grunnar for kvifor me ikkje skal gjera det:

1. Dersom Stortinget skulle sett i gang ei utgreiing av alternativ, ville det skapt betydeleg usikkerheit både i EU og hos norske næringsaktørar. Det er me slett ikkje tente med.
2. Seier me opp avtalen, veit me at me kan fortsetja å handla med EU på WTO-vilkår. Når det gjeld alt anna, er me avhengige av ein avtale med motparten. Om den gamle handelsavtalen vil tre i kraft att ved EØS-avtalen sitt utløp, er eit spørsmål EU vil bestemma – for dei kan velja å seia opp handelsavtalen med den same fristen som me seier opp EØS-

avtalen, om dei meiner at det styrkjer deira forhandlingsposisjon. Då vil forhandlingane om framtida starta utan EØS-avtalen, utan ein handelsavtale i botn, og i og med at det i EØS-avtalen ikkje er fastsett noko om å forhandla fram ein utmeldingsavtale først – slik britane har – vil me vera rett på det britane kallar hard brexit i dag.

3. Kva dei alternative løysingane i teorien kan vera, veit me, men kva me kan oppnå av konkrete avtaler, vert bestemt gjennom forhandlingane. Men forhandlingsresultata må erfarast, dei kan ikkje verta utgreidde – og det trur eg òg britane veit alt om no.
4. Forhandlingsstyrken vår er svekt. Då me forhandla fram EØS-avtalen, var me sju EFTA-land som forhandla saman mot tolv EU-land. I dag er me eit av dei minste landa i Europa, med 5,5 millionar innbyggjarar, som skal forhandla aleine opp mot 28 EU-land med 510 millionar innbyggjarar.
– Dette vert ein dårleg deal.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:11:17]: Europa er av stor betydning for Norge. EØS-avtalen og NATO-alliansen binder oss til resten av kontinentet. NATO er avgjørende for Norges forsvar. Norges markedsadgang til kontinentet gjennom EØS er av vital betydning for norsk næringsliv og norsk økonomi.

Sånn det ser ut i dag, har vi ingen tydelige alternativer til EØS-avtalen, som sikrer oss full adgang til EUs indre marked på en halv milliard mennesker. Men når vi om litt forhåpentligvis ser virkningen av brexit, kan det være fornuftig å evaluere Storbritannias tilknytningsform til EU opp mot vår egen EØS-avtale. Det fremstår derfor som rasjonelt å avvente situasjonen.

På nåværende tidspunkt kan vi imidlertid ikke støtte SVs forslag, først og fremst fordi Fremskrittspartiet er bundet av Granavolden-plattformen i Stortinget. Vi må uansett arbeide for å få et så godt forhold til Storbritannia som mulig og søke å bevare vårt gode forhold til EU, og her gjør regjeringen en god jobb.

Det er likevel viktig ikke å hylle EØS-avtalen ukritisk eller å glorifisere EU. Vi kan ikke underslå verken de interne utfordringene i Europa eller de aspektene av EØS-avtalen som ikke fungerer tilfredsstillende. Derfor sier også Granavolden-plattformen at regjeringen skal arbeide for forbedringer innenfor EØS-avtalens rammeverk.

I Fremskrittspartiet har vi særlig pekt på tilgangen til velferdsytelser, der vi har et klart stortingsflertall som er med oss på at ytelser som barnetrygd og kontantstøtte skal kjøpekraftsjusteres. Flere EU-land deler vår oppfatning, deriblant Danmark og Østerrike. I Østerrike har regjeringen gått til det steget å innføre kjøpekraftsjustering på egen hånd. EU-kommisjonen har innledet trak-

tatbruddsprosedyre mot landet for innføring av diskriminerende praksis. I sitt tilsvar argumenterer Østerrike for at deres praksis er i tråd med EUs lovgivning på området. Dette tegner til å bli en lengre dispuTT og kan havne i EUs domstol. Det er viktig at regjeringen følger utviklingen i denne saken og fremmer norske interesser på en best mulig måte.

Norge bør ta en mer offensiv rolle overfor EU for å fremme norske interesser, både gjennom formelle og uformelle kanaler. Dette kan også inkludere bruk av reservasjonsretten dersom det er saker som er av kritisk betydning. Det er ikke vår oppgave å være den flinkeste gutten i klassen. Norske interesser skal stå først.

Internt i EU er det heller ingen idyll. Det fremste symptomet på misnøye med unionens utvikling er selvsagt brexit. Støtten til brexit er fremdeles stor blant britene, til tross for uklarhet og usikkerhet rundt prosessen. Bakgrunnen for misnøyen med EU er utgiftene forbundet med medlemskapet, at EU ble ansett for å være i utakt med folkemeningen, og at unionen bidro til ukontrollert immigrasjon. Folket ønsker å ta makten tilbake fra Brussel. Det burde ikke være et sjokk. Det burde heller anses som en naturlig reaksjon på et demokratisk underskudd – der eliten mener at de vet bedre enn folket. Det er tross alt vanlige folk som kjenner på de negative konsekvensene av et EU som tar til seg stadig mer makt.

Skepsisen mot EU vokser også i andre land. Partier som er EU-motstandere og EU-kritikere, har gjort gode valg i en rekke europeiske land, og valget i Europaparlamentet senere i vår kan føre til at rekordmange EU-skeptikere får plass i dette sentrale EU-organet. Denne uroen bør EU ta inn over seg. Medisinen er neppe den som foreskrives av Frankrikes president Macron, nemlig økt makt til EU gjennom flere felleseuropeiske institusjoner. De massive demonstrasjonene mot Macrons lederskap og de usedvanlig lave popularitetsmålingene viser at han ikke engang forstår sitt eget folk.

EU må gi makten tilbake til folket og de nasjonale demokratiske institusjonene, ikke samle mer makt i Brussel.

Liv Signe Navarsete (Sp) [13:16:39]: Eg vil gi ros til SV for å ha fremja eit viktig forslag. Som førre talar så godt beskrev, er det behov for å sjå på vårt forhold til EU og på alternativ til det. Senterpartiet vil difor støtte forslaget.

EØS-avtalen har fått stadig større inngrep i det norske samfunnet, ikkje minst i arbeidslivet. Den siste tida har kritikken mot EØS-avtalen frå miljø i fagrørsla auka, og ein er særleg kritisk til at EØS-avtalen truar eit godt organisert arbeidsliv og kan leggje til rette for sosial dumping.

Senterpartiet vil erstatte EØS-avtalen med handels- og samarbeidsavtalar med EU, og me vil at det norske folket sjølv skal påverke avgjerda om Noreg skal vere medlem av EØS. Me har eit framtidig mål om ei folkerøysting om EØS-medlemskapen i Noreg.

Noreg betaler EU for å delta i EØS, og eg vil vise til Prop. 1 S for 2018–2019, kap. 117, der Noreg løyver 2,77 mrd. kr til EU for medlemskapen i EØS. Samstundes kjem rundt 95 pst. av importen til EU frå land som ikkje er knytte til EØS, land som ikkje betaler store summar for m.a. ein handelsavtale med EU. Senterpartiet meiner at norske bidrag til økonomisk og sosial utjamning i Europa skal frikoplast frå EØS-avtalen, og skal utformast på grunnlag av nasjonale prioriteringar.

Det vart hevda, då EØS-avtalen vart inngått, at Noreg skulle kunne bruke reservasjonsretten i EØS-avtalen dersom det kom forslag som ikkje tente det norske samfunnet og det norske folket. Det har ikkje skjedd. Ja, fleirtalet i denne sal har effektivt blokkert alle forsøk på å seie nei takk til urimelege forslag som har gjort store inngrep i det norske samfunnslivet. Noreg skal bruke reservasjonsretten i EØS-avtalen aktivt, slik at me kan reservere oss mot direktiv og forordningar som truar grunnleggjande norske interesser, eller omsynet til at folk skal vere trygge når det gjeld arbeid, helse, miljø og sikkerheit.

Dersom Noreg trer ut av avtalen, vil det vere den eksisterande frihandelsavtalen som gjeld. Noreg vil framleis kunne handle med EU, og dei delane som ikkje er dekte av avtalen, vert dekte av WTO. Det er samstundes usikkert om dette vil vere tilstrekkeleg for å dekkje all interaksjon Noreg har med EU, i og med at EØS-avtalen har vorte noko heilt anna enn tilhengjarane argumenterte for då avtalen vart inngått. Den har vorte langt meir inngripande, og nettopp difor trengst òg ei slik utgreiing.

Målet med utgreiing må vere å sjå på korleis Noreg kan halde fram handelssamarbeidet med EU utan ei like sterk forplikting til å implementere alt av EU sitt lovverk, som me gjer med dagens EØS-avtale. Ein må sjå på alternativa etter kor godt dei medverkar til å løyse utfordringane med sosial dumping, som har vorte eit stort problem i delar av norsk arbeidsliv. Me må sjå på korleis demokratiet vårt kan varetakast på ein langt betre måte enn det som skjer under dagens EØS-avtale, og sjølvsgt vurdere konsekvensane for samfunnsliv og næringsliv.

Frå dei som er for EØS-avtalen, vert det måla veldig dystre bilete av kva som kan skje om me finn eit alternativ og vel å skifte ut EØS-avtalen med andre avtalar. Etter brexit har det sjølvsgt ikkje vore måte på kor vanskeleg dette kan verte. Vel, Noreg er ikkje medlem av EU, me har det som var kalla «ei lausare tilknytning» i si tid. Dagens regjering gjer alt ein kan for å setje gass på tilpas-

sing. Det har dei gjort, og eg har sjølv sete i møte i EØS-komiteen i førre periode og høyrte delegasjonsleiaren gong på gong seie at Noreg er eigentleg medlem av EU, det er berre ikkje formalisert.

Me har ein alternativ rapport som skisserer grunnlag for alternativ til EØS. No treng me ei ny utgreiing, som kan medverke til ytterlegare perspektiv i debatten, og gi eit nytt grunnlag for å vurdere EØS-avtalen og tilknyttinga vår til EU.

Presidenten: Ønsker representanten å ta opp forslaget?

Liv Signe Navarsete (Sp) [13:21:33]: Eg ønskjer å ta opp forslaget som Senterpartiet er med på.

Presidenten: Da har representanten Liv Signe Navarsete tatt opp det forslaget hun refererte til.

Audun Lysbakken (SV) [13:21:58]: Det forslaget som Stortinget har til behandling i dag, springer ut av den nye og forsterkede EØS-debatten som har nådd nye høyer i Norge det siste året. Det er et resultat av den fortvilelsen og det sinnet som preger tillitsvalgte på mange arbeidsplasser i mange forbund i fagbevegelsen, fordi en ser hvordan sosial dumping undergraver faglige rettigheter, undergraver arbeidet for å skape sosial utjevning og arbeidet mot økende lønnsforskjeller i arbeidslivet vårt. Vi ser sosial dumping bre om seg på byggeplassene, i deler av industrien, på veiene, i havnene – til og med langt inn i velferden og offentlig sektor.

Vi har en utvikling i norsk arbeidsliv som vi også kan lese ut av dramatiske tall. Det siste tiåret har de 10 pst. dårligst lønnede i norsk arbeidsliv ikke hatt reallønnsvest i det hele tatt, mens de på toppen drar kraftig ifra. Det er umulig å påstå at den utviklingen ikke har noen ting med EØS å gjøre, og det er grunnen til at EØS-avtalen nå er under så kraftig debatt i norsk fagbevegelse.

LO har tydelige vedtak på at norske tariffavtaler skal overordnes EU-regler, men prinsippet i EØS er nettopp det motsatte: EU-reglene overordnes alt annet. Derfor har vi fått situasjonen med overprøvingen av norske regler på reise, kost og losji. Derfor ser vi også nå at vi kan komme i en situasjon hvor vi, selv om vi skulle velge et framtidig stortingsflertall som ønsker at jernbanen vår skal være på fellesskapets hender, ikke kan gjennomføre det, fordi EØS-avtalen har pådyttet oss en tvangsprivatisering av jernbanen gjennom jernbanedirektivet. På denne måten undergraves vilkårene for å føre en venstreorientert økonomisk politikk.

EØS-avtalen er en abonnementsordning på høyrepolitikk. En kan være for eller imot sånne ting som å drive jernbane i fellesskapets regi eller sterkere maktmidler

til fagbevegelsen, men det burde være en selvfølge at det var opp til flertallet i denne sal og opp til styrken i norsk fagbevegelse gjennom kollektive forhandlinger å bestemme utviklingen i f.eks. jernbanen eller ute på arbeidsplassene.

Så tror jeg også det er viktig å si at den EØS-euforien som preger norsk debatt akkurat nå, og som preger de store partiene i særdeleshet, egentlig er noe nytt. Forrige gang det var et omfattende forsøk på å sette spørsmålet om norsk EU-medlemskap på dagsordenen igjen, tidlig på 2000-tallet, var det altså kritikken av EØS-avtalen som var hovedgrunnen til at Høyre og Arbeiderpartiet mente det var riktig å søke om EU-medlemskap. EØS-avtalen var så dårlig at vi måtte inn i EU. Egentlig er det det eneste alle har vært enige om i norsk EU-debatt nå i 25 år, at EØS-avtalen ikke er et spesielt godt alternativ. Gitt den nye situasjonen vi nå er i, hvor alle synes å være enige om at EU-medlemskap ikke er på bordet, og hvor Europa er i sterk endring, burde det ikke være spesielt radikalt å foreslå en diskusjon om og en utredning av hvorvidt det kan finnes bedre alternativer for Norge.

For SVs del handler det om at vi ønsker å finne en tilknytningsform for vårt samarbeid med EU som gir økt makt over eget arbeidsliv, som sikrer kollektive avtaler og ILO-konvensjoners forrang, som sikrer norske lønns- og arbeidsvilkår for alle arbeidere i Norge, enten de er norske eller har innvandret hit, og som sikrer at vi ikke får tvangsprivatisering av tjenester og infrastruktur.

Så blir det sagt – og det ble gjentatt i denne debatten, fra ulike talere – at vi vet at alternativet er dårlig. Nei, det er akkurat det vi ikke vet, fordi alternativet aldri har vært utredet. Partiene som har vært for EØS-avtalen, har aldri tillatt en ordentlig utredning av hva alternativene kan være. Derfor er ikke det vi tar stilling til i dag, ja eller nei til EØS, men ja eller nei til om vi skal skaffe oss den kunnskapen eller ikke.

Carl-Erik Grimstad (V) [13:27:21]: Hvis foregående taler er redd for at jeg skal bygge opp under vilkårene for en venstreorientert norsk økonomisk politikk, må jeg nok skuffe ham. Jeg har vanskelig for å se at forslagsstillerne kunne valgt seg et dårligere tidspunkt for å så tvil om EØS-avtalen vår.

I fjor var jeg deltaker på et besøk til EU-parlamentet i Brussel, der vi møtte en eldre deltaker fra Irland med bosted tett opp til den nordirske grensen. Hun fortalte oss at hun måtte krysse grensen til Storbritannia fem ganger for å komme på sykehuset. Så tett sammenvevd er disse landene. Hun fortalte om freden som nå hersker i dette området – en fred hennes barn har levd under hele sitt liv. Selv husker hun, og gjenopplever tidvis, angsten knyttet til den blodige konflikten mellom Sinn Féin og den britiske hæren. Hun takker EU for fredsprosese-

ne i denne tidligere krigssonen, og hun frykter at en stengt grense vil føre til at den skjøre freden i området skal ende i en ny blodig konflikt. For henne er det dette brexit dreier seg om.

Situasjonen i dagens Storbritannia er det vanskelig å se konsekvensene av. Situasjonen i dagens Europa som følge av brexit er det vanskelig å se konsekvensene av. Våpenhvilen som avsluttet første verdenskrig, trådte som kjent i kraft for 100 år siden, en krig som førte med seg en massenedslakting av unge europeere som ellers kunne ha bidratt til å løfte kontinentet vårt inn i det nye århundret. Det europeiske prosjektet er et fredsprosjekt, det direkte resultatet av to verdenskriger som rammet Europa hardt. EU ble dannet for å forhindre en tredje verdenskrig. Erkjennelsen til dem som undertegnet Romatraktaten, var at bare samarbeid, integrasjon og samhold ville kunne avverge en ny katastrofe. Gjennom 60 år har EU knyttet stormaktene i Europa sammen. Et tidligere delt Europa er forent, og stadig nye land har utviklet stabile og trygge demokratier.

Dette er det historiske bildet som forklarer Venstres grunnleggende positive innstilling til det europeiske samarbeid. Vi vil ha et sterkere og mer handlekraftig EU. Vi vil at Norge skal bidra til å finne felles europeiske løsninger på de store felles utfordringene, og vi vil at Norge skal bidra aktivt gjennom EØS-avtalen. EU har vært og er et fredsprosjekt. Å så tvil om vår tilslutning til det europeiske fellesskapet, og særlig på dette tidspunktet, er ikke bare beklagelig. Det er umusikalsk, historieløst og særdeles ukledelig for partier som legger vekt på å kalle seg fredspartier.

Det sies gjerne at på samme måte som vårt NATO-medlemskap er et fundament for Norges internasjonale trygghet, er vår EØS-tilknytning et fundament for vår økonomiske trygghet. På denne måten er utrygghet og usikkerhet overskriften på det foreliggende representantforslaget.

Steinar Reiten (KrF) [13:30:42]: Vi i Kristelig Folkeparti har et ganske spesielt forhold til EØS-avtalen. For å skjønne det må en gå tilbake til starten av 1990-tallet med den opphetede EU-debatten som var da. Situasjonen var at Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet sto sammen om å sende en søknad om norsk EU-medlemskap, mens særlig Senterpartiet og SV var kategorisk imot. I påvente av en avklaring om EU-medlemskapet ble det også enighet om å framforhandle EØS-avtalen. Det var ett parti som mente at denne avtalen ville være god nok i seg selv, kunne stå seg og gi Norge adgang til det indre marked, samtidig som vi fikk råderett over kritiske næringer som landbruk og fiskeri. Det var Kristelig Folkeparti.

Så husker vi alle hvordan EU-avstemningen gikk. EØS-avtalen ble stående. Vi er et parti som liker å se ting i evighetsperspektiv, og vi ser at denne avtalen 25 år etterpå fremdeles er veldig god for Norge. Den gir oss adgang til det indre marked, og vi har fremdeles selvråderetten over de viktige primærnæringene våre.

Det har de siste månedene skjedd en veldig interessant utvikling i det norske politiske landskapet. Arbeiderpartiet lekker velgere som en sil til partier til venstre for seg og til Senterpartiet. I januar var det en TV 2-måling som viste at Rødt, SV og Senterpartiet til sammen var like store som Arbeiderpartiet. For noen uker siden kom det en ny måling som viste at hvis en i en teoretisk situasjon nå skulle ha fått en rød-grønn flertallsregjering, ville det bare skille seks mandat mellom Arbeiderpartiet på den ene siden og Senterpartiet og SV, som begge arbeider aktivt imot EØS-avtalen, på den andre siden.

Representanten Sande hadde et forbilledlig klart innlegg der han gjorde greie for Arbeiderpartiets tilnærming til spørsmålet og sa at EØS-avtalen ligger fast. Men jeg mener at Arbeiderpartiet nå må kunne gi norske velgere og ikke minst norsk næringsliv et klart og tydelig svar: Hvordan vil Arbeiderpartiet forholde seg til en potensiell situasjon i en regjering med to partier som er jamstore, og som med iskaldt overlegg arbeider målbevisst for å bringe Norge ut i den hengemyra som Storbritannia befinner seg i i dag, altså gjøre Norge til et tredjeland uten en avtale med EU? Det er et spørsmål som Arbeiderpartiet bør kunne klare å svare tydelig på fra den talerstolen.

Bjørnar Moxnes (R) [13:33:51]: For tre uker siden var Erna Solberg i Brussel for å feire 25 år med EØS. Da var det mye skryt av at hun var den første som fikk delta fra norsk side på et slikt EU-toppmøte. Men Rødt var ikke blant dem som jublet over at en norsk statsminister endelig ble sluppet inn i VIP-området på EU-fest, for det Solberg var med å feire i Brussel, var også 25 år med undergraving av norsk selvstendighet og det norske arbeidslivet.

Faktum er at det er det norske folk som betaler prisen for mye av EØS-medlemskapet. Det koster både demokratiet og selvstendigheten vår dyrt når beslutningsmakt flyttes fra Norge til politikere og byråkrater i Brussel som ingen av oss har stemt på. Når sosial dumping importeres fra Øst-Europa gjennom EØS, undergraves arbeidslivet vårt, og når EUs jernbanepakke og ACER fratrukker oss kontrollen over egen jernbanesektor og egen strøm, undergraves også norsk selvstyre og norsk selvråderett. Det er dette – nettopp dette – som samtidig gjør Erna Solberg til en populær gjest i Brussel og EU.

I innstillingen sier Arbeiderpartiet og flertallet på borgerlig side at EØS er like viktig for økonomien vår

som det NATO er for sikkerheten vår. Det er en ufrivillig treffende sammenligning. Stoltenberg ble NATO-sjef etter å ha fått Norge med inn i en ødeleggende Libya-krig, og Solberg blir populær i Brussel når hun lar hvert eneste EU-direktiv få forrang over norske demokratiske prosesser. Her i Norge har folk flest lite å tjene på at regjeringen og stortingsflertallet kneler såpass dypt for elitene i både Washington og Brussel.

Rødt står for det motsatte og setter norske folks interesser over interessene til både EU og NATO. Vi er for en avtale med EU som ivaretar eksportindustriens behov for markedsadgang, og som samtidig ivaretar Norges suverenitet. Derfor hilser vi forslaget fra SV om en utredning av alternativer til EØS-avtalen, velkommen.

Samtlige partier på Stortinget i dag anerkjenner, i alle fall i ord, at sosial dumping muliggjort av EØS er et stort og alvorlig samfunnsproblem i Norge. Samtidig forsvarer både Arbeiderpartiet og regjeringen EØS-avtalen. At innstillingen om utredningsforslaget er full av lovord om EØS fra Arbeiderpartiet og fra de borgerlige, er som forventet, men det er knapt noen gode argumenter å finne mot å utrede alternativene til EØS. Hvorfor er det sånn?

Det kan skyldes at regjeringen begynner å innse at glansbildet av EØS er i ferd med å slå dype sprekker, og at deres beste kort er å late som det ikke finnes noen andre tenkelige alternativer i det hele tatt, ikke minst fordi vi i fagbevegelsen ser en økende motstand mot EØS på grunn av konsekvensene EØS-avtalen har for norsk arbeidsliv. Særlig i den eksportrettede industrien vokser motstanden mot EØS. Her på Stortinget er alle partiene som går mot EØS-avtalen, også i kraftig vekst. Vi ser at utenriksministeren har lagt fra seg den tidligere frasen om konsensus om regjeringens utenrikspolitikk og forholdet til EU. Ved siste redegjørelse for Stortinget snakket utenriksministeren i stedet om hvor farlig det er å bruke reservasjonsretten, den ene demokratiske rettigheten Norge faktisk har i EØS, selv når det står om Norges selvstendighet, kontroll over energipolitikken og ikke minst å sikre et anstendig arbeidsliv.

Så lenge diktatene fra Brussel rammer selvråderetten, demokratiet og faglige rettigheter, vil vedtak i Stortinget ikke stanse EØS-motstanden ute blant folk flest, og den vil vi slåss for her inne også.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [13:39:11]: EØS-avtalen er det viktigste avtaleverket vi i Norge har med våre europeiske partnere. Den har vært i kraft i 25 år og ligget til grunn for vekslende regjeringers politikk for samarbeid med EU. Den gir oss tilgang til det indre marked, den gir norsk næringsliv forutsigbarhet og mulighet til å selge varene og tjenestene sine på like vilkår

med f.eks. Tyskland og Sverige. Det er avgjørende for å sikre økonomisk vekst, arbeidsplasser og velferd.

EØS-avtalen gir nordmenn samme muligheter som EU-borgere når det gjelder handel med varer, det å foreta investeringer, drive bank og forsikring, selge og kjøpe tjenester og rett til å ta arbeid, studere, få helsestell og å bo i andre land i EØS-området. Ingen annen tilknytningsform, bortsett fra fullt EU-medlemskap, vil kunne gi samme muligheter. Derfor er EØS-avtalen bærebjelken i regjeringas europapolitikk.

Det er redegjort godt for forslaget innhold her, så jeg skal ikke gjenta det, men bare si at en utredning i tråd med forslaget vil kunne tolkes som et veldig tydelig signal om at regjeringa vil vurdere endringer i samarbeidet vårt med EU. Med utgangspunkt i EØS-avtalens betydning og økt uro innenfor internasjonalt samarbeid er det ikke aktuelt for regjeringa å sette i gang tiltak som kan skape usikkerhet om vår viktigste avtale med EU. Vi mener også det er helt unødvendig – rett og slett fordi EØS-avtalen tjener norske interesser veldig godt. Derfor ser vi heller ingen grunn til å erstatte den med noe annet enn det som eventuelt en gang i framtida skulle bli en debatt om fullt EU-medlemskap.

Regjeringa har tydelig og klart sagt ifra gjennom strategien for samarbeidet med EU om at vi ikke ønsker et mindre forpliktende samarbeid med EU. Og et mindre forpliktende samarbeid ville gi oss færre rettigheter og færre muligheter.

Brexit har vist at det ikke er mulig å nyte godt av fordelene i det indre marked og ikke ta med pliktene. Det er godt mulig at Storbritannias framtidige tilknytning til EU ikke blir klarlagt før om flere år. Vi vet hva alternativene er. Det er tre alternative tilknytningsformer slik situasjonen er i dag, for Norges del: Det er medlemskap, det er EØS, eller det er en tradisjonell bilateral handelsavtale.

De første alternativene innebærer full deltakelse i det indre marked med alle rettigheter og plikter. Alternativ tre, handelsavtale, gir ikke deltakelse i det indre marked, og det vil bety langt mer omfattende tollprosedyrer og grensekontroll, krav til sertifisering, veterinærkontroll – generelt økende dokumentasjonskrav. Men selv om et land kopierer EUs lovgivning på et felt og er medlemmer av de samme standardiseringsorganisasjoner som EU, betyr ikke det at varer kan krysse grensa inn til det indre marked helt uhindret. Testing og sertifisering kan måtte gjøres på nytt. Vi har 170 vogntog som går med norsk sjømat hver dag, og som vil kunne bli stoppet på EUs grenser uansett hvilke av de andre alternativene vi hadde valgt.

Programsamarbeidet med EU kan også bli skadelidende. La meg også gi et eksempel på handelsavtaler: I dag har Sveits flere handelsavtaler med EU. Det er mer

enn 120 bilaterale avtaler. Sveitserne har ønsket mange ulike former for endring og justering av disse avtalene. 24 år etter at de påbegynte det, har de kommet i havn med halvparten.

Jeg minner også om at Norge og Island gjennom EØS-avtalen fikk unntak fra EUs beskyttelsestiltak mot stål. Sveits med sine nærmere 120 handelsavtaler fikk ikke unntak.

I brexit-forhandlingene har det fra EUs side vært et ufravikelig krav at Storbritannia må tre ut av unionen før det blir aktuelt å starte forhandlinger om et nytt og framtidig samarbeid. Det ble gjentatt på EUs møte i natt da Storbritannia ble gitt en ny utsettelse. Som representanten Michael Tetzschner sa, er det også sånn i denne sammenheng for Norges del, at hvis vi skulle velge alternativer, må vi altså tre ut av EØS før vi kan finne det framtidige forholdet.

Jeg tror det er viktig å merke seg også at et stort land som Canada åpnet forhandlinger med EU om handel for ti år siden. Avtalen tok sju år å forhandle fram, og to og et halvt år etter at den var ferdig, pågår fortsatt ratifikasjonsprosessen.

Vi har alternativer til EØS, de finnes, men de er etter vår oppfatning ikke gode.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Liv Signe Navarsete (Sp) [13:44:39]: Det vert gjort eit stort poeng av vanskane ein møter dersom EØS-avtalen skulle verte erstatta av andre avtalar. Det er slik at 95 pst. av EUs import kjem frå andre land enn EØS, og det ville vere veldig rart om EU legg så store handelshindringar at den importen vert svært vanskeleg. Har statsråden døme på handelsavtalar med andre land som har store problem? EU har ein utstrakt handel med veldig mange land, og dei som eksporterer til EU – anten det er USA, Kina eller andre – gjer det utan dei store handelshindringane. Så det er veldig fint om utanriksministeren kan gi nokre konkrete eksempel på alle dei håplause handelsavtalane som finst.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [13:45:43]: Nær 80 pst. av vår eksport går til EU, og Norge er altså ikke på størrelse med verken Kina eller USA. Det betyr at vi er i en helt annen situasjon enn landene i det eksempelet som representanten nevner, ved forhandling av frihandelsavtaler. Men selv eksemplet med Canada, som jeg nevnte, som er et relativt stort land, har også tatt veldig lang tid å forhandle og er fortsatt ikke ratifisert.

Hele kjernen og essensen i vår EØS-tilknytning er at vi har lik tilgang til det indre marked, på samme vilkår som EU-land. Det er det som gir den sømløse eksporten, det er det som gir oss – fem millioner mennesker – til-

gang til et hjemmemarked på 500 millioner mennesker. Og det er det som er bærebjelken i vår tilknytning til EU, og som er svært høyt verdsatt av mennesker som driver arbeidsplasser rundt omkring i distriktene, for å nevne noe.

Vår vurdering er, veldig klart, at for Norges del ville disse betingelsene bli dårligere dersom vi skulle finne alternativer til EØS-avtalen som ikke er fullt EU-medlemskap.

Liv Signe Navarsete (Sp) [13:46:43]: Med respekt å melde så veit verken utanriksministeren eller andre kva det resultatet ville vorte, og det er det viktig å merkje seg. Noreg betaler nærare 3 mrd. kr for å få den tilgangen, så det er jo ikkje gratis, i forhold til det som andre land har. Andre som eksporterer varer til EU, betaler ikkje milliardar til EU for å få den handelstilgangen. Det er heilt urimeleg at Noreg skal sitje på ein slik husmannskontrakt. Arbeidslivet vårt er i ferd med å verte øydelagt innanfor viktige sektorar fordi EØS-avtalen legg til rette for sosial dumping.

Ser ikkje utanriksministeren desse problema for det norske samfunnet, og kva vil ho gjere framover for å bøte på dei? Skal ein berre sitje med hendene i fanget?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [13:47:38]: Her var det mye på en gang. For det første er det ikke slik at andre land enn de som har EØS-avtalen, eller fullt EU-medlemskap, har tilgang til det indre marked. Det betyr at for oss er det vurdert å ha betydelig større fordeler enn det har ulemper. Og så er det ingen som har sagt at det ikke også har noen ulemper. Vi må også være med på å dele pliktene når vi får ta så stor del i fordelene ved å være en del av det indre marked. Jeg syns det er en ganske drøy påstand fra en Senterparti-representant at norsk arbeidsliv er i ferd med å bli ødelagt, og jeg ber selvfølgelig også representanten om å belegge den påstanden.

Det er ingen som sitter med hendene i fanget. Norge fører under denne regjeringa en meget aktiv og effektiv europapolitikk, der vi søker å både påvirke og ikke minst være en del av det europeiske fellesskapet, som vi er både verdimelessig, kulturelt, politisk og ikke minst økonomisk. Det har regjeringa tatt stilling til i den strategien vi leverte i fjor, der vi ønsker et tettere samarbeid med EU. Jeg vet at det er noe representanten Navarsete misliker å høre, men det er det som tjener norske interesser best.

Liv Signe Navarsete (Sp) [13:48:49]: Eg er djupt usamd i regjeringa sin politikk, og eg er òg djupt usamd i den retorikken som vert ført frå delar av dei ja-partia som er her, nemleg at me eigentleg er medlemmer, sjølv om det er ønsketenking. Eg seier ikkje at utanriks-

ministeren hevdar det, men eg har sjølv høyrte andre representantar seie det i møte med EU.

Eg sa heller ikkje at norsk arbeidsliv vert øydelagt. Eg sa at *delar* av norsk arbeidsliv er i ferd med å verte øydelagt. Det kan ein sjå på søknaden bl.a. til enkelte fag innanfor ulike sektorar, f.eks. bygningsfag, der mange rett og slett ser at både lønnsnivå og vilkåra ein arbeider under, er i ferd med å verte underminert. Det er ein grunn til at mange fagforeningar no seier at me ikkje lenger ønskjer EØS-avtalen. Kva vil statsråden gjere med dette?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [13:49:49]: Jeg synes også det er ganske spesielt å peke på søknaden til enkelte fag og si at dette er EØS-avtalens feil, eller at det skal være et tegn på at deler av norsk arbeidsliv er i ferd med å bli ødelagt.

Statsminister Solberg har tatt et initiativ overfor EU for å bidra til å få bukt med arbeidslivskriminalitet. Det er et positivt initiativ som er blitt godt mottatt i EU. Vi ser også at arbeidslivskriminalitet er et område der regjeringa utnytter det handlingsrommet som er i EØS-avtalen. Det gjelder både godkjenningsordning i renholdsbransjen, krav om lønns- og arbeidsvilkår og begrensninger i antall kontraktsledd i offentlige anskaffelser.

Men EØS-avtalen er også et veldig godt eksempel på at vi har fått rettigheter i Norge som vi i utgangspunktet ikke hadde. Det gjelder f.eks. ansattes rettigheter ved virksomhetsoverdragelser, skriftlig arbeidsavtale, regler om masseoppsigelser, informasjon til og konsultasjon med arbeidstakere og enkelte arbeidsmiljøstandarder og likebehandlingsregler for innleide arbeidstakere.

Audun Lysbakken (SV) [13:51:06]: Jeg vil gjerne også komme inn på hva som er regjeringens alternativer. Det som er påfallende med regjeringens partiene og pro-EØS-partiene i denne debatten, er at en suverent lar være å gå inn på grunnene til at vi er i denne situasjonen. I regjeringens siste plattform står sosial dumping nevnt hele null ganger. Det sier akkurat noe om hvor opptatt regjeringen er av denne problemstillingen. Det er også typisk at når utenriksministeren blir utfordret på dette, blir det snakket om arbeidslivskriminalitet. Mens den lønnsdumpingen, den undergravingen av arbeidsforhold og faglige rettigheter som vi ser i deler av arbeidslivet, snakker ikke regjeringen om engang. Hva er regjeringens strategi for at vi ikke igjen og igjen skal havne i den situasjonen at viktige norske bestemmelser, slik som de om reise, kost og losji, blir undergravd av beslutninger i Brussel?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [13:52:08]: Det er ikke slik at ESA har overprøvd Høyesterett. Det var Tariffnemnda som kom fram til sitt vedtak, og det

er bare en presisering av det representanten Lysbakken sa i sitt hovedinnlegg.

Som jeg var inne på i mitt svar til Navarsete, jobber regjeringa selvsagt aktivt mot både arbeidskriminalitet og sosial dumping. Det kjenner representanten godt til. Ikke minst redegjorde arbeids- og sosialministeren for dette i sin del av EØS-redegjørelsen, som fant sted i høst.

Så syns jeg det er veldig interessant at vi har en debatt om et SV-forslag om å utrede alternativer til EØS-avtalen, men det er ingen av representantene som snakker om hva disse alternativene skulle være, og hvordan de skulle kunne tjene norske interesser bedre. Det man hele tida snakker om, er hva man mener er feil med EØS-avtalen. Det kan vi gjerne ha en debatt om, og det har vi ofte. Men det er ingen som er villig til å si noe om hva de ser for seg av alternativer til EØS-avtalen, som skulle kunne tjene norske interesser bedre.

Audun Lysbakken (SV) [13:53:10]: Det er lagt fram en bred utredning fra nei-siden som peker på en rekke mulige alternativer. Poenget med å få en offentlig utredning er nettopp å få en diskusjon som i større grad kan handle om nøye gjennomarbeidede diskusjoner rundt alternativene. Det er jo veldig oppsiktsvekkende at de partiene som hele tiden avkrever oss svar på hva alternativene er, samtidig nekter å gå inn i en grundig prosess om hva alternativene skal være. Det er vanskelig å trekke noen annen konklusjon enn at en kanskje er litt redd for hva konklusjonen vil være, siden man ikke vil gjøre det.

Jeg har lyst til å utfordre utenriksministeren på handlingsrommet, for det blir alltid trukket fram. Det er vanskelig for norsk fagbevegelse å bli overbevist om at handlingsrommet er veldig stort, når det er slik at hver gang det velges en høyreregjering, vil det man har gjort for å utnytte handlingsrommet, bli overprøvd, f.eks. overprøvingen av det norske nei til postdirektivet. Hvordan kan Norge si nei til EØS-direktiver hvis Høyre ved første anledning vil snu den beslutningen?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [13:54:19]: Før jeg svarer på det, vil jeg svare på spørsmålet knyttet til det å legge fram en bred utredning. Den delen av det norske storting – rett nok en liten – som ønsker en utredning av alternativer til EØS-avtalen, må jo ha en tanke om hva de alternativene skal være, før man setter i gang en utredningsprosess og potensielt setter i gang en utmeldingsprosess av EØS. Jeg syns det er veldig rart at man ikke har en tydeligere og klarere tanke rundt det. Vi vet hva alternativene er. Jeg listet dem opp i mitt innlegg, og vi vet også hva konsekvensene av dem er. Vi vet hvordan det treffer land som velger andre løsninger. På noen områder syns kanskje de landene at det er en bedre løsning, men for Norge er våre interesser best iva-

retatt gjennom EØS-avtalen – dersom vi ikke får et fullt medlemskap i EU.

Reservasjonsretten er et spørsmål vi har vært inne på tidligere. Reservasjonsretten er reell, men det har aldri vært meningen at den er uten konsekvenser, og det vil gjelde i en konkret vurdering av om reservasjonsretten skal brukes også i framtida.

Audun Lysbakken (SV) [13:55:24]: Problemet med handlingsrommet og reservasjonsretten er følgende: Når et borgerlig flertall i Stortinget bestemmer seg for og aksepterer tvangsprivatiseringen av norsk jernbane gjennom jernbanedirektivet, kan et nytt flertall aldri gjøre det om. Når et rød-grønt flertall bestemmer seg for å stoppe liberaliseringen av Posten, kan et borgerlig flertall gjøre det om. Det betyr at i det lange løp er handlingsrommet og reservasjonsretten veldig lite verdt, fordi de borgerlige partiene alltid vil rulle tilbake de framskritt som fagbevegelsen vinner f.eks. i forbindelse med direktiver, mens det aldri går an å gjøre det motsatt vei. Det viser den innebygde skjevheten og uretten som ligger i EØS-systemet.

Jeg har lyst til å spørre utenriksministeren om det er slik at hun vil avvise å se på alternativene for all framtid, for det er ingen som vet i dag – selv om det er lett å harselere over kaoset rundt brexit – hva resultatet vil bli. Det eneste vi vet, er at forholdet mellom EU og utenforland er i forandring. Er regjeringens nei et nei for evig?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [13:56:34]: Jeg syns det er oppløftende å høre at representanten Lysbakken anslår at denne regjeringa kommer til å sitte til evig tid, og jeg tar det til meg som et positivt tegn.

Jeg syns det er veldig spesielt at utgangspunktet for spørsmålet og debatten som Lysbakken nå fører, er at EØS-avtalen tvinger fram en tvangsprivatisering av jernbanen. Det er rett og slett ikke riktig. Men det er den type argumenter vi veldig ofte møter fra nei-siden. Fjerde jernbanepakke legger opp til at konkurranse skal være hovedregelen, men regelverket er ikke låst. Det betyr samtidig at det fortsatt kan tildeles kontrakter på samme måte som vi gjør til NSB i dag, og ikke minst: Jernbanepakka inneholder ingen krav til at staten skal gi fra seg eierskapet til jernbanen. Staten kan fortsatt eie infrastrukturen, og det er ingen krav til at jernbanen skal privatiseres, selv om det gis adgang for private selskaper til å operere på jernbaneskinnene. Vi må ha riktig utgangspunkt for debatten. Da blir den også bedre.

Bjørnar Moxnes (R) [13:57:50]: Det er mye som er udemokratisk med EU, men jeg tror at utenriksministeren får EU til å framstå verre enn det faktisk er. Det tegnes et slags bilde av en autoritær institusjon der selv det minste avvik fra Brussels vedtak er farlig, nær-

mest straffbart. Det er farlig å bruke reservasjonsretten innenfor EØS, skal vi tro Søreide. Det er også farlig om Norge så mye som tenker på andre løsninger enn EØS. Det høres nærmest ut som at det å ha en selvstendig vurdering av hva som er best for Norge, er en slags handling som vil utløse reaksjoner og straffetiltak fra EU. Hvem er det i så fall som skal straffe Norge hvis vi på selvstendig grunnlag vedtar en utredning av alternativer til EØS, og er tvangstrøya EØS så trang og så stram at det vil medføre en slags fare hvis det norske stortinget vedtar en utredning av alternativene til denne avtalen?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [13:58:55]: Nå gjør representanten Moxnes det han elsker aller mest i verden når det gjelder debatter. Det er først å tegne opp et bilde og en argumentasjon som jeg ikke har, og så argumenterer han mot det etterpå som om jeg har det. Jeg har ikke sagt at det er farlig å bruke reservasjonsretten, men jeg har pekt på at det har konsekvenser. Jeg har heller ikke sagt at det er farlig for Norge å utrede alternativer. Jeg har bare pekt på at det er uklokt, og jeg mener at norske interesser er best ivaretatt gjennom EØS-avtalen, så sant vi ikke går for et fullt medlemskap i EU.

Jeg mener at det signalet vi ville sende ved i dag å gå inn for en utredning av alternativer til EØS-avtalen for Norges del, ville være et signal som vil være uheldig for Norge å sende i en situasjon der det er mye uro i internasjonal politikk, der vi har en sterk og solid avtale som ivaretar næringslivets interesser, distriktenes interesser, og som bidrar til å sørge for økonomisk velstand og vekst, og som betaler for veldig mange av de velferdsreformene Moxnes ønsker å bruke penger på.

Presidenten: Replikkkordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Michael Tetzschner (H) [14:00:16]: Det har vært en livlig debatt, særlig i forhold til den noe mer nøkterne innstillingen som komiteen har gitt fra seg, men det er selvfølgelig slik det er når EU og EØS står på dagsordenen.

Jeg vil begynne med å si at SV og Senterpartiet er egentlig ikke veldig interessert i reservasjonsmulighetene, de er interessert i en annen bestemmelse i avtalen, nemlig den der det står «oppsigelse». Det er deres endemål. Alt de foretar seg – om de kaller det utredning, belysning eller hva det måtte være – har det som endemål.

Senterpartiet skal jeg kanskje ikke snakke så mye om når det gjelder internasjonale forbilder, men SV har mange likeverdige søsterpartier. Jeg kan hilse fra Margrete Auken, SF-representant i Folketinget. Hun representerer et parti som går inn for EU, og som på en nor-

disk felleskonferanse for to dager siden etterlyste Norges deltakelse. Etter 45 år mener til og med SF- og SV-politikere, som ligger nære hverandre, i Danmark, at deres arbeidsliv ikke har tatt skade, deres næringsliv har ikke tatt skade, deres gruppe, som de representerer i sine parlamenter, har ikke tatt skade. Men de spør hvor det blir av Norge, og de spør sikkert også etter sine politisk likesinnede – kanskje ikke så mye etter å ha hørt debatten her, men vi får allikevel anta det.

Samtidig er de stolte forsvarere utad når vi treffer verden utenfor oss selv i Norden. Da er de stolte forsvarere av og bidragsytere til det vi kaller den nordiske modellen, som er den norske modellen, bare i forskjellige varianter. Etter 45 år i EU har man ikke vært inne i den abonnementsordningen for høyrepolitikk som noen fremstiller det som her. Jeg synes det er helt underlig.

Jeg vil bruke den siste delen av innlegget til å minne om den glimrende gjennomgangen som representanten Grimstad hadde. Vi har innefrosne konflikter i Europa. Han nevnte Irland, men vi kunne også nevne Kypros – to folkegrupper som står mot hverandre, som nå lever i avspenning på grunn av EU-regler. Vi kan nevne Balkan, som må bilegge sine egne territoriale uenigheter for i det hele tatt å komme på søkerlisten. Vi kunne nevnt Vallonia og Flandern – mer uskyldige eksempler – men også Baltikum. Nå, i forbindelse med brexit, kom hele Gibraltar opp igjen. Så vi ser at den formen for internasjonalt samarbeid er med – veldig konkret – og bygger fred i Europa.

Leif Audun Sande (A) [14:03:33]: Først til representanten Navarsete, som seier at me kan fortsetja med handelsavtalen etter at EØS-avtalen er sagt opp. I EØS-avtalen står det:

«Hver avtalepart kan trekke seg fra denne avtale ved å gi minst tolv måneders skriftlig varsel til de andre avtaleparter.»

I handelsavtalen står det at avtalen kan seiast opp av kvar av dei kontraherande partar ved å melda dette til den andre kontraherande parten, og at gyldigheita til avtalen går ut tolv månader frå den kunngjeringa.

Korleis kan nokon garantera at ikkje EU vil bruka retten til å seia opp avtalen samtidig som me seier opp EØS-avtalen? Det kan jo tenkast at dei har lyst til å ha ein litt betre forhandlingsposisjon når dei skal forhandla med oss om det i framtida. Ingen kan garantera det. Den einaste garantien me har, er at me fortset på WTO-vilkår.

Så til representanten Lysbakken, som seier at me ikkje har sett på alternativa, og brukar som argument at ein enno ikkje veit resultatet av brexit. Nei, det er nett opp det eg òg påstår, for ein veit ikkje resultatet, og ein kan i alle fall ikkje setja ned eit utval og greia ut kva som vert resultatet av brexit. Det er 100 pst. Viss det hadde

vore så enkelt – å setja ned eit utval, greia ut og få svaret – hadde dei gjort det for lengst.

Representanten Lysbakkens beskriving av sosial dumping var veldig god, men kva med årsaka? Er det EU og EØS som er årsaka til dette?

Me har aktivitet i Noreg: Oljeinvesteringane har gått «sky-high» igjen, og me driv og byggjer opp ein heilt ny bydel her i Oslo. Det er truleg bygd like mange høgbløkkar her dei siste åra som i heile Bergen, men det veit eg ikkje. Fiskeindustrien vår går som berre juling, trailertransporten ut av landet er stor, og alt dette skapar behov for arbeidskraft. Det er 332 000 EØS-borgarar i Noreg som bur her fast. Me har 8 000 som pendlar til og frå, og me har 64 000 arbeidsledige i Noreg.

Me må altså ha inn arbeidskraft. Uansett EØS eller ikkje EØS – me treng den arbeidskrafta. Det er med på å skapa utfordringar på arbeidsmarknaden, men me har moglegheit til å gjera noko med det. Det er tiltaka som kan gjera noko med det, som må setjast i verk. Det er dei som kanskje er mangelvare, og som me ikkje har gjort. Men å skulda på EØS? Viss me kuttar EØS-avtalen og skal henta arbeidskraft på WTO-vilkår, er det noko betre? Det vil jo gje akkurat det same problemet. Poenget er at skal me kvitta oss med sosial dumping, må me setja i verk norske, nasjonale tiltak, og det kan me med EØS-avtalen i botn.

Audun Lysbakken (SV) [14:06:47]: Jeg vil advare representanten Sande mot å undervurdere boligbyggingen i Bergen. Det skjer mye der også.

Men for å komme tilbake til temaet: Mye av denne debatten er diskusjoner som vi kjenner godt til. En god del av motargumentene har jeg respekt for, men jeg må også si at det har vært et par innlegg hvor jeg synes nivået er skremmende lavt. Representanten Reiten sier at neipartiene jobber for at Norge skal stå uten en avtale – «med iskaldt overlegg». Nei, vi jobber for at Norge skal ha en bedre avtale. Representanten Grimstad snakker høystemt om irskegrensen og til og med om første verdenskrig. Jeg tror det er viktig at bakkekontakten gjenoprettes her.

Det jeg legger merke til når det gjelder representantene for de borgerlige partiene, er at ingen snakker om det som er utgangspunktet for denne EØS-debatten, nemlig situasjonen i arbeidslivet. Det er symptomatisk for partier som greide å skrive en hel regjeringserklæring uten å nevne sosial dumping ett sted. Så la oss snakke litt mindre om første verdenskrig og litt mer om virkeligheten i Norge i dag og de menneskene denne debatten handler om, de som opplever arbeidsforhold og lønnsbetingelser satt under press – i industrien, på veiene, på byggeplassene. Hvis de borgerlige partiene hadde vært litt opptatt av dem, hadde de hatt litt større troverdighet i denne debatten. Det er det som er utgangspunk-

tet for at vi nå har en EØS-diskusjon, med den styrken den har i Norge.

Så er det ikke til å unngå at deler av debatten handler om brexit. Jeg tror det er viktig å minne om: Den norske EØS-kritikken – akkurat som den norske motstanden mot EU-medlemskap – kommer fra et helt annet sted enn den britiske, med et helt annet utgangspunkt. Det har vært venstresiden og fagbevegelsen, sammen med sentrum, som har drevet fram EØS-kritikken i Norge. Kaoset i britisk politikk akkurat nå skyldes i hovedsak britiske problemer – irskegrensen, den politiske handlingslammelsen. Det er ingenting i den situasjonen som i seg selv viser at det er umulig for et land utenfor å forhandle med EU. Tvert imot mener jeg at EU har opptrådt ganske konstruktivt i møte med britene. Og det er litt rart at de i denne salen som elsker EU mest, samtidig framstiller EU som en forhandlingspartner som er så umulig at vi ikke engang kan sette i gang en utredning her hjemme, av frykt for å skremme dem. Det er noe dissonans i det bildet av EU.

Sannheten er at vi vet ennå ikke hva slags avtale Storbritannia og EU kommer fram til. Det får vi nok ikke vite på en stund. Den vil uansett danne en ny mal, sannsynligvis, for forholdet mellom EU og utenforland. Så skal jeg innrømme at det er litt skremmende at EU har satt utmeldingsdatoen til halloween. Likevel vil jeg understreke at vi ikke vet resultatet.

Arne Nævra (SV) [14:10:05]: EØS-avtalen har tjent norske bedrifter og arbeidsplasser godt, heter det ofte. Ja, det er lett å handle med EU. Det var det før 1994, og det var det etter 1994.

Men så er det to viktige poeng rundt EØS som virkelig har blitt løftet fram i det aller siste. Det ene er selvfølgelig skyggesidene ved EØS-medlemskapet. Det er skyggesidene ved de fire frihetene, som alle kjenner til – det frie arbeidsmarkedet, den sosiale dumping, som har vært nevnt her en god del ganger, og overstyringen av det nasjonale lovverket. Jeg tror at også tilhengerne virkelig synes det er brysomt, og de vil helst ikke snakke om det. Men disse sidene er så alvorlige at tilhengerne er nødt til å ta dem alvorlig.

Det andre poenget er myten om at det ikke finnes alternativer til EØS. Ut av EØS, hva så, spør mange folk, de som ikke har historien inne, eller de som kanskje ikke leser noe annet enn en slags nedarvet sannhet i avisene. Også utenriksministeren etterspør alternativer i denne debatten. Det er akkurat det vi skal ha utredet. Det finnes mange alternativer, og SV og mange på neisiden peker på en gjensidig og balansert handelsavtale med EU som ett alternativ.

Norge hadde full markedsadgang for industrivarer før 1994. Det vil være i EUs og Norges felles interesse å

oppretholde en sånn avtale også for tjenester, det er jeg ganske overbevist om. Det er over 150 land som handler med EU i dag. Ingen av dem behøver å innordne seg EUs lovverk eller svekke tariffavtalene sine – de behøver ikke det. Hvis Norge sier opp EØS-avtalen, vil en kunne gå tilbake til frihandelsavtalen fra 1973, som Jens Evensen framforhandlet. Den ligger i bunnen. På de områdene som ikke omfattes av frihandelsavtalen, vil WTO-reglene og annet internasjonalt avtaleverk regulere de forhold som tidligere ble omfattet av EØS. Husk på at rundt halvparten av all internasjonal handel er tollfri. Men det er forhandlinger som skal få alle detaljer på plass, det er sånn forhandlinger foregår.

Husk også at markedet i EU vil ha norske varer. Glem heller ikke at Europa er interessert i norsk kjøpekraft. En skal være klar over at Norge er unionens sjette største eksportmarked. Det er ikke alle som er klar over det. Vi kjøper varer fra EU for 300–400 mrd. kr i året. De trenger handel med oss, og de trenger handel begge veier. All logikk tilsier det.

Det som er forunderlig, er at flertallet i denne salen ikke engang ønsker å utrede alternativene til EØS – i en verden som er i så stor forandring.

Svein Roald Hansen (A) [14:13:22]: La meg først si, til representanten Reiten, at det er helt uaktuelt for Arbeiderpartiet å skulle forhandle bort EØS-avtalen i kommende regjeringsforhandlinger.

Så sier Lysbakken: Vi ønsker en bedre avtale enn EØS. Men vi får aldri høre bedre for hva, og for hvem. Det har vi etterlyst, men ikke fått svar på. Hovedalternativene til en avtale med EU er vår EØS-avtale, hvor vi er innenfor det indre marked, eller en tredjelandsavtale, en handelsavtale, hvor vi er utenfor det indre marked. Det er hovedalternativene.

EØS er vår handelsavtale. Å være innenfor markedet betyr at tre fjerdedeler av norsk eksport har et hjemmemarked på 500 millioner mennesker. Det er en veldig viktig forskjell. Å si at dette ikke handler om arbeidslivet vårt, er totalt misforstått. Det handler om å sikre arbeidsplasser. Det er utfordringer med sosial dumping i norsk arbeidsliv, men det er ikke et eneste av de tiltakene som er satt i verk, som er blitt stoppet av EØS-avtalen. På arbeidstakersiden er EØS-reglene minimumsregler, ikke maksimumsregler. Så at vi har en regjering som burde gjøre mer, kan vi ikke beskyldte EØS-avtalen for.

De som sier at vi kan bruke den gamle handelsavtalen, ser bort fra at handel i dag er noe annet enn det har vært. Det handler om verdikjeder, integrering. En bil i Storbritannia settes sammen av flere tusen deler fra mange land. Derfor er det å ha grenseløs passering veldig viktig. Så har vi integreringen av tjenester og varer, og ca. 40 pst. av eksportverdien ligger nå i tjenester, ofte

koblet på varer. Det er det ingen handelsavtale som er god nok til å fange opp. Hvis man går rundt og tror det, bør man sette seg inn i handelspolitikken. Som representanten Amundsen sa: Denne markedsadgangen er av vital betydning for norske bedrifter. Det er viktig.

Hvis vi skal ha en avtale, er det altså å være utenfor markedet; da er det slutt på fri bevegelse og felles arbeidsmarked. Men hva gjør vi da med de 330 000 EU-borgerne som bor og arbeider i Norge? Hvilke rettigheter skal de ha? Det må vi tenke gjennom. Eller skal vi sende dem hjem? De kan ikke bare være her, uten å ha rettigheter. Hvem skal passe på at de får helsetjenester og rettigheter hvis vi er utenfor det felles regelverket?

Og så vil jeg si at er det ett parti i denne salen som burde være den største forsvarer av EØS-avtalen, er det Senterpartiet, for den dagen EØS-avtalen av en eller annen grunn skulle forvitte, da er det de politiske kreftene for medlemskap som blir sterkest.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:16:37]: Jeg må si at jeg finner det litt fascinerende å lytte til en del sterke ord som brukes når man skal argumentere for å stoppe det som er en utredning, som i mitt hode handler om å skaffe kunnskap på bordet. Derfor er det faktisk flere av oss som ikke bare er tilhengere av utredninger, men faktisk også av konsekvensutredninger – selv om det blir stadig færre av oss.

Jeg oppfatter at det i den beskrivelsen ikke er vanskelig å argumentere for markedsadgangen, å argumentere for norske bedrifter, økonomi og vitaliteten i og viktigheten av EØS i så måte. Men det jeg etterlyser, er at de samme, som ser fordelene, også kan peke på de ulempe som unektelig eksisterer, og som bare har blitt mer og mer synlige og tydelige for folk flest. Og da mener jeg det er relevant å diskutere påvirkningen EØS-avtalen har hatt på norsk arbeidsliv etter åpningen østover i 2004. Man kan ikke hevde at det ikke har hatt negative konsekvenser, f.eks. for byggebransjen. Det fremstår for meg helt åpenbart at vi har fått nye utfordringer i norsk næringsliv som følge av det. Det er veldig greit å sitte i Holmenkollen og ønske billige bygningsarbeidere når man skal bygge på boligen sin, når man selv ikke er konkurranseutsatt, som f.eks. en advokat, høyt i næringskjeden. Her er det forskjell på folk. Og det har fått konsekvenser, som også Frischsenteret har påpekt: For en del lavinntektsgrupper, eller de med midlere inntekter, har den konkurransen som har kommet fra øst, hatt betydning for lønnsfastsettelse. Så jeg mener det er en relevant problemstilling som man også må ta inn over seg når man diskuterer fordelene med EU.

Dette er jo ikke det beste tidspunktet for å ta en stor EØS-debatt, og det er nettopp fordi det vi ser nå, med Brexit, skaper et inntrykk av at det ikke finnes noe alternativ

til EU og i norsk sammenheng EØS. Men da må vi huske at det er et politisk kaos, det vi ser som følge av brexit. Det er ikke et økonomisk kaos som følge av at man har gått ut – for man er foreløpig ennå medlem. Jeg vil advare mot å komme med negative beskrivelser av at det ikke eksisterer noe alternativ til en EØS-avtale i den form den foreligger i dag, eller et medlemskap i EU. Det er klart at det finnes alternativ, og den kunnskapen bør man søke.

Carl-Erik Grimstad (V) [14:20:01]: Representanten Lysbakken mener at jeg er høystemt når jeg snakker om fred i Europa. Jeg mener tvert imot at jeg er ganske nedstemt, ikke minst med tanke på det scenarioet som representanten Tetzschner trakk opp.

Lysbakken vil heller snakke om arbeidsmarkeds-situasjonen, og det synes jeg utenriksministeren har gjort rede for på en tilstrekkelig måte. Jeg skal ta opp et annet tema.

Vi har tidligere i dag hatt en debatt i salen om klima knyttet til vern av myrarealer. Og nei, dette skal ikke dreie seg om at noen står til knes i myr og ikke kommer videre, det skal dreie seg om forskningssamarbeid.

De tall som representantene fra SV og mine kolleger i Venstre har trukket fram når det gjelder omfanget av lagret karbon i våre myrer, er resultatet av forskning. Karbonfangst kan ikke gjennomføres uten en betydelig forskningsinnsats. Det grønne skiftet kan ikke gjennomføres uten internasjonalt forskningssamarbeid. Verdenssamfunnet – og jeg gjentar: verdenssamfunnet – har som mål å begrense den totale oppvarmingen til 1,5 grader sammenlignet med førindustriell tid. Menneskelig skaperkraft må strekkes til det ytterste for å nå dette og samtidig bevare vårt velferdsnivå. Skal vi klare det, er vi helt avhengig av at forskningsmiljøer jobber sammen på tvers av landegrenser.

Et av de viktigste verktøyene for dette samarbeidet er Horisont 2020, rammeprogrammet for forsknings- og innovasjonssamarbeid i EU. Her markerer norske forskere seg sterkt. Bjerknessenteret i Bergen, f.eks., spiller i Champions League innen klimaforskning. Før jul fikk senteret EU-finansiering av tre nye prosjekter som vil kunne tette sentrale kunnskapshull i klimaforskningen for å støtte framtidige rapporter fra FNs klimapanel. Prosjektene involverer fagmiljøer fra et tosifret antall land, men styres fra Bergen.

Midt oppe i Storbritannias brexit-kaos er det urovekkende at partier som Senterpartiet, SV og Rødt på ramme alvor vil trekke Norge ut av EØS-avtalen. Da vil de i realiteten også gjøre det vanskeligere for Bjerknessenteret og andre norske toppmiljøer å drive med fremragende forskning. Disse forslagene er basert på et resonnement om at Storbritannias utgang fra EU på et eller annet vis vil åpne for bedre avtaler i framtiden.

La meg slå fast: Storbritannia er en viktig forskningsnasjon som vi uansett fortsatt ønsker tett faglig samarbeid med. Men brexit kommer til å gjøre det vanskeligere for oss. Nylig kunne f.eks. Forskningsrådet melde at faren for en hard brexit gjør at norske søkere til Horisont 2020 nøye må vurdere risikoen ved å samarbeide med britiske partnere.

Norge trenger EØS, og EU trenger Norge, bl.a. for klimaets skyld.

Presidenten: Presidenten vil gjøre oppmerksom på at § 55 i forretningsordene er veldig tydelig på at taleren bør holde seg strengt til den saken som er under debatt. Presidenten mener at det siste innlegget kanskje var i grenseland og ber kommende talere om å holde seg strengt til saken.

Grunde Almeland (V) [14:23:32]: Disse temaene henger jo sammen, for våre største utfordringer i verden i dag er knyttet til klima, migrasjon og fattigdom, og dette er utfordringer Norge ikke kan løse alene. Vi er avhengig av samarbeid med andre land gjennom bl.a. EØS.

Derfor er jeg veldig glad for at regjeringen i går ba Stortinget om å slutte seg til en avtale med EU om felles oppfyllelse av klimamålet for 2030. Det er den mest forpliktende klimaavtalen Norge kan inngå. Avtalen sikrer at vi når våre klimamål, og den vil gi gode, forpliktende rammer for norsk klimapolitikk fram mot 2030. Vi er avhengig av et tett samarbeid med EU for å nå klimamålene. Dette er et område hvor EU ligger i front, og hvor det er viktig at Norge kobler seg på.

Som flere har påpekt, er det veldig spesielt at vi her diskuterer alternativer til vår solide EØS-avtale når vi samtidig ser kaoset som rår i Storbritannia. Britenes vanskelige situasjon burde være en viktig lærepenge for vår hjemlige EØS-debatt. Brexit viser hvor dårlige alternativene til EØS er, og hva det betyr av usikkerhet for britiske borgere og bedrifter. Og når det påpekes at vi mangler kunnskap om alternativer, blir i hvert fall ikke jeg beroliget av at mindretallet trekker fram muligheten for en bilateral avtale etter modell av den Sør-Korea har med EU, som alternativ til vår EØS-avtale.

Mange fryktet at brexit skulle gi en dominoeffekt, og at flere land ville kunne bruke trusler om «leave» som inngang for å tilegne seg spesielle konsesjoner fra EU. Slik gikk det ikke. Tvert imot har brexit bidratt til å knytte EU-landene tettere sammen. På samme måte burde brexit-kaoset bidra til en enda større oppslutning her hjemme om EØS-avtalen. Derfor er det for meg helt uforståelig at mindretallet vil sette i gang tiltak som kan skape usikkerhet om vår viktigste avtale med EU.

Grunnleggende liberale verdier utfordres i deler av Europa. Jeg er bekymret over utviklingen i både Ungarn

og i Polen, og jeg er glad for at EU og regjeringen har vært tydelig på at vi ikke aksepterer at Ungarn, Polen eller andre får lov til å tukle med viktige rettsstatsinstitusjoner, medier, domstoler og sivilsamfunn. Og når en oppvoksende generasjon ber oss som politikere stå sammen om globale utfordringer, mener jeg det er det vi bør gjøre. For det finnes alternativer til EØS, men alternativene – de få gangene de nevnes – er alle løserer tilknytning, hvor resultatet blir vanskeligere, iallfall for noen.

Isolasjon er ikke framskritt.

Steinar Reiten (KrF) [14:26:52]: Senterpartiet har helt siden EU-avstemningen i 1994 markert seg som det store nei-partiet og nei-til-EØS-partiet. Likevel har det i dag vært påfallende stille fra Senterpartiet i debatten, og derfor vil jeg utfordre representanten Liv Signe Navarsete direkte.

I en merknad i komitéinnstillingen sier Senterpartiet at en har et framtidig mål om en folkeavstemning om EØS-medlemskapet til Norge. Jeg vil be representanten Navarsete være med på et tankeeksperiment. En våkner opp etter valgnatten, og det viser seg at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV til sammen har fått flertall, men at SV og Senterpartiet har én stemme mer enn Arbeiderpartiet, og det skal forhandles om en regjeringsplattform. Hvordan vil Senterpartiet forholde seg i en slik situasjon? Vil da Senterpartiet tvinge gjennom at en slik regjering skal starte et arbeid for å melde Norge ut av EØS? Og hvordan ser representanten Navarsete for seg at situasjonen da vil bli for norsk landbruk? EØS-avtalen sikret jo nettopp at vi fikk et unntak på landbrukssektoren som gjør at vi kan ha tollvernet vårt uten at Norge møter straffetoll på våre eksportprodukter, som vi er avhengige av å eksportere til vår største handelspartner, EU.

Michael Tetzschner (H) [14:28:45]: Jeg var ikke inne på brexit i noen av mine foregående innlegg, men siden det også kom opp etter hvert, og med henvisning til representanten Lysbakkens innlegg, som da skulle legge en del av skylden for problemene på en spesiell del av den koalisjonen som har arbeidet for å få Storbritannia ut av EU: Jeg tror neppe vi kan kalle Jeremy Corbyn en som ønsker å abonnere på høyrepolitikk. Allikevel stiller Labour som ufravikelig krav til en avtale at Storbritannia skal fortsette i tollunionen.

Når det gjelder Irland-grensen, er det ikke den grensen som er der nå, som er problemet; det er den som blir etablert, nettopp fordi man har hatt dette inkluderende samarbeidet som har bygget bro over tidligere dype kløfter både i Nord-Irland og mellom Irland og Storbritannia. Det er nettopp fordi man står overfor dilemmaet om hvilke av de fordelene man har hatt, man må gi slipp på når man trer ut. Det er forunderlig – og det merker jeg

også i noe av denne debatten – at man tror man kan kvitte seg med alle ulemper og forpliktelser i en avtale og beholde alle fordelene.

Diskusjonen i Storbritannia går nettopp på at man ikke blir enig om hvilke av fordelene man har hatt, som er størst. Man har hatt en fullstendig friksjonsfri grense, full tilgang, man har vært med i en tollunion, man har hatt tilgang på alle standarder, som gjør at de ikke blir brukt mot en i unfair konkurranse. Så blir man stilt overfor kravet om å akseptere at Nord-Irland blir en del av resten av EU, og grensen skal da gå i Irskesjøen. Det er helt uakseptabelt, og det er derfor man ønsker at Storbritannia skal fortsette som en helhet. Det er nettopp fordi de ikke vil gi slipp på tollunionen, ikke vil gi slipp på det friksjonsfrie varebyttet, og så blir de bare ikke enig med seg selv om hvilke ofre de skal gi for å komme ut av avtalen.

Dette har jo også ført til at de fleste av representanten Lysbakkens meningsfeller, som er organisert i Labour – et arbeiderparti langt til venstre – rett og slett ønsker seg en annen, ny folkeavstemning fordi de har sett problemene.

Når det gjelder andre gode EU-tiltak, har vi også det som nå ligger på bordet til godkjenning i Norge, om hvordan vi får kontroll med internasjonale pengestrømmer for å hindre hvitvasking og terrorfinansiering, og hvordan vi lever opp til EUs standarder og mål om oppfyllelse av utslippsmålene i 2030 – vi skal ned med 40 pst. Det er ganske viktig at 500 millioner mennesker blir med på det og ikke bare 5 millioner mennesker.

Vetle Wang Soleim (H) [14:32:05]: Jeg er en svoren tilhenger av EØS-avtalen først og fremst fordi jeg kommer fra distriktet. Det skal bli artig i lokalvalgkampen å se senterpartirepresentanter gå rundt og si at den eksportbedriften de har i sitt fylke, skal miste sitt viktigste hjemmemarked. Det skal bli interessant, og det skal jeg sørge for at man blir påminnet om. I en usikker verden er EØS-avtalen nettopp en trygg avtale. Den sikrer oss med våre 5 millioner innbyggere et marked med 500 millioner innbyggere. Den har tjent oss godt og kommer fortsatt til å gjøre det i framtiden.

Det er arbeidslivskriminaliteten som representanten Lysbakken mener er bakgrunnen for dette forslaget. Da det ble fremmet i fjor, sa han til Aftenposten at bakgrunnen for forslaget var at han var lei av at EØS-tilhengere sa at det ikke fantes noe alternativ, når de aldri hadde tillatt en utredning om alternativer. Det er to ting å si til det. For det første: Jo, det finnes et velprøvd alternativ, og det er EU-medlemskap. Det er et alternativ mange land har prøvd og høstet gode erfaringer med, og som jeg gjerne skulle sett at også Norge kunne høstet erfaringer

ger med. Det andre er at det vil man jo ikke ha uansett. Man vil ikke ha EU-medlemskap, så da er det en svekkelse av dagens avtale man er ute etter, og for Høyres del er det uaktuelt å gå den veien uansett.

Støtten til EØS har aldri vært høyere i Norge, og motstanden mot EU har aldri vært mindre. Det er bra. Det er nå flertall i alle EU-land for å fortsette å være EU-medlem.

La oss ta arbeidslivskriminaliteten. Statsminister Erna Solberg har vært en av de fremste for EU og EØS nettopp for å bekjempe arbeidslivskriminalitet. I et eget brev til EU i 2017 sendte hun beskjed om at innsatsen her måtte økes. Når det SV og Senterpartiet reagerer på, er utenlands arbeidskraft som ikke opererer innenfor loven, viser det nettopp at dette er et europeisk problem som må løses europeisk. Alternativet er jo å stenge grensene og ikke la europeiske arbeidstakere få lov til å komme hit i det hele tatt, men skjære alle over én kam. Jeg vet ikke om det er spesielt solidarisk. Derfor burde SV vært de fremste tilhengerne av EUs arbeidsmarkedsbyrå, som nettopp har som oppgave å sikre at europeiske arbeidstakere får informasjon om hvilke rettigheter de har, om hvilke vilkår de kan stille, og om arbeidslivet i de ulike europeiske landene.

Privatisering og jernbanereformen blir tatt opp ofte. Jernbanereformen og anbudsutsettelsen på Sørlandsbanen ble gjort av denne regjeringen før jernbanepakken kom. Dette er ikke noe som EØS har påtvunget oss. Dette er vår politikk. Når den samme driveren kan levere tilbud som før var på 6 mrd. kr, men nå er på 3 mrd. kr, halvere prisen bare fordi vi innfører konkurranse, og vi da får 3 mrd. kr å bruke på andre viktige velferdsformål i dette kongeriket, da er det bra. Det er vår politikk.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Svein Roald Hansen (A) [14:35:17]: Det er noe fascinerende med Fremskrittspartiets Per-Willy Amundsen. Han dyrker Fremskrittspartiets yndlingsidrett, nemlig å framstå med et janusansikt. Han sier at EØS-avtalen er av vital betydning for næringslivet – det er helt riktig – men så skal han snakke med alle kritikerne om det som er å kritisere. Da sier han at man må skaffe seg kunnskap om alternativene til EØS. Ja, men det er jo ikke vanskelig.

Det er følgende alternativer til EØS: Det er medlemskap, og så er det EØS-avtalen, som liksom er neste lag av integrering, hvor vi er med i nesten hele det indre marked bortsett fra fisk og landbruk, handelspolitikk og euro. Så har man Sveits-avtalene, som dekker færre deler av det indre marked enn det EØS-avtalen gjør. Så har vi tollunionen som Tyrkia har med EU. Det er et alternativ. Det er bare å gå inn og studere. Så har vi de tradisjonelle

frihandelsavtalene som er av varierende omfang. Canada har den mest moderne avtalen. Den har også litt for tjenester, men er for dårlig for Storbritannia, for det er en tjenesteøkonomi. Så finnes det noen partnerskapsavtaler. Det er bare å gå inn og studere hvis man vil skaffe seg kunnskap, i stedet for å stå her og klage på at man ikke kan få lov til å utrede det i regi av den norske regjering.

Jeg må si det hender at Høyre i denne debatten, i hvert fall utenfor denne salen, skremmer med SV og Senterpartiet i et regjeringssamarbeid. I så måte har de nok med sine egne plager, etter det vi har hørt her i salen.

Så til Navarsete, som berørte EØS-midlene. EØS-midlene er ikke en juridisk forpliktelse. Det er ikke en betaling for markedsadgang, det er en misforståelse. Det er et bidrag til sosial og økonomisk utjevning i Europa, som vi riktignok forhandler om, men vi er ikke juridisk forpliktet. Det er land vi tidligere har hatt inne, som nå er ute. Jeg er klar over at Senterpartiet stryker disse i sine alternative budsjetter, og det er ganske oppsiktsvekkende, for det betyr at man ikke respekterer inngåtte avtaler mellom den norske regjering og andre land. Det er noen land som driver sånn, men jeg håper ikke at Senterpartiet virkelig har tenkt å bli sånn. Vi betaler ikke inn til EUs driftsbudsjett, bortsett fra til de programmene vi er med i, f.eks. Horizon 2020 og Erasmus.

Vi får egentlig ganske mye bra lovgivning gratis og frankofritt fra Brussel. Så får vi noen lover som er utfordrende, og som vi må håndtere med norsk politikk.

Presidenten: Representanten Carl-Erik Grimstad har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Carl-Erik Grimstad (V) [14:38:26]: Jeg tar selvsagt til meg den påminnelsen jeg fikk om § 55 i forretningsordenen, som jeg fikk av presidenten tidligere. Jeg har sikkert ikke uttrykt meg klart nok, men jeg skal gjøre et nytt forsøk.

Det europeiske forskningssamarbeidet som Norge i dag er deltaker i, er i stor grad resultat av EØS-avtalen. Avtalen åpner for at tusener av norske akademikere har mulighet til å hente inspirasjon fra europeiske læresteder, og vi nyter godt av akademikere fra EU-området. Når man åpner opp for tvil om EØS-avtalen, setter man også dette europeiske samarbeidet på spill.

Liv Signe Navarsete (Sp) [14:39:33]: Sidan Senterpartiet vart utfordra så tydeleg, må me sjølvsagt ta ordet.

Verken eg eller Senterpartiet forhandlar regjeringsavtalar frå Stortingets talarstol, så det får me kome tilbake til. Men det er i alle fall ingen tvil om – med den opp-

slutninga som Senterpartiet har fått i den seinare tida – at folk der ute ikkje lèt seg skremme av EØS-standpunktet vårt. Det viser òg oppslutnaden til SV.

Eg trur at dei som er så sjølvsikre her på talarstolen, kanskje skal ta ein ekstra omgang i tenkjeboksen, og dei som prøver å framstille ei eventuell ny regjering slik – ei komande regjering av Arbeidarpartiet, Senterpartiet og eventuelt SV og fleire – må faktisk lytte litt til Framstegspartiet sine innlegg her i dag, det er ganske interessant. Ein prøver å teikne eit veldig bilde av kor vanskeleg det vert for ei raud-grøn regjering, men har sjølv representantar på talarstolen som seier veldig tydeleg at dette er noko ein ville ha stemt for, men ein kan dessverre ikkje, for ein sit i regjering. Dette gjeld jo mange forslag der Framstegspartiet kunne ha tenkt seg å stemme annleis, sjølv sagt, men då ville eg ikkje vore så kjepphøg som representanten frå Kristeleg Folkeparti var på talarstolen. Då ville eg ha teke det litt med ro.

Så vert det sagt at me får lovgiving frankofritt frå EU. Men dei lovene kunne jo Noreg vedteke på eigen kjøp – viss me ville det og det var tenleg for folk og land. Men me har i dag ei regjering som sit på ræva og ventar på at det skal kome lovgiving frå EU. Når det gjeld dekningskrav for nett, f.eks., går det rykte om at det er under utgreiing i EU. Me kan jo stille krav om 100 pst. dekning for telefoni, det har me hatt lenge – og for internett, breiband og for fiber, viss ein ønskjer det. Me står fritt til å krevje den dekninga me ønskjer, men her sit ein og ventar på at det skal kome eit eller anna direktiv på eit tidspunkt. Det er berre eitt døme på kor handlingslamme regjeringa er når det gjeld egne initiativ til tiltak som er viktige for folk i dette landet. Eg etterlyser, og forhåpentlegvis får me snart, ei anna regjering med andre initiativ som tek utgangspunkt i dei norske behova og styrer både politikken, lovgivinga og kontrollen av arbeidsliv, næringsliv og andre delar av samfunnslivet – frå det norske storting.

Presidenten: Presidenten vil bemerke at hun synes representanten uttalte seg svært uparlamentarisk, jeg ønsker ikke å gjenta uttrykket.

Liv Signe Navarsete (Sp) [14:42:39]: Unnskyld, president. Eg endrar det til at ein «sit i ro».

Presidenten: Det er da bemerket og notert.

Heidi Nordby Lunde (H) [14:42:55]: Da Norge hadde vært med i EØS i seks måneder, skrev VG, bl.a., at vi gikk mot eksportrekord, med en økning på 10,2 pst. fra samme tid året før. Aalesundfisk AS var av dem som jublet over avtalen. De hadde fått en vekst på 25 pst. i forhold til samme periode året før fordi de fikk tollreduksjoner som ikke handelsavtalen hadde gitt dem. Men

de syntes det var forsmedelig at fisken måtte foredles andre steder, siden vi mister muligheter når vi ikke er medlem fullt ut. Vi kunne skapt flere arbeidsplasser langs hele kysten dersom dette var tilfellet, det hadde jo vært et alternativ.

Videre sto det at gravide i jobb hadde fått flere rettigheter, arbeidsgivere ble pålagt å gi skriftlig avtale til ansatte, prissamarbeid mellom bransjer som skadet norske forbrukere, ble forbudt, og norske kommuner måtte begynne å grave opp gamle, rustne vannrør fordi norsk vannkvalitet ikke nådde EU-standard.

For å ta det siste: Statens institutt for folkehelse regnet ut at dårlig vannkvalitet i Norge førte til 300 000 sykedager. Næringsmiddelindustrien slet, og slakteriet Axel Dønnum AS installerte eget renseanlegg fordi de ikke stolte på det kommunale vannet. Merkostnadene for norsk næringsliv handlet ikke bare om handelsbarrierene mellom norske bedrifter til EU, men om at vi ikke hadde gode nok standarder her hjemme, og det har vi fått.

Jeg kjenner ikke til en eneste avtale som gir Norge de fordelene og mulighetene EØS-avtalen har gitt oss. Jeg kjenner ikke til et eneste alternativ som gir Norge så mange fordeler og integrerer oss så dypt inn i et marked som EØS-avtalen. Vi utreder egentlig EØS-avtalen hver eneste gang vi forhandler nye handelsavtaler. Vi forhandler tollfrie kvoter for eksport av norske varer opp mot tollfrie kvoter for import av varer som konkurrerer mot våre egne her hjemme. Etter at kvotene er brukt opp, slår tollbarrierer inn. Vi har ulike standarder på produkter og tjenester, som i verste fall gjør at vi ikke er kompatible for salg av varene våre, eller at vi ikke har lyst til å tillate varer inn til våre egne forbrukere.

Gjennom EØS-avtalen har vi harmoniserte regelverk som gjør at vi har friksjonsfri handel med vårt største marked, og at vi kjenner kvaliteten på varene som kommer over våre grenser. Gjennom EØS-avtalen har vi sikret forbrukeres rettigheter på alt fra vannkvalitet til miljøstandarder på produkter og forbud mot prissamarbeid. Det er interessant at noen skal tro at vi får en glimrende avtale med Argentina for alle norske produkter uten å være villig til å åpne opp for en stor tollfri kvote på argentinsk biff. Det er vel, når jeg tenker meg om, et godt argument mot EØS-avtalen, men neppe i norsk landbruks interesse.

Vi gikk inn i EØS-avtalen fordi det utvider vårt handlingsrom – ikke fordi det begrenset det – fordi det ga norsk næringsliv større muligheter enn man hadde med den gamle handelsavtalen, fordi det sikret flere norske arbeidsplasser i hele landet enn den gamle handelsavtalen, og fordi det knyttet oss til vårt nærmeste verdifellskap på en sterkere måte enn noen alternativ handelsavtale vil gjøre.

Alternativer finnes – det heter fullt medlemskap.

Presidenten: Audun Lysbakken har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Audun Lysbakken (SV) [14:46:02]: Jeg ville bare kort bemerke at selv om representanten Michael Tetzschner kan veldig mye, er vel oversikten over europeisk venstreside litt mer begrenset. Jeg skal på lørdag i møte med en rekke av våre europeiske samarbeidspartier som forbereder EU-parlamentsvalget, og det er ingen stor forskjell på SVs analyse og de fleste av venstrepartiene til venstre for sosialdemokratiet nedover i EU sin analyse av EU. Strategiene blir selvfølgelig forskjellige, fordi noen partier er innenfor EU og må jobbe for å forandre EU. Norge er utenfor EU, og derfor har vi denne debatten om hva som er den beste tilknytningsformen for Norge. Men analysen på venstresiden i Europa i dag opplever jeg som kanskje mer samlet enn noen gang før, med en sterk brodd mot den økonomiske politikken som føres i Brussel.

Presidenten: Per-Willy Amundsen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:47:15]: I dag har jeg lært meg et nytt begrep av representanten Svein Roald Hansen, noe sånt som: gratis og frankofri lovgivning fra EU. Det framstilles åpenbart som bra at Norge i stadig større grad blir underlagt EUs lovgivning.

Det tror jeg signaliserer mye av problemet jeg har tatt opp i mine tidligere innlegg, nemlig at man ikke evner å se de negative sidene ved norsk medlemskap i EØS. Det er den beskrivelsen som jeg tror mange kjenner seg igjen i, nemlig at EU stadig tiltar seg mer makt, at norsk suverenitet utfordres. Det er en utfordring som jeg ikke opplever at alle tar like konsekvent (presidenten avbryter).

Presidenten: Steinar Reiten har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Steinar Reiten (KrF) [14:48:34]: Jeg registrerer at representanten Navarsete mener jeg er kjepphøy, det kan jeg leve med. Det jeg derimot synes er uakseptabelt, er å ikke få svar på spørsmålene mine, og det er spørsmål som næringslivet i Norge er svært opptatt av fordi en ser en maktforskyving på rød-grønn side som skaper uro og usikkerhet rundt EØS-avtalen.

Jeg må bare gjenta mine to spørsmål: Vil Senterpartiet gå inn i regjeringsforhandlinger med mål om å starte en prosess for å få terminert EØS-avtalen? Og hvordan ser representanten for seg at landbruket skal forholde seg når

vi ikke lenger har en avtale som sikrer de høye tollmurene våre, uten at vi blir pålagt straffetoll på andre produkter?

Arne Nævra (SV) [14:49:41]: Det var et par innlegg her som gjorde at jeg tegnet meg igjen. De to innleggene pekte nettopp på behovet for en gjennomgang av EØS-medlemskapet, og et av dem – jeg tror ikke det var tiltenkt at jeg skulle komme på disse tankene – var et innlegg fra representanten Sande der han, med god grunn, kunne skildre de tusener av vogntogene som går ut fra Norge, med dyrebar last, gjerne fisk, ned til Europa. Underforstått, denne veksten og denne velstanden kan vi takke EØS for. Det som er underlig, er at han ikke da reflekterer over hvem som kjører denne fisken. Det er jo et interessant spørsmål. Da er vi inne på det som mange av oss er opptatt av, lønns- og arbeidsforhold og de utenlandske arbeidstakerne i Norge. Vi har sett oppslag på oppslag rundt lønnsforholdene til de sjåførene som kjører den fisken som Sande er litt stolt av, og det er skremmende. Vi snakker her om at vi hele tida er på etterskudd. Vi klarer ikke å kontrollere lønns- og arbeidsforhold bra nok. Jeg har sjøl vært ute på en dan-nelsesreise og vært med noen sånne trailere. Jeg har sett hvor dominerende utenlandsk arbeidskraft er. Hver av disse baltiske selskapene har 3 000–4 000 vogntog, de får 2–3 nye hver dag, og de opererer i Norge. Det er de som transporterer norsk verdifull last ut av landet.

Vi snakker om kabotasje. Det er blitt et kjent uttrykk her i salen, folk vet hva det er, kanskje ikke så mange ute i byen, men vi vet hva det innebærer. Det er vanskelig å kontrollere. Det andre er tredjelandskjøring, som er enda større og veldig vanskelig å få has på. Vi er hele tida på etterskudd.

Så var det det andre innlegget. Jeg tror det var en svarreplikk fra utenriksministeren til Lysbakken jeg stusset over. Det gjaldt jernbanepakke IV fra EU. Der har vi jo vært flinke i klassen til å gjennomføre høyreorientert EU-politikk, også på samferdsel. Den norske regjeringa har makt og myndighet til å gjøre det, og de har så visst gjort det, gjennom jernbanereformen. Det har vært anbudsutsettelse på strekninger, men nå blir det altså obligatorisk – hvis vi godtar jernbanepakke IV. Så vidt jeg forsto på utenriksministeren, nevnte hun at vi hadde mulighet til å sette ut strekninger etter eget ønske til bestemte selskap, og hun henviste til noen unntak. Men de unntakene er så kryptiske og små at de gjelder i praksis ikke for Norge – det må vi kunne være enige om. Jeg tror alle, i hvert fall i transportkomiteen er enige, om den fortolkningen. Så da har vi to sider som i hvert fall vi i transportkomiteen ser veldig, veldig ofte.

Presidenten: Representanten Liv Signe Navarsete har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Liv Signe Navarsete (Sp) [14:52:57]: Senterpartiet kjem sjølvsagt til å gå inn i eventuelle regjeringsforhandlingar basert på vårt program. Kva som vert mandatet til regjeringsforhandlingar og det utvalet som skal forhandle, vert jo ikkje bestemt i dag. Det vert bestemt på landsmøtet vårt om to år, men sjølvsagt går Senterpartiet inn i forhandlingar basert på vårt program.

Og så, kor god er eigentleg EØS-avtalen? Artikkel 19 seier at det skal vere «gjensidig» nytte. I dag importerer me seks gonger så mykje landbruksvarer som me eksporterer. Me importerer for 40 mrd. kr frå EU. Det er aktivitet på mange gardsbruk. Det betyr at det kunne vore langt fleire enn dei 90 000 som arbeider i næringa og industrien i dag. Det kunne ha vore enda meir enn dei 150 mrd. kr som ein genererer. EØS-avtalen har ikkje vore noka lukke for norsk landbruk. Det som skjer no, er at norske bønder mistar arbeidsplassen sin fordi ein importerer så mykje frå EU.

Presidenten: Representanten Svein Roald Hansen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Svein Roald Hansen (A) [14:54:11]: Bare en kort merknad til representanten Amundsen, som sier at det er et eksempel på at EU tiltar seg mer og mer makt. Alttså: Det finnes ikke noe mystisk vesen nede i Brussel som heter EU, som tiltar seg makt. Men det finnes 28 land som møtes og blir enige om at på det området gjør vi ting i fellesskap, f.eks. at vi nå skal oppfylle Parisavtalens betingelser for utslippskutt av klimagasser. Det er det som skjer. Det er ikke noen byråkrater som tiltar seg makt i Brussel.

Det samme gjelder Lysbakken, som snakker om den økonomiske politikken som føres i Brussel. Nei, det føres ingen økonomisk politikk i Brussel, men de er enige om noen rammer for den økonomiske politikken. Den økonomiske politikken er landenes ansvar, og den føres i hvert enkelt land.

Og hvis Navarsete er misfornøyd med artikkel 19-forhandlingene, vil jeg bare si: Hun bør glede seg til kravene fra EU på landbrukssiden. Hvis vi skal forhandle en handelsavtale, blir artikkel 19-forhandlingene blåbær.

Presidenten: Representanten Leif Audun Sande har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Leif Audun Sande (A) [14:55:28]: Dette er til representanten Nævra. Mitt poeng er at høg aktivitet skapar ein del problem. Med den trailertrafikken me har ut av og inn til landet, krev det meir kontroll og meir pengar til kontroll. Det krev betre reglar. Me kunne f.eks. hatt dei same kabotasjeregiane som dei har i Danmark – dei

er betre enn våre. Me kunne hatt høgre allmenngjorde lønsvilkår, om me ville det. Me kunne ha drive med meir kontroll, om me ville det. Det er ingen som hindrar oss i å gjera det. No kjem EU-parlamentet med ein ny mobilitetspakke, som fagbevegelsen i Europa jublar for, og dei skal til med forhandlingar med Rådet. Om dei klarer å losa han igjennom, er det ein kjempesiger.

Mitt poeng er at aktivitet skapar problem. Det må det demmast opp for. Det har ikkje med EØS å gjera, for det skal ikkje vera slik at det berre er norske sjåførar som skal køyra fisk frå Nord-Noreg gjennom Europa.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [14:56:32]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Bøhler, Lene Vågslid, Maria Aasen-Svensrud og Jonas Gahr Støre om tiltak mot kriminelle gjenger og organisert kriminalitet (Innst. 204 S (2018–2019), jf. Dokument 8:39 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Geir Inge Lien (Sp) [14:57:27] (ordfører for saka): Vi behandlar i dag eit representantforslag frå Arbeidarpartiet om tiltak mot gjengkriminalitet. Det er eit viktig tema forslagsstillarane tek opp her. Vi opplever at denne typen kriminalitet skapar utryggleik i fleire lokalmiljø. Dette må vi som folkevalde ta på høgaste alvor. Vi må styrkje dei førebyggjande tiltaka og etterforskinga og sørgje for passande og korrekte reaksjonar når det vert gjort lovbrøt.

I forslaget framhevar forslagsstillarane betydninga av kontinuerleg innsats mot kriminelle gjengar og kriminelle nettverk. Det vert òg lagt vekt på at ein må gje gjengkriminelle betre moglegheiter til å kome seg ut av dei kriminelle miljøa. Det vert i tillegg føreslått utbygging av fleire ungdomseiningar i kriminalomsorga, betre tilgjengekontroll i fengsla, forbod mot sal av SIM-kort til mobiltelefonar utan at identiteten til kjøparen vert sjekka og registrert, i tillegg til ei rekkje endringsforslag til bl.a. straffeloven, straffeprosessloven og våpenforskrifta, og praksisen til barnevernet.

I svarbrevet til komiteen av 18. desember framheva statsråden ein del av det arbeidet som allereie er gjort, eller som er i gang på området. Blant anna vart det vist til satsinga i statsbudsjettet på førebygging av gjengkriminalitet i enkelte delar av hovudstaden, i tillegg til ei satsing på Økokrim og Kripos.

Statsråden framhevar òg arbeidet som er i gang med å greie ut ei mogleg ny straffeføresegn som rammar deltaking i eller rekruttering til kriminelle organisasjonar. Han peika på at Nordlandsforskning skal slutføre ei evaluering i løpet av 2019 om ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, og at Riksadvokaten har varsla ein nasjonal gjenginnsats gjennom arbeidet løfta inn i det so-kalla Samordningsutvalget.

Eit av forslaga Senterpartiet støttar, går på å byggje opp ein permanent innsats mot kriminelle gjengar på dei plassane det gjeld. Det er viktig med kontinuitet i innsatsen mot kriminelle gjengar. Det er ikkje godt nok om det berre vert sett inn tiltak like etter at problemet har blussa opp, som vert avvikla straks problemet ikkje lenger er i fokus. Politiet må setjast i stand til å skaffe seg god oversikt over miljøa og kjennskap til personane som er involverte.

Eg synest det er veldig positivt at det er ei auka satsing mot gjengkriminalitet i statsbudsjettet, og eg vil rose regjeringa for det. Eg forstår òg på statsråden at det går føre seg eit arbeid i departementet med å utarbeide fleire tiltak i kampen mot gjengkriminalitet. Vi kan likevel ikkje seie oss fornøgde slik situasjonen er i dag. Problemet med gjengkriminalitet er pågåande, det vert rekruttert unge folk, barn, inn i desse gjengane, og fleire etablerer ein kriminell livsstil frå ung alder.

Vi treng å få på plass tiltak raskt, og vi må ha langsiktige planar for å kjempe mot problemet. At dette må vere opp til den enkelte politimeister å prioritere innanfor budsjetttrammene, er ei setning som stadig vert gjenteken. Eg er heilt einig i at politiet lokalt må få større handlingsrom. Det inkluderer at dei skal ha rom til å prioritere innanfor rammene og sjølve vurdere kor innsatsen må setjast inn.

Det som ikkje vert nemnt i denne samanhengen, er at politidistrikta sitt økonomiske handlingsrom har vorte drastisk redusert dei siste åra. Ei undersøking som regjeringa sjølv har bestilt, viser at politidistrikta sitt økonomiske handlingsrom vart redusert med nesten ein halv milliard kroner mellom 2013 og 2016. Det er sett i gang ei omfattande reform i politiet som òg sluker ressursar. Graden av øyremerkte midlar er òg auka.

Eg vil takke komiteen for eit godt samarbeid, og eg håpar på ein god debatt.

Eg tek med dette opp forslaga som Senterpartiet er medforslagsstillar til.

Presidenten: Representanten Geir Inge Lien har tatt opp de forslagene han refererte til.

Jan Bøhler (A) [15:03:03]: Vi skal være åpne for gode ideer, sa Erna Solberg da Dagsrevyen 22. januar spurte henne om hvordan den nye flertallsregjeringen ville samarbeide med resten av Stortinget. Det var en lovende uttalelse, som jeg likte godt. De partiene som til enhver tid sitter i regjering, har ikke monopol på gode ideer eller viktige erfaringer og kunnskap. Det var heller ikke den rød-grønne regjeringen alltid like god til å forstå, selv om det ble inngått enkelte brede forlik. De som kritiserte den rød-grønne regjeringen den gangen – som jeg godt kunne forstå – hadde jeg håpet ikke ville begynne på samme måte når man selv fikk flertallsregjering.

Hvis vi vil gjøre en best mulig jobb for befolkningen, bør vi som folkevalgte være gode til å lytte og lære av hverandre. Det er mitt håp at dette kan gjelde kampen mot kriminelle gjenger og nettverk som bygger seg opp i Oslo og i andre byområder landet rundt. Erna Solberg sa i sin tale til Høyres landsmøte:

«Hvis virkemidlene vi bruker ikke stanser de mest hardbarkede, så må vi ta i bruk tøffere virkemidler og tenke nytt.»

Hvis denne nytenkningen er alvorlig ment, håper jeg det vil innebære at hun og regjeringen også vil være åpne for gode ideer og forslag som kommer fra andre enn dem selv.

I innstillingen vi behandler i dag, om 14 forslag fra oss i Arbeiderpartiet om nye og sterkere tiltak for å stoppe kriminelle gjenger og bakmenn, er det slik at Senterpartiet og SV støtter en god del forslag, og flertallet i komiteen har i sin tilråding til vedtak ti forslag. Men det mest interessante er at når man leser merknadene fra Høyre og Fremskrittspartiet i innstillingen, er det tydelig at det egentlig er grunnlag for bred enighet om mange av disse forslagene.

Noen viktige tiltak som det ifølge merknadene i innstillingen er bred enighet om, er bl.a. å forby kriminelle gjenger og rekruttering til dem og deltakelse i kriminelle gjenger. Det er å endre org.krim-paragrafen slik at det blir strengere straffer når gjerningsmenn er en del av en kriminell gjeng, slik at flere i den nye typen organisert kriminalitet i kriminelle gjenger kan rammes av den paragrafen.

Et tredje punkt er at det åpenbart er flertall for en langsiktig nasjonal satsing eller et prosjekt for å stoppe gjengene på en bedre måte. Det er åpenbart flertall for å gjøre det lettere å frata gjengene penger og verdier gjennom sivilrettslig inndragning. Et femte punkt er at det åpenbart er flertall for bedre lovhjemler for oppholdsforbud, som kan holde gjengmedlemmer unna sine ter-

ritorier. Det er også helt klart flertall i innstillingen for flere ungdomsplasser i kriminalomsorgen for et fåtall unge som begår så grov kriminalitet at dette er påkrevet. Et flertall uttrykker seg positivt til institusjoner i barnevernet som er i stand til å behandle og ivareta barn som har gjort alvorlige kriminelle handlinger, og ikke bare gir dem opp og sender dem tilbake til hjemstedet.

Flere av disse punktene har også representanter fra Høyre og Fremskrittspartiet omtalt positivt i media. Likevel vil de altså ikke stemme for noen av forslagene, dessverre. Jeg håper man vil reflektere over det i debatten, for man har hatt tre år på seg siden jeg tok opp forslaget om en langsiktig gjengsatsing her i Stortinget, til å se på det. Man har hatt fire år på seg siden jeg tok opp i spørretimen samarbeidet mellom etatene når det gjelder å ivareta barn og unge som er i faresonen, at taushetsplikten ikke skal hindre det. Jeg tok det opp for fire år siden, fikk positiv respons om for å utarbeide en veileder, se på lovverket, men ingenting har skjedd. Vi har forslag om det i dag.

Det kom en rapport i 2014 om samarbeid mellom etatene for å inndra pengene mer effektivt fra kriminelle miljøer, og det var en utredning om sivilrettslig inndragning på høring, og den høringen var ferdig i februar 2017. Da jeg spurte statsråden ved nyttårstider om hvordan det ligger an med den, fikk jeg et veldig uklart svar på om det har skjedd noe som helst på de to årene.

Det er dessverre gjennomgående at for lite har skjedd. Statsråden var nå ute med et godt og klart standpunkt – også i Granavolden-plattformen – om machete, men det er jo bare å føye det til i våpenforskriften § 9 a, det kan gjøres når som helst av regjeringen og er ingen stor prosess.

Så mitt viktigste anliggende her i dag er hvordan vi kan få en bedre framdrift i disse sakene. Jeg hadde håpet at regjeringspartiene hadde vært med på å be regjeringen om ting, også ting det kanskje kan være dragkamper om i regjeringen, for da kunne vi uttrykke en bred flertallsvilje her i Stortinget om det. Jeg hadde også håpet at man ville si noe om hvor man står i prosessen, i hvert fall, gitt oss noen varsler om når disse tingene kommer. Jeg håper man vil bidra til det her i debatten.

Jeg tar opp Arbeiderpartiets forslag, og jeg vil også i et senere innlegg komme tilbake til forslag nr. 8.

Presidenten: Representanten Jan Bøhler har tatt opp de forslagene han refererte til.

Peter Frølich (H) [15:08:26]: I går var jeg på pub. Der så jeg fotball, og det gikk veldig bra – Brann vant! Det er nesten som en klisje at når man sitter alene på en pub, kommer man i prat med andre. Jeg kom i prat med en velger som satt for seg selv, og etter hvert dreide samtalen inn på politikk. Han hadde sterke synspunk-

ter på ulike politiske spørsmål, han hadde gode innspill til oss på Stortinget, han mente vi hadde forbedringspotensial både her og der, bl.a. reiseregningsskriving. Han hadde også noen sterke synspunkter på at vi burde samarbeide mer på tvers av partilinjene. Han var Arbeiderparti-velger – han ville veldig gjerne se at det var mer samarbeid mellom Arbeiderpartiet og regjeringspartiene.

Jeg kunne ikke love ham noen regjeringsdeltakelse med det første, men jeg kunne love ham samarbeid i saker som dette. Og jeg synes at representanten Jan Bøhler skal ha honnør for arbeidet han gjør med gjengproblematikken, og for den dialogen vi har hatt underveis i arbeidet med saken.

Det er riktig som representanten Bøhler ramset opp, at her er det grunnlag for bred enighet på mange punkter. Han har nevnt det selv, jeg nevner det igjen: Rekruttering til gjenger går det an å gjøre noe med, høyere straff for enkelte handlinger som er gjengrelatert, ved inndragning av verdier har vi et stort potensial, kontroll i fengslet synes jeg også er spennende – et punkt som definitivt bør jobbes videre med, håndtering av unge gjengangere – et stort problem som vi bør finne sammen i løsningen av. Så det er mye bra i forslaget fra bl.a. representanten Bøhler.

Jeg tror vi kan være enige om noen premisser i denne debatten, nemlig at gjengaktivitet er som gift for en by. Den ødelegger tryggheten, den ødelegger trivselen, og den ødelegger oppveksten til barn og unge. Vi skal være tindrende klar på at vi aksepterer ikke lenger at gjengene ødelegger unge menneskers liv, for det er det de gjør.

Jeg tror vi kan være enige om i salen her i dag at naivitetsens tid er forbi. Vi skal definitivt hjelpe unge mennesker som havner på skråplanet. Det er en del av det å ha storbyer med storbyutfordringer. Men vi kan ikke akseptere at vi blir lurt og latterliggjort av gjenger som spekulerer i godheten vår. Vi må sette tydelige grenser, for det å sette tydelige grenser er faktisk å vise omsorg også for dem som er involvert i gjengaktivitet, men som kan reddes ut.

Jeg er helt enig med representanten Bøhler i at det selvfølgelig er lett å la seg frustrere litt av den politiske tradisjonen vi har om at vi ikke alltid stemmer for forslag som isolert sett er gode. Det er nå engang sånn det er blitt – det tar nok lang tid å endre den type tradisjoner. Jeg tror det viktigste vi skal ta med oss i debatten, er den enigheten og det felles synet vi har på veldig mange punkter. Jeg tror også det er fornuftig at departementet jobber grundig og bredt med en rekke forslag og kommer tilbake med dem på en egnet måte til Stortinget. Det ser jeg veldig fram til.

Himanshu Gulati (FrP) [15:12:34]: Mine pubturer er nok ikke like faglig givende som representanten Frølich sine, men jeg vil slutte meg til rosen han kommer med til representanten Bøhler for engasjementet og kunnskapsnivået både i denne saken og i flere andre interpellasjoner og saker om bekjempelse av gjeng- og ungdomskriminalitet. Det å bekjempe kriminelle gjenger og ikke minst det å møte den bølgen med ungdomskriminalitet vi nå ser i Oslo, er kanskje en av de viktigste utfordringene i Poliiti-Norge for øyeblikket.

Jeg er også veldig stolt av både å tilhøre et parti og å være en del av et regjeringsteam som tar dette på det største alvor, og har gjort det flere ganger, både gjennom bevilgninger, i regjeringsplattformen og i andre sammenhenger. Jeg er også glad for at et flertall, tror jeg, av de forslagene som foreslås i dette representantforslaget, allerede enten er foreslått, varslet utredet eller på andre måter tatt initiativ til, også av regjeringen gjennom varslinger fra regjeringen eller gjennom presiseringer i regjeringsplattformen om at vil bli fulgt opp. Det er også enkelte ting vi ikke har fulgt opp på egen hånd, fordi vi mener det er lite treffsikkert, bl.a. forslaget om registrering av ID ved kjøp av SIM-kort. Men intensjonen bak flertallet av forslagene deler vi.

Jeg kan også nevne noe av det regjeringen allerede har varslet at utredes eller ses på, og også det man allerede har gjort, deriblant satsing på politikraft i Oslo gjennom mer forebygging, men også gjennom spissere kompetanse. Regjeringen har sagt at man ønsker flere ungdomsplasser i fengselssystemet, og jobber med det. Det er nevnt i regjeringsplattformen og også bekreftet av regjeringen at man jobber med å etablere et gjengprosjekt. Bevilgning til kontroll med det som tas inn i fengsler, ble styrket i budsjettet i høst. Å inndra eiendeler er varslet i regjeringsplattformen. Det er en rekke forslag jeg kunne nevnt, som Arbeiderpartiet tar til orde for gjennom sine forslag, men som regjeringen allerede er i gang med. Enkelte av dem ble også varslet av regjeringen før Arbeiderpartiet fremmet sine forslag, men Arbeiderpartiet skal ha ros for at de har tatt til orde for noen av dem før vi gjorde det, bl.a. macheteforbud.

Mitt poeng er at intensjonen i mange av disse forslagene støtter vi, men vi er allerede i gang med flere av disse tiltakene. Det viktigste er at dette følges opp godt. De forslagene som vi er usikre på, håper jeg regjeringen vil utrede bedre og komme tilbake til oss med et godt beslutningsgrunnlag, slik at vi kan ta stilling til det.

Jeg vil også nevne noe av det som trengs å gjøres for å bedre den situasjonen vi ser spesielt i Oslo, med både ungdomskriminalitet og gjengkriminalitet. Disse tingene henger sammen – økningen i ungdomskriminalitet er farlig for rekrutteringen til gjengmiljøene. Blant annet etterlyser jeg mer innsats og mer involvering fra for-

eldrene. Når vi nå ser at unge tenåringer ned i 13–14-årsalderen beveger seg gatelangs til sene nattetimer, og vi ser at yngre og yngre personer også bærer kniv, er det en farlig utvikling. Jeg mener at vi også må ansvarliggjøre foreldrene og både oppfordre og anmode om at foreldre engasjerer seg mer i hva barna driver med på fritiden, og at man driver en sunn oppdragelse. Flere av de historiene vi hører om, er ting som jeg tror de fleste av oss føler også representerer noe feil i oppdragelsen. Vi skal gjøre vårt fra politisk side, så må kommunen gjøre sitt fra barnevernssiden, men også foreldrene og de nærmiljøene det er snakk om, er nødt til å være mer delaktige i og aktive med hensyn til hva barna driver med på fritiden.

Olivia Corso Salles (SV) [15:17:17]: Jeg står her på Stortingets talerstol i dag som vara for Oslo SV. Til daglig jobber jeg i barnevernets førstelinje, og jeg har tidligere jobbet i Barnevernvakten i Oslo. Jeg og mine kollegaer treffer ungdommene dere i dag diskuterer. Vi treffer dem ofte før de har blitt av en del av politiets statistikk, definert ut fra unge gjengangere. Det er barn og ungdom som har vokst opp under svært sårbare forhold. Mange av dem har vært ut og inn av landet og har alvorlige traumer. Ofte er det blitt forsøkt å hjelpe både barna og familien over mange år. Da kan man selvsagt spørre seg om hjelpen var rett, og man kan spørre seg om barnevernet har de rette hjelpetiltakene. Det er også en viktig debatt.

Så står vi her, da, og snakker om det som er grov kriminalitet. Men det er også barn.

Disse ungdommene er fra hele landet, men de finner et fellesskap i hverandre. Sammen opplever de å være en del av noe. De får venner, mening, mestring, penger. Ungdommene opplever mye positivt i fellesskapet, og det må vi også forstå.

Men hva gjør en sosialarbeider og forebyggende politi når en ungdom tjener 12 000 kr i uka og er fornøyd med livet sitt? Da er det ikke nok med en vaffel, en trygg voksen og en ny fritidsaktivitet. De trenger så mye mer, for det har gått så langt.

Dette er ofte gutter som oppbevarer våpen og narkotika. De er løpegutter for eldre kriminelle. Noen har begått grov vold og overgrep.

Disse barna burde fått hjelp fra barneverntjenesten, har det blitt svart fra politisk hold, men felles for veldig mange av disse ungdommene er som sagt at de har fått hjelp. Problemet er at det ikke har fungert. Til tross for at det offentlige er inne, er de blitt rekruttert av kriminelle.

Dette bekymrer meg. Ikke bare er jeg bekymret for de ungdommene vi her snakker om, men de utgjør også en betydelig risiko i sitt nærmiljø. Vi må ta inn over oss hvor stor og omfattende hjelp disse trenger, ikke bare

for å beskytte nærmiljøet, men for å gi dem en faktisk sjanse til en ny start.

I dag har ikke barneverntjenesten de virkemidlene som skal til for å hjelpe ungdommene det her er snakk om. Jeg ser at det i forslaget vises til barnevernlovens tvangshjemmel, § 4-24, men dette her er altså i praksis verken behandling eller noe langsiktig. Det er snakk om noen få dagers plassering. Barnevernstjenestens erfaringer tilsier også at det heller ikke har noen effekt med disse plasseringene.

Forslaget viser også til mulighetene for samtykke ved lengre plassering, men vi som jobber der ute, vet at dette ikke fungerer. Samtykke kan trekkes. Disse ungdommene er ofte på rømmen, og det er svært krevende da faktisk å komme i posisjon til å få en relasjon og til å gi behandling.

Institusjonene som barnevernstjenestene har tilgjengelig, er ofte heller ikke gode nok. Mange av disse, som ofte er private aktører, har ikke den kompetansen, de fagfolkene eller de rammene som skal til for ungdommene. Det er det som er virkeligheten der ute, og det er også et politisk ansvar.

Jeg viser til FNs barnekonvensjon, som legger til grunn at barn kun skal i fengsel som en siste utvei. Det gjelder dem som har begått den groveste kriminaliteten. Men vi ser at ungdomsenhetene, omtalt som ungdomsfengslene, har en helt annen bemanning enn det barneverntjenestens institusjoner har. De har ikke bare fengselsbetjenter, de har også gode fagfolk.

Det de aller mest traumatiserte ungdommer trenger, er tid og kompetanse – tid til en god relasjon, og da må de være ett sted over tid. Da kan de ikke få muligheten til å stikke av. For dette vet jeg: Når man har opplevd mange svik, som disse ungdommene har, tar det tid å bygge tillit og slippe noen inn. Kompetansen trengs for å utrede hva slags hjelp de faktisk trenger. Kompetansen trengs til å jobbe med det kognitive, eller hva det måtte være de trenger hjelp til. Vi trenger å ta tak i de helt grunnleggende problemene for å gi dem en reell sjanse.

Disse ungdommene har opplevd at mange har gitt dem opp. De trenger å bli sett og ivaretatt, og de trenger å bli tatt på alvor.

Statsråd Jøran Kallmyr [15:22:08]: Jeg vil vise til representantforslaget fra stortingsrepresentantene Jan Bøhler, Lene Vågslid, Maria Aasen-Svensrud og Jonas Gahr Støre og innstillingen fra justiskomiteen. Jeg synes det er bra med engasjementet i denne saken, og jeg vil dele det engasjementet.

Arbeidet mot ungdomskriminalitet og gjengkriminalitet er et viktig satsingsområde for regjeringen. I statsbudsjettet for 2019 er det derfor bevilget 50 mill. kr til en bred satsing på politiet, påtalemyndigheten, kon-

fliktrådene og barnevernet. Det er i tillegg bevilget 37 mill. kr til politiets kriminalitetsforebyggende arbeid knyttet til den pågående områdesatsingen i Oslo. Jeg vil også vise til at Riksadvokaten og Politidirektoratet, jf. brev av 21. februar i år, har gitt ordre om at politi- og påtalemyndigheter skal utarbeide en plan for bekjempelse av gjengkriminalitet på det sentrale østlandsområdet. Arbeidet mot gjengkriminalitet er løftet fram i Granvolden-plattformen, og regjeringen har også utarbeidet en ny handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet.

Om kort tid kommer sluttrapporten fra følgeevalueringen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Den vil, sammen med en del innspill fra andre sentrale aktører, gi oss et bedre kunnskapsgrunnlag for å gjøre endringer i reaksjonene, slik at de blir mer effektive og tilpasset målgruppen. Regjeringen vil også se på andre mulige lovendringer som kan styrke innsatsen mot mer etablerte kriminelle miljøer og den organiserte kriminaliteten. Det skal vurderes om det skal gjøres straffbart å være medlem og delta i et kriminelt gjengmiljø samt å rekruttere andre til et slikt miljø. Det samme gjelder forslag om oppholdsforbud i et større område over et lengre tidsrom.

Det er forbudt å bære kniv på offentlig plass med mindre knivbæreren har et aktverdig formål, som f.eks. en tømmer som har tollekniv for å skjære i isolasjon. Våpenforskriften har allerede forbud, altså omsetningsforbud og totalforbud, mot våpen som springkniv, stiletter og batangakniver samt andre særlig farlige våpen og gjenstander uten aktverdig formål og som framstår som et voldsprodukt. De fleste kniver, økser og andre redskap har imidlertid et mangeartet bruksområde og vil derfor ikke omfattes av forbudet. Det kan også gjelde machete, som har en del lignende egenskaper med andre kniver som faktisk har et aktverdig formål.

Politidirektoratet har informert om at det er en økende trend at gjengmiljøer i hovedstaden bevæpner seg med machete. For å begrense tilgangen vil regjeringen fremme et forslag om forbud. Men det er noen dilemmaer med et slikt forbud, og de jobber vi med å få løst. Blant annet er forskjellen, den fysiske forskjellen på en samekniv og en machete, noe vanskelig å trekke opp, og vi kan ikke risikere at vi plutselig ender opp med et lovforslag som forbyr samekniv.

Gjenstander som er forbudt etter våpenforskriften, kan som hovedregel heller ikke innføres i landet. Videre er det forbudt å overlate eller overdra kniver og lignende gjenstand med en bladlengde på over 25 cm til personer under 16 år. For å lette tolletatens arbeid med beslag av farlige kniver kan det være hensiktsmessig med en presisering i rundskriv, som er utgitt av Politidirektoratet, som operasjonaliserer og konkretiserer bestemmelsen i

våpenforskriften. Jeg vil be Politidirektoratet om å gjøre nettopp det.

Jeg er også svært glad for at politimesteren i Oslo for noen dager siden ga et nytt påtaledirektiv som øker bøtesatsene, og som forsterker innsatsen mot bæring av kniv på offentlige steder. Som jeg sa i Stortinget i går: Det skal være nulltoleranse for bæring av kniv i Oslo.

Når det gjelder rapporteringen til Stortinget om i hvilken grad den nye lovhomehlen for dataavlesning er benyttet, viser jeg til det som tidligere er sagt fra departementet i saken, at en slik rapportering kan skade politiets arbeid.

Det er viktig at de kriminelle ikke kan kjøre rundt i dyre biler og «flashe» en rikdom for yngre, slik at de blir et uheldig forbilde. Inndragning er et virkemiddel som vi er nødt til å benytte mer. Det er fremmet forslag fra komiteen om å innføre et tillegg i straffelovens bestemmelser om inndragning av økonomisk utbytte, med en regel om aktsomhetsplikt med straffeansvar for dem som lar gjengkriminelle verdier stå i sitt navn. Det er allerede langt på vei kriminalisert gjennom hvitvaskingsreglene, og en videre utvidelse av det reiser en del krevende prinsipielle spørsmål.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jan Böhler (A) [15:27:43]: Jeg oppfatter situasjonen, både lokalt her i Oslo og også fra en del andre steder i landet, som ganske alvorlig, særlig fordi det blir flere slike ungdomskriminelle grupper, og da får også bakmennene mer makt.

Men i innstillingen skriver regjeringspartiene:

«Disse medlemmer er svært fornøyde med den helhetlige satsingen som nå gjøres for å bekjempe gjengkriminalitet.»

Det synes jeg står i motsetning til den virkelighetsoppfatningen jeg har av situasjonen. Og Politidirektoratet og Riksadvokaten skriver i brev av 21. februar 2019 at de pålegger Oslo politidistrikt og Øst politidistrikt innen 15. mars 2019 å utarbeide

«en revidert plan som bereder grunnen for en kraftfull, forpliktende og bred innsats mot de såkalte gjengene på det sentrale østlandsområdet.» De krever en forsterket innsats.

Det er en utålmodighet som uttrykkes fra Riksadvokaten og Politidirektoratet, som jeg ikke synes er i samsvar med den beskrivelsen i innstillingen, at man er «svært fornøyde». Er statsråden enig i at man ikke kan slå seg på brystet og være svært fornøyd?

Statsråd Jøran Kallmyr [15:28:57]: Jeg oppfatter vel at det merknaden kvitterer ut, er regjeringens satsing i 2019 mot gjengkriminalitet, hvor det bl.a. – som jeg viste til i sted – er bevilget 50 mill. kr.

Så er det slik at det Riksadvokaten har kommet med, er en oppfølging av nettopp det regjeringen har bestemt seg for, at man nå skal kjøre hardere mot gjengkriminalitet, at man har bevilget penger til innsatsen mot gjengkriminalitet. Man har altså bevilget 24 mill. kr til styrking av politiinnsatsen. 8 mill. kr av det går til Økokrim og Kripos, og 16 mill. kr av det går til den styrkede satsingen i Oslo-området direkte mot ungdomskriminalitet og gjengkriminalitet. Dette kommer i tillegg til de 50 mill. kr man har gitt til den styrkede innsatsen mot ungdomskriminalitet og gjengmiljøer. I tillegg til det skal man også ha en helhetlig handlingsplan, som gjør at vi virkelig kan få has på disse gjengene i Oslo.

Jan Böhler (A) [15:29:53]: Jeg er glad for de tallene statsråden refererer, men det er altså noen konkrete tiltak som handler om mer enn budsjett, som vi konsentrerer oss mest om her i dag. Jeg hadde en opplevelse forrige dagen. Jeg snakket med en mor som hadde en gutt som hadde sittet på ungdomsenheten på Eidsvoll, hvor det er bare fire plasser for hele Oslo og Østlandet. De var veldig fornøyd med tilbudet – psykologer, barnevern, utdanning osv. – men han måtte ut derfra på grunn av at det var fullt, det var en yngre som skulle prioriteres.

Politiet sier også i Klassekampen i dag at det for et tittalls unge i Oslo er plasser i ungdomsenheten som ville vært det beste – få dem helt ut av miljøet, få det gode tilbudet. Når regjeringspartiene nå i snart ett år har snakket om at man trenger slike tiltak – og det er jo bare snakk om å øke antallet plasser i ungdomsenheten på Eidsvoll, de sier jo at de har mulighet for å bygge ut der – er dette en sak regjeringen nå jobber med, budsjettmessig, og som statsråden ønsker å få fortgang i?

Statsråd Jøran Kallmyr [15:30:54]: Som representanten Jan Böhler sikkert er klar over, kan jeg ikke begynne å kommentere hva vi jobber med i budsjettet, men jeg synes det blir veldig interessant å se denne evalueringen vi får. Det er også mitt inntrykk at ungdomsenheten gjør en meget god jobb, og jeg venter nå spent på evalueringen av den, ikke minst med tanke på tilbakefallsprosenten for dem som har vært der nå. Det er helt tydelig at vi er nødt til å kjøre et litt annet løp enn det som ofte har blitt gjort tidligere, og det er også tydelig at vi er nødt til å være mer konsekvente med hensyn til yngre kriminelle. Vi har også en utfordring med kriminelle som er under 15 år. Det som bekymrer meg veldig, er at det finnes 13-åringer på gata i Oslo med kniv, og dermed er vi også nødt til å forbedre det tilbudet som skal gis gjennom barnevernet.

Jan Böhler (A) [15:31:50]: Jeg takker for svaret. Det at man hele tiden skal vente på evalueringer osv., oppfatter jeg mest handler om ungdomsstraff og ung-

domsoppfølginger. Ungdomsenhetene har et så lite antall plasser at det er et ganske lite grunnlag for å evaluere. Tilbakemeldingene er svært gode, og politiet etterlyser intenst behovet.

Men et spørsmål til når det gjelder inndragning: Sivilrettslig inndragning, som statsråden ikke gikk nærmere inn på, er noe som regjeringspartiene, helt ok, snakket om i fjor sommer, man skal ta blingbling fra gjengene. Det får man ikke gjort ved å bruke dagens lov-hjemmel, som er knyttet til en straffesaksbeslutning. Kan man ta det sivilrettslig, er det et enklere spor, uten den omfattende straffeprosessen. Vi hadde en utredning – som ligger der – for to år siden. Da jeg for noen måneder siden spurte daværende statsråd, kom det ikke noe svar på om han hadde rørt denne utredningen, der høringen var ferdig i februar 2017. Har nåværende statsråd tenkt å ta tak i den?

Statsråd Jøran Kallmyr [15:32:57]: Vi skal se på dette med sivil inndragning. Så er det et spørsmål om det kommer til å bli like effektivt som det å kunne foreta inndragning i medhold av straffeloven. Det er noe med det at i dag kan man foreta inndragninger i forbindelse med etterforskning og den type ting, og da vil gjenstanden bli inndratt fram til saken er avklart i rettssystemet.

Det er nok litt mer komplisert når det gjelder sivilrettslig inndragning. Dessuten er det helt andre etater som skal gjennomføre en sånn type inndragning, og man trenger en annen type lovhjemmel. Men det er absolutt interessant, og hvis dette er det som kan hjelpe for å få de dyre bilene bort fra de kriminelle, er jeg absolutt positiv til det.

Jan Bøhler (A) [15:33:47]: En av grunnene til at vi fremmer forslaget om aktsomhetsplikt, er å få de dyre bilene bort fra kriminelle. Nå har de lært seg at de ikke skal la bilene stå i sitt navn, men la dem stå i navnet til folk som ikke har noe på rullebladet. Forslaget om aktsomhetsplikt er en anbefaling jeg fikk fra bl.a. folk som jobber med dette hos Riksadvokaten, så det vil jeg anbefale statsråden om ikke å avfeie for lett.

Men jeg vil spørre om det statsråden sa om dataavlesing. Det vi spør om her fra Stortinget, er rett og slett en oppfølging av det regjeringen sa til oss da man fremmet lovhjemlene om dataavlesing for et par år siden, at det var viktig for å kunne bekjempe kriminelle gjenger som har bakmenn som opererer i det skjulte, å komme inn på deres kommunikasjon. Og vi har ikke bedt om noen som helst detaljert rapportering om hvordan politiet bruker det, hva som skjer i saker; vi har rett og slett spurt: Er det tatt i bruk? Har man ressurser til det? Har man utdannet folk til det? For svarene har hele tiden vært uklare, og det er et stort behov for dette. Det er spørsmålet, og det mener jeg man må kunne svare Stortinget på.

Statsråd Jøran Kallmyr [15:34:55]: Det som har vært vurderingen fra departementet her, er at hvis man gir informasjon om hva slags type virkemiddel og hva slags type lovhjemmel man har tatt i bruk, kan man gi informasjon som enkelte vil oppfatte på en sånn måte at de kan tilpasse seg situasjonen.

Geir Inge Lien (Sp) [15:35:30]: Ser statsråden at eit lovforbod mot machete vil kunne vere problematisk for yrkesutøvarar? Han var inne på det i innlegget sitt. Det er mange – fagarbeidarar innanfor både gartneri og hagebruk og snikkarar – som brukar den typen knivar som det no er planar om skal verte forbode. Det vil òg skape store problem for mange i bl.a. friluftsliv.

Vi har i dag, som statsråden òg sa, eit lovverk som forbyr å gå med kniv på offentleg stad. Då lurar eg på: Finst det andre tiltak statsråden heller vil vurdere, t.d. styrking av tolletaten gjennom budsjettmidlar eller å gje dei heimlar til å beslaglegge knivar som vert borne på offentleg stad, før dei kjem dit, med omsyn til aldersgrense og diverse sånt? Kunne statsråden presisere kva han tenkjer å kome med i rundskrivet?

Statsråd Jøran Kallmyr [15:36:34]: Det er helt klart slått fast i Granavolden-plattformen at regjeringen ønsker å forby machete. Så må jeg komme med en ærlig opplysning: Jeg trodde dette var ganske enkelt, at en machete var en machete, men så enkelt var det visst ikke. En machete har veldig mange forskjellige utforminger, og når man skal utstede et forbud mot kniv, må man komme med en presis beskrivelse, sånn at den typen kniver blir forbudt. Da kommer vi inn på problemet med andre typer kniver, som er ganske like, og som i aller høyeste grad har et aktverdige formål, som f.eks. en samekniv, som blir brukt aktivt av en yrkesgruppe.

Så her er det noen dilemmaer, derfor jobber vi nå med å finne en presis lovformulering som gjør at vi rammer machete, og ikke kniver som kan brukes til aktverdige formål.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Lene Vågslid (A) [15:37:45]: Eg var ikkje på pub i går, eg var derimot i eit intervju med NRK Kveldsnytt om rapporten som er lagd fram i dag, om nærpolitireforma. Denne debatten handlar ikkje om det, men eg har lyst til å innleie med å seie at uansett kva me diskuterer i justiskomiteen når det gjeld politi, er me heilt avhengige av å få til ein betre ressursituasjon for politidistrikta. Det gjeld òg Oslo politidistrikt. Sjølv om justisministeren og alle dei som har vore justisministrarar før han, har vist til satsingar, er det blitt ein vane at ein i

denne salen ikkje tek med seg nedtrekka, ikkje tek med seg det politidistrikta faktisk må kutte i. Difor synest eg den rapporten som eg og justisministeren òg har diskutert før i dag, i NRK, er ganske nedslåande, når ressurs-situasjonen i dag, slik polititilsette òg opplever det, er forverra sidan 2013.

Så er eg litt lei. Eg er lei av at Høgre og Framstegspartiet og regjeringa rosar Jan Bøhler for engasjementet. Det minner meg nesten om ein hersketeknikk. No har Jan Bøhler og Arbeidarpartiet i fleire år etterlyst tiltak mot gjengkriminalitet, hatt konkrete forslag, utfordra i spørjetimen, og fått svar frå justisminister etter justisminister om at dette arbeidet er i gang. Og så er det den visa me skal syngje i dag òg. Det er eg lei av. Eg meiner ein får stemme for det ein er for. Viss ikkje bør ein i det minste vere noko meir konkret om når ein har tenkt å gjere ting, og når me kan forvente oppfølging.

Eg trur nemleg at me er einige om ein del av dei til-taka me diskuterer i dag, men eg kunne tenkje meg at justisministeren – og gjerne andre – kunne vere meir konkret på når ein har tenkt å kome til Stortinget med handling. For eg trur det er mange som bur i Oslo, men òg i andre byar, som blir urolege og bekymra, særleg når det gjeld talet på episodar med kniv som me har sett i media i det siste, seinast førre helg, dagen før det og dagen før det. Difor er det uansett positivt at ein vil sjå på eit macheteforbod. Eg meiner at ein kunne ha gjort det sjølv om ein hadde stemt for forslaga våre i dag, og eg meiner dei forslaga me har fremja saman med Senterpartiet når det gjeld tolletaten, òg må sjåast nærmare på.

Så det er dessverre slik at her får me skryt og honnør for engasjementet, men når alt kjem til alt, er det ikkje aktuelt for denne regjeringa å stemme for forslag som kjem frå Arbeidarpartiet. Eg håpar difor at justisministeren og andre kan vere meir konkrete på når dei kjem til å følgje opp dei sakene me har etterlyst no i fleire år.

Jan Bøhler (A) [15:41:09]: Jeg vil bare først si til statsråden når det gjelder spørsmålet om dataavlesning, hvor han nevnte at det kan skade politiets arbeid hvis man svarer på om det er tatt i bruk eller ikke: Da man la fram lovforslag for Stortinget om adgang til dataavlesning og begrunnet det med at man trengte det for å bekjempe kriminelle gjenger og organisert kriminalitet, la man ikke fram det uten å mene at det skulle tas i bruk. Det å gi Stortinget en tilbakemelding om at det er tatt i bruk, og om at man har ressurser til det, kan ikke skade politiets arbeid. Gjengene må være klar over at man hadde tenkt å bruke det da man fremmet det for Stortinget. Det er veldig vanskelig å forstå at vi ikke kan få vite om det er tatt i bruk eller ikke, om man har ressurser til det, og om man er i stand til å gjennomføre

det. Jeg vil ikke vite noe som helst om i hvilke saker eller hvordan det er brukt; jeg vil bare vite om man har kunnet ta i bruk den lovhjemmelen, for det er ganske krevende, teknisk og ressursmessig, og det er viktig for bekjempelsen av gjengene.

Så er det en åpenbar misforståelse i innstillingen når det gjelder grundig ID-kontroll ved kjøp og salg av SIM-kort. Flertallet skriver at det vil være for inngripende med tanke på personvernet. Men det er jo gjeldende lov – i ekomloven § 2-4 annet ledd står det at det skal kreves entydig identifisering. Jeg har tatt dette opp med digitaliseringsminister Astrup etter at avsløringene i Dagens Næringsliv kom. Jeg er veldig fornøyd med dialogen med ham, både i Dagsnytt atten og her i spørretimen i Stortinget. Jeg kan nøye meg med å lese opp det som statsråd Astrup har sagt her i stortingssalen i spørretimen. Jeg hadde et spørsmål hvor jeg spurte:

«Media har i den senere tid rettet oppmerksomhet mot såkalt mobilkapring og salg av SIM-kort til falske abonnenter.»

Og videre:

«Mener statsråden det er behov for klarere regler for hvordan entydig ID-sjekk skal gjennomføres, og for kontrollrutiner og sanksjoner ved brudd på dette?»

Det korte svaret fra digitaliseringsminister Astrup på spørsmålet er ja. Jeg har aldri fått et klarere og mer positivt svar i Stortinget fra en statsråd som jeg kan huske, nesten ikke fra våre egne heller. Statsråden føyer til at han har gitt oppdrag til Nkom, altså Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, både om å vurdere om lovverket er godt nok, og om bruk av elektronisk identitetsløsninger som f.eks. BankID, MinID eller Buypass ID kan bidra til økt sikkerhet ved kjøp eller portering av SIM-kort. Nkom skal også vurdere behovet for tilsyn og hvordan man kan bruke sanksjonssystemet dersom regelverket ikke følges i fremtiden.

Så jeg har rett og slett lagd et såkalt løst forslag til saken som er en forbedring av det forslaget jeg fremmet, som er en fortetting – et konsentrat – av det statsråden har svart meg i Stortinget. Dette forslaget, forslag nr. 8, erstatter da forslag nr. 4 fra Arbeiderpartiet i innstillingen. Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide tydelige retningslinjer med bestemmelser om sanksjoner og tilsyn som gjør at ekomloven § 2-4 annet ledd, om entydig identifisering av sluttbruker ved kjøp eller portering av SIM-kort, må etterleves av mobilsel-skapene.»

Jeg tar opp dette forslaget.

Presidenten: Representanten Jan Bøhler har tatt opp det forslaget han refererte.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [15:44:31]: Jeg må bare aller først si til representanten Vågslid at Jan Bøhler og jeg har vært i tospann i Oslo-politikken siden før representanten Vågslid ble født. Jeg har akkurat googlet årstallet da representanten ble født – jeg skal ikke si det her, men det kan man finne på Google. Jeg var i hvert fall russ en del år før det, og Jan Bøhler og jeg har vært i Groruddalen og reist rundt og prøvd å se og analysere gjengkriminaliteten veldig lenge. Jeg har også lyst til å rose representanten Jan Bøhler for et ærlig og oppriktig engasjement for dette.

Jeg må si at da jeg hørte representanten Frølich gjøre det så idyllisk da han sto her oppe, undret jeg meg litt: Det virket nesten som et slags vekkelsemøte som nå var over, og at nå var vi enige, nå har vi ordnet opp i Groruddalen, og alt er i orden. Men det er altså ikke i orden, det er mye verre enn noen gang – det er status. Uansett hvor mye jeg, Jan Bøhler og justisministere i «hytt og gevær» har holdt på med dette, er det ikke noe bedre der – det er verre!

Da må man prøve å se på symptomene. Når ikke én person her oppe har sagt at de som faktisk driver med gjengkriminalitet, har utenlandsk bakgrunn, må man skjønne at det er noe galt med diskusjonen i salen – når man ikke kan analysere såpass og se fellestrekkene her. Det er sikkert dårlig oppvekst og sikkert det ene med det andre, fattigdom, sosiale skjevheter, de har ikke gratis SFO – ja, det er sikkert mange ting, men det er iallfall én ting som er helt sikkert, og det er at de har innvandrerbakgrunn. Det hadde de ikke i gjengene for 30 år siden, men da var det andre måter vi måtte løse det på, og det er løst. Derfor er det mulig å løse det i dag også, men man må ta tak i det som er viktigst, og det er oppdragelsen som foreldrene gir til barna sine. Det begynner med integreringen allerede på barneskolen og før det, når barna er små.

Jeg hadde et leserinnlegg i 2008 med ti råd til innvandrerforeldre. Det var ikke vanskeligere enn som så: Snakk norsk til barna hjemme, se på norsk barne-tv, les norske eventyr, ikke reis på lange ferier til opprinnelseslandet, ikke send barna på koranskole etter skoletid, frigjør døtrene og la dem være aktive i sosiale miljøer, engasjer dere i FAU, engasjer dere i idrettslag. Det er mulig å få det til – det er på integreringssiden, men integrering og justis henger sammen. Man blir ikke kriminell i gjengmiljøer uten at man faktisk har en grunn til det – det begynner et eller annet sted. Foreldrene må stilles til ansvar, foreldrene skal holde barna sine innendørs etter kl. 23 hvis de er 15 år eller yngre. Det er ikke vanskelig å si, det bør de klare å gjøre. Vi har en byråd her i Oslo, Thorkildsen, som sier at man skal være redd for politiet, for de har uniform på seg, mens vi lærte at onkel politi hadde uniform på seg, og at onkel politi var tryggheten

selv. Nå skal man altså lære at en politimann i uniform er noe man skal være redd for. Hvem er det som lærer barna den typen holdninger? Det er ikke rart at de blir redd når folk forteller at de skal være redd dem. Barna synes det er spennende med politi. Der var Jan Bøhler og jeg enige om at Thorkildsens utspill var meningsløst.

Vi må ta tak i dette sammen, og det lar seg løse. Jeg skjønner at vi ikke kan stemme for opposisjonens forslag – det skjønner alle, sånn fungerer ikke politikken – men la oss ta tak i dette. Det er foreldrenes ansvar, og da må vi få integreringen til å fungere. Still krav til foreldrene, de skal ta ansvar for sine barn – det skal verken barnevernet eller andre, det skal faktisk foreldrene.

Statsråd Jøran Kallmyr [15:47:49]: Det var representanten Lene Vågslid som fikk meg til å ta ordet. Jeg blir også litt lei. Jeg blir lei av å høre at det alltid er manglende ressurser i politiet. Så jeg har lyst til å opplyse Stortinget om at i 2013 var det 1 855 politiansatte i Oslo politidistrikt. I 2018 hadde det tallet økt til 2 155. Det er en økning på 300 politifolk bare i Oslo politidistrikt. Det er 16 pst. økning. Man har styrket påtalemyndigheten med 45 jurister. Det er en økning på 32 pst. I Øst politidistrikt har man også hatt en kraftig økning, fra 979 politifolk i 2013 til 1 185 politifolk i 2018. Det er en økning på 206 polititjenestemenn, en økning på 22 pst. Antallet jurister har i det distriktet økt med 31 pst.

Denne regjeringen har tilført politiet i Oslo og i Øst politidistrikt en økning i ressurser, og i tillegg kommer den ekstraordinære satsingen mot gjengkriminalitet, som er på 50 mill. kr pluss 37 mill. kr.

Representanten Tybring-Gjedde sa at dette var nesten som et vekkelsemøte. Det er kanskje ikke så langt unna, men jeg registrerer i hvert fall én ting: Det er bred enighet i denne salen om at vi nå skal kjøre en tøffere linje mot ungdomskriminelle og mot gjenger, og det er jeg veldig godt fornøyd med.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Nils Kristen Sandtrøen på vegne av Arbeiderpartiet

- forslag nr. 2, fra Geir Pollestad på vegne av Senterpartiet

Det voterer over forslag nr. 2, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«I lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord gjøres følgende endring:

§ 11 andre ledd skal lyde:

For å unngå skade på natur- og kulturlandskap eller for å redusere utslepp av klimagassar kan departementet gi føresegner for nydyrking. *Forbud mot nydyrking av myr kan ikke fastsetjast i føresegna*».

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 91 mot 12 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.58.52)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

I o v

om endringer i jordlova mv. (klimahensyn ved nydyrking)

I

I lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord gjøres følgende endring:

§ 11 andre ledd skal lyde:

For å unngå skade på natur- og kulturlandskap eller for å redusere utslepp av klimagassar kan departementet gi føresegner for nydyrking. I føresegnene kan det fastsetjast forbod mot nydyrking og at nydyrking berre kan skje i samsvar med *ein* plan godkjend av departementet.

Presidenten: Det voterer alternativt mellom innstillingen og forslag nr.1, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«I lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord gjøres følgende endring:

§ 11 andre ledd skal lyde:

For å unngå skade på natur- og kulturlandskap eller for å redusere utslepp av klimagassar kan departementet gi føresegner for nydyrking. *Søknad om nydyrking av myr kan berre skje gjennom ein plan godkjen av den enkelte kommune. Eit generelt forbod mot nydyrking av myr kan ikke fastsetjast i føresegna*».

Senterpartiet har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet ble komiteens innstilling bifalt med 65 mot 37 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.59.20)

Videre var innstilt:

II

Feilrettinger o.l.

1. I lov 10. juli 1936 nr. 6 til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror skal § 2 andre ledd lyde:

Departementet oppnemner medlemmer med personlege varamedlemmer *for*

- a) Landbruks- og matdepartementet
- b) *Nærings- og fiskeridepartementet*
- c) Norges Bondelag
- d) Norsk Bonde- og Småbrukarlag
- e) Norsk Landbrukssamvirke
- f) Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund
- g) Norske Felleskjøp SA
- h) Nortura SA
- i) Tine SA
- j) *Hovedorganisasjonen Virke og Coop Norge SA (fellesrepresentant)*
- k) *Kjøtt- og fjørfefbransjens Landsforbund, Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund, NHO Mat og Drikke og Norkorn (fellesrepresentant)*.

2. I lov 25. juni 1965 nr. 1 om forpakting skal § 9 andre ledd lyde:

For framleige av husvære eller rom på den forpakta eiegenomen gjeld føresegnene i husleigelova *kapittel 7, jf. § 1-2*, tilsvarende.

3. I lov 9. juni 1972 nr. 31 om svensk reinbeiting i Norge og norsk reinbeiting i Sverige gjøres følgende endringer:

§ 24 andre ledd skal lyde:

Rein som uten hjemmel i loven befinner seg i Norge, må ikke slaktes uten samtykke av *fylkesmannen i fylket* der reinen er.

§ 39 fjerde ledd skal lyde:

Pålegg om beiteavgift kan av den som pålegget berører, eller av lantbruksnämnden, ankes til *Landbruksdirektoratet* innen fem uker etter at tillitsmannen har mottatt pålegget.

§ 47 tredje ledd skal lyde:

Med lantbruksnämndens samtykke kan *Landbruksdirektoratet* gjøre midlertidige unntak fra § 4 om bruken av beiteområdene.

4. I lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger gjøres følgende endringer:

§ 5-8 overskriften skal lyde:

§ 5-8 (gjenoppføring og utbedring av bygninger etter brann eller annen skade – forholdet til forsikring)

I §§ 7-2 tredje punktum og 7-5 fjerde ledd erstattes ordet «viltneimnda» med ordet «kommunen».

5. I lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift gjøres følgende endringer:

§ 33 tredje ledd skal lyde:

Merking skal skje i henhold til bestemmelsene i *lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd*.

I § 38 første ledd andre punktum, § 71 første ledd andre punktum, § 75 tredje punktum og § 79 andre ledd erstattes «Statens reindriftsforvaltning» med «Landbruksdirektoratet».

§ 38 andre ledd skal lyde:

Reinmerke kan ikke registreres som varemerke etter *varemerkeloven*.

§ 58 fjerde ledd skal lyde:

Hvis fylkesmannen ikke godkjenner de foreslåtte bruksreglene, skal *fylkesmannen* bistå distriktet ved utarbeidelse av et nytt forslag som skal behandles etter reglene foran. Fylkesmannen skal, hvis dette ikke fører frem, utarbeide bruksregler for distriktet.

§ 70 a første ledd andre punktum skal lyde:

I kravet om skjønn skal det gis så vidt mulig nøyaktige opplysninger om tid og sted for *skadeforvoldelsen*, skadens art og omfang og erstatningskravets størrelse.

6. I lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av eidegods- og rettshøve på fast eiendom m.m. oppheves § 5-3 bokstav a.

7. I lov 15. august 2014 nr. 59 om erstatning for naturskader gjøres følgende endringer:

I §§ 11, 12, 13, 14, 17, 18, 20 og 24 erstattes «Statens landbruksforvaltning» med «Landbruksdirektoratet».

III

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 75 stemmer for og 11 stemmer mot lovens overskrift og loven i sin helhet.

(Voteringsutskrift kl. 16.00.00)

Presidenten: Det ser ut til at flere har stemt feil. Da tar vi voteringen på nytt.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 91 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.00.22)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Geir Pollestad på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 2, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det voteres over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig revidering av reindriftsloven og legge den frem for Stortinget til behandling».

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 55 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.01.03)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til en endring av reindriftsloven hvor det etableres et bunnfradrag. Målet er å skjerme de minste enhetene og øke rekrutteringen til næringen».

Arbeiderpartiet og Senterpartiet har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 59 mot 43 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.01.21)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:193 L (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Mona Fagerås, Lars Haltbrekken og Arne Nævra om endring av reindriftsloven § 60 – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 93 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.01.51)

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag, fra Nils Kristen Sandtrøen på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig legge frem for Stortinget en plan for klimatilpasninger av jordbruket. Målet er å opprettholde og forsterke selvforsyningsgraden av jordbruksprodukter i møte med klimaendringene. Planen skal ta utgangspunkt i følgende:

1. forslag til hvordan matjorda i hele landet kan brukes og tilpasses klimaendringene for å øke produktiviteten og forbedre agronomien,
2. konkrete tiltak for å gjennomføre en utvidelse med tilstrekkelig lager av såkorn og grasfrø,
3. evaluering av hvordan kvote- og strukturutviklingen påvirker sårbarheten og beredskapen i møte med klimaendringene, herunder hvordan dette påvirker avhengigheten av kjøp av fôr og mulighetene for beitebruk over hele landet,
4. tiltak for forsterket norsk fôrutvikling basert på norske ressurser, herunder muligheter for utnyttelse av norske proteiner fra vekselbruk for økt produktivitet og god agronomi,

5. tiltak som kan bidra til økte investeringer i oppgradering av vannløp og hensiktsmessige, nye investeringer i vanningsanlegg med særlig vekt på fellesanlegg.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem et forslag til klimafond for jordbruket etter modell fra skogfondet.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at en plan for klimatilpasninger av jordbruket også inneholder tiltak for å ivareta norske husdyr og tiltak for å ivareta og utvikle nytteplanters genressurser ved reproduksjon i takt med endringer i klima og lokale produksjonsforhold.»

Det voterer alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:31 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nils Kristen Sandtrøen, Maria Aasen-Svensrud, Terje Aasland, Ruth Grung, Jonas Gahr Støre og Ingvild Kjerkol om klimatilpassing av jordbruket for trygg matproduksjon basert på norske ressurser – vedtas ikke.

Presidenten: Bak innstillingen står Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Arbeiderpartiet ble komiteens innstilling bifalt med 55 mot 49 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.02.57)

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt ett forslag, fra Liv Signe Navarsete på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et offentlig utvalg som skal utrede mulige alternativer til dagens EØS-avtale. Alle alternativer som ivaretar muligheten til å handle med EU, uten en like sterk forpliktelse til å implementere EUs lovverk som med dagens EØS-avtale, skal bli vurdert. Utvalget skal vurdere alternativene etter hvor godt de bidrar til å løse utfordringene med sosial dumping i ar-

beidslivet, og hvor godt alternativene ivaretar demokratiet sammenlignet med dagens EØS-avtale, og samtidig foreta en vurdering av konsekvensene for norsk næringsliv. Utvalget skal ferdigstille arbeidet innen utgangen av 2020.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:58 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Solfrid Lerbrekk og Arne Nævra om å utrede alternativer til EØS-avtalen – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Senterpartiet ble komiteens innstilling bifalt med 85 mot 19 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.03.46)

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt åtte forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Geir Inge Lien på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslagene nr. 4–8, fra Jan Bøhler på vegne av Arbeiderpartiet

Presidenten vil opplyse om at forslag nr. 4 ble trukket i løpet debatten.

Det voteres over forslagene nr. 5 og 6, fra Arbeiderpartiet.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke og utvide ungdomsenhetene i kriminalomsorgen med flere plasser, slik at politiet og konfliktrådene kan sette inn sanksjoner mot dem som bryter avtaler om ungdomsstraff.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre praksisen i barnevernet slik at man unngår at barn under 15 år som begår gjentatt kriminalitet, og som barnevernet ikke når fram med behandlingen av, i en del tilfeller utskrives for godt og sendes tilbake til hjemstedet.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet ble med 72 mot 32 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.04.26)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 7, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen tilføye macheter i våpenforskriften § 9 om hvilke knivtyper det er forbudt å erverve, eie og inneha i Norge, og sørge for at legemsbeskadigelse med kniv igjen blir registrert i STRASAK-rapporten.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 71 mot 31 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.04.42)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 8, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide tydelige retningslinjer med bestemmelser om sanksjoner og tilsyn som gjør at ekomloven § 2-4 annet ledd, om entydig identifisering av sluttbruker ved kjøp eller portering av SIM-kort, må etterleves av mobilsel-skapene.»

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 66 mot 38 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.05.01)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1–3, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide forslag til lov hjemler som forbyr deltakelse i kriminelle gjenger og rekruttering til disse, og fremme dem for Stortinget slik at de kan behandles innen sommeren 2020.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2019 fremme forslag om endringer i § 79 i straffeloven, som gir forhøyet straff for organisert kriminalitet, slik at den bedre kan ramme kriminelle gjenger.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå tillegg i straffeprosesslovens bestemmelser om besøks- og oppholdsforbud, slik at de som begår kriminalitet i

bestemte områder, kan nektes å oppholde seg i en større omkrets og i et betydelig tidsrom, samt vurdere bruk av elektronisk kontroll for å håndheve dette.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 60 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.05.19)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen sørge for at det bygges opp en permanent konsentrert innsats mot kriminelle gjenger i alle berørte politidistrikt, slik at politiet kontinuerlig kan være tett på dem.

II

Stortinget ber regjeringen fremme sak om oppfølging av forslagene i høringsdokumentet om sivilrettslig inndragning, og om hvordan straffelovens bestemmelser om utvidet inndragning av økonomisk utbytte fra kriminalitet kan bli tatt mer i bruk.

III

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om tillegg til straffelovens bestemmelser om inndragning av økonomisk utbytte, slik at det innføres aktsomhetsplikt med straffansvar for dem som lar gjengkriminelles verdier, biler, leiligheter m.m. stå i sitt navn.

IV

Stortinget ber regjeringen rapportere til Stortinget om i hvilken grad de nye lovhjelmene for dataavlesing fra våren 2016 er benyttet i arbeidet mot organisert kriminalitet og kriminelle gjenger, og hva som trengs av ressurser og kompetanse for at de skal kunne brukes effektivt.

V

Stortinget ber regjeringen sette av midler til oppgradering av sikkerhetsutstyr og adgangskontroll i kriminalomsorgen, slik at man kan hindre at gjengmedlemmer får smuglet inn utstyr til å fortsette sin kriminelle virksomhet under soningen.

VI

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å forsterke den strafferettslige beskyttelsen av dem som job-

ber i front i bekjempelsen av kriminalitet, slik at straffereaksjonene og innsatsen ved trusler og angrep mot politi, dommere, ansatte i kriminalomsorgen m.fl. kan få en bedre preventiv virkning.

VII

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan tollvesenet kan få bedre hjemler til å beslaglegge kniver som bærer preg av å være voldsprodukter, herunder om det kan innføres krav om løyve fra politiet eller aldersgrense på innføring av visse typer kniver, og om det kan innføres bestemmelser som gjør at gjentatte brudd på våpenloven fører til importnekt for de personene det gjelder.

VIII

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om forbud mot å markedsføre kniver som selvforsvarsprodukter.

IX

Stortinget ber regjeringen sørge for at det etableres et eget exit-program for gjengkriminelle som gir dem bedre muligheter for å bryte permanent ut av det kriminelle miljøet.

X

Stortinget ber regjeringen vurdere å fremme forslag om å innføre regelverk tilsvarende den danske retsplejeloven § 115 for å tydeliggjøre i hvilke tilfeller de ulike etatene, uten hinder av taushetsplikten, kan dele informasjon om enkeltpersoner av hensyn til det kriminalitetsforebyggende samarbeidet.

Presidenten: Bak innstillingen står Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til innstillingen.

Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Voteringsstavlene viste at det var avgitt 54 stemmer mot og 50 stemmer for komiteens innstilling.
(Voteringsutskrift kl. 16.05.50)

Per-Willy Amundsen (FrP) (fra salen): President! Jeg stemte feil! Jeg skulle stemt mot, men stemte for innstillingen.

Presidenten: Vi retter opp det. Da skal stemmetallene være 55 stemmer mot og 49 stemmer for komiteens innstilling. Komiteens innstilling er dermed ikke bifalt.

Sak nr. 6 [16:06:18]

Referat

1. (266) Statsministerens kontor melder at
 1. lov om endringer i spesialisthelsetenestelova m.m. (avvikling av meldeordninga m.m.) (Lovvedtak 50 (2018–2019))
 2. lov om endringer i markaloven (justeringer av markagrensen m.m.) (Lovvedtak 44 (2018–2019))
 3. lov om endringer i eigarseksjonslova mv. (korttidsutleige, skjerpa ervervsavgrensing og eigarskiftegebyr) (Lovvedtak 47 (2018–2019)) – er sanksjonert under 10. april 2019
 Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (267) Endringer i lov om Statens pensjonskasse, samordningsloven og enkelte andre lover (ny tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor) (Prop. 87 L (2018–2019))
3. (268) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen, Geir Adelsten Iversen, Siv Mossleth og Willfred Nordlund om HMS-kort på bygge- og anleggsarbeidsplasser (Dokument 8:114 S (2018–2019))
4. (269) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen, Geir Adelsten Iversen og Kjersti Toppe om automatisk allmenngjøring av lønnsbestemmelsene i tariffavtaler som har et lavere lønnsnivå enn 80. pst av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn (Dokument 8:115 S (2018–2019))
 Enst.: Nr. 2–4 sendes arbeids- og sosialkomiteen.
5. (270) Samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av rettsakter som inngår i felles oppfyllelse med EU av utslippsmålet for 2030 (Prop. 94 S (2018–2019))
 Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
6. (271) Endringer i energiloven § 9-5 (innhenting av politiattest) (Prop. 101 L (2018–2019))
7. (272) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Kari Elisabeth Kaski, Lars Haltbrekken og Arne Nævra om opprettelse av en miljøklagenemnd i Norge (Dokument 8:112 S (2018–2019))
8. (273) Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om å innfri klimastreikernes krav (Dokument 8:117 S (2018–2019))
9. (274) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sandra Borch, Heidi Greni, Ole André Myhrvold og Willfred Nordlund om kommunenes myndighet til å utøve skjønn ved kjøring av snøscooter fra brøytet bilvei til hytte (Dokument 8:119 S (2018–2019))
10. (275) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sandra Borch, Heidi Greni, Ole André Myhrvold, Geir Pollestad og Marit Knutsdatter Strand om en mer effektiv rovdyrforvaltning (Dokument 8:125 S (2018–2019))
11. (276) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Espen Barth Eide, Jonas Gahr Støre, Else-May Botten Norderhus og Runar Sjøstad om norsk satsing på havvindindustri (Dokument 8:132 S (2018–2019))
12. (277) Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om tiltak for renere luft i byer og tettsteder (Dokument 8:135 S (2018–2019))
 Enst.: Nr. 6–12 sendes energi- og miljøkomiteen.
13. (278) Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 79/2019 og nr. 78/2019 av 29. mars 2019 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2013/36/EU (CRD IV) og forordning 575/2013/EU (CRR), og direktiv 2014/65/EU (MiFID II) og forordning 600/2014/EU (MiFIR) (Prop. 83 S (2018–2019))
14. (279) Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 18/2019 av 8. februar 2019 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 909/2014 om forbedring av verdipapiroppgjør i Den europeiske union og om verdipapirsentraler (Prop. 84 S (2018–2019))
15. (280) Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 249/2018 av 5. desember 2018 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv (EU) 2015/849 om tiltak for å hindre at finanssystemet brukes til hvitvasking av penger eller finansiering av terrorisme mv. (fjerde hvitvaskingsdirektiv) og forordning (EU) 2016/1675 om identifisering av tredjestater med høy risiko og strategiske mangler (Prop. 85 S (2018–2019))
 Enst.: Nr. 13–15 sendes finanskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
16. (281) Endringer i verdipapirhandeloven mv. (prospekt, markedsmissbruk, tilsyn og sanksjoner) og samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse av forordning (EU) nr. 596/2014 og (EU) 2017/1129 (Prop. 96 LS (2018–2019))
 Enst.: Sendes finanskomiteen, unntatt B, som sendes finanskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
17. (282) Lov om Norges Bank og pengevesenet mv. (sentralbankloven) (Prop. 97 L (2018–2019))

18. (283) Endringer i skatteloven og merverdiavgiftsloven (lovfesting av en generell omgåelsesregel) (Prop. 98 L (2018–2019))
Enst.: Nr. 17–18 sendes finanskomiteen.
19. (284) Endringer i smittevernloven (lovrevisjon) (Prop. 91 L (2018–2019))
20. (285) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Marit Knutsdatter Strand, Geir Inge Lien, Per Olaf Lundteigen og Siv Mossleth om å utvikle helseforetaksmodellen og ta sykehusene tilbake til folkevalgt styring og offentlig forvaltning (Dokument 8:133 S (2018–2019))
Enst.: Nr. 19–20 sendes helse- og omsorgskomiteen.
21. (286) Samtykke til godtakelse av forordning (EU) 2016/1624 om den europeiske grense- og kystvakten (videreutvikling av Schengen-regelverket) (Prop. 71 S (2018–2019))
Enst.: Sendes justiskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
22. (287) Endringer i straffeloven mv. (terrorrelaterte folkerettslige forpliktelser m.m.) (Prop. 100 L (2018–2019))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
23. (288) Samtykke til inngåelse av avtale av 4. september 2018 mellom Norge og Sverige om gjensidig bistand mellom politiets spesielle innsatsenheter i krisesituasjoner (Prop. 103 S (2018–2019))
Enst.: Sendes justiskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
24. (289) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arne Nævra, Lars Haltbrekken og Olivia Corso Salles om å bedre beredskapen for cruisetrafikken i norske farvann (Dokument 8:126 S (2018–2019))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
25. (290) Nytt regjeringskvartal (Meld. St. 21 (2018–2019))
26. (291) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sandra Borch, Per Olaf Lundteigen, Ole André Myhrvold og Geir Pollestad om økt bruk av tre som byggemateriale (Dokument 8:116 S (2018–2019))
Enst.: Nr. 25–26 sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
27. (292) Helsenæringen. Sammen om verdiskaping og bedre tjenester (Meld. St. 18 (2018–2019))
Enst.: Sendes næringskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for helse- og omsorgskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
28. (293) Smartere innkjøp - effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser (Meld. St. 22 (2018–2019))
Enst.: Sendes næringskomiteen.
29. (294) Samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Tyrkia av 25. juni 2018 (Prop. 67 S (2018–2019))
Enst.: Sendes næringskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
30. (295) Endringer i reindriftsloven (tilgjengeliggjøring av reintall og obligatorisk individmerking) (Prop. 90 L (2018–2019))
Enst.: Sendes næringskomiteen.
31. (296) Endringer i konkurranseloven og samtykke til ratifikasjon av avtale av 8. september 2017 mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om samarbeid i konkurransesaker (nordisk avtale om samarbeid i konkurransesaker m.m.) (Prop. 92 LS (2018–2019))
Enst.: Sendes næringskomiteen, unntatt B, som forelås sendt næringskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
32. (297) Samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Ecuador av 25. juni 2018 (Prop. 93 S (2018–2019))
Enst.: Sendes næringskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
33. (298) Endringer i akvakulturloven (tilpasning av produksjon av hensyn til miljøet) (Prop. 95 L (2018–2019))
34. (299) Lov om forbud mot hold av pelsdyr (Prop. 99 L (2018–2019))
35. (300) Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om en politikk for et sunnere og mer bærekraftig kosthold til beste for mennesker og miljø (Dokument 8:118 S (2018–2019))
36. (301) Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om statlig lederlønnskuttreform (Dokument 8:127 S (2018–2019))
Enst.: Nr. 33–36 sendes næringskomiteen.
37. (302) Endringer i yrkestransportlova (oppheving av behovsprøvingen for drosje mv.) (Prop. 70 L (2018–2019))
38. (303) Lov om havner og farvann (havne- og farvannsloven) (Prop. 86 L (2018–2019))
39. (304) Endringer i postloven (antall omdelingsdager) (Prop. 102 L (2018–2019))
40. (305) Endringer i ekomloven (prisregulering av spesialnummer, internasjonale samtaler og SMS mv.) (Prop. 104 L (2018–2019))
41. (306) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sverre Myrli, Kirsti Leirtrø, Hadia Tajik og Arild Grande om tiltak for tryggere transport på norske veier (Dokument 8:121 S (2018–2019))

42. (307) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Freddy André Øvstegård, Kari Elisabeth Kaski og Arne Nævra om å åpne for person- og godstransport på Østfoldbanens østre linje til Sarpsborg (Dokument 8:122 S (2018–2019))
 Enst.: Nr. 37–42 sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
43. (308) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes, Øystein Langholm Hansen og Siv Mossleth om lik tilgang på kommunikasjonstjenester i hele landet (Dokument 8:128 S (2018–2019))

Presidenten: Presidenten foreslår at referatsak 308 sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
 Bjørnar Moxnes har bedt om ordet.

Bjørnar Moxnes (R) [16:08:37]: Det gjelder referatsak 308. Den ønsker Rødt, Arbeiderpartiet og Senterpartiet å behandle etter § 39 annet ledd bokstav c i Stortingets forretningsorden. Begrunnelsen for det er kort fortalt at Telenor vil avslutte vedlikeholdet av kobbernettet fra og med 1. mai. Stortinget må ta stilling til forslaget vårt før vedlikeholdet stanses, noe som vil være viktig for mange som da vil miste vedlikeholdet sitt. Derfor ønsker vi å få behandlet saken før 1. mai.

Presidenten: Ber noen flere om ordet?

Kari Henriksen (A) [16:09:14]: Representanten Bjørnar Moxnes sa at også Arbeiderpartiet stiller seg bak dette forslaget, og det gjør vi. Vi anbefaler våre medlemmer å stemme for.

Siv Mossleth (Sp) [16:09:34]: Senterpartiet stiller seg også bak det forslaget og ønsker å stemme for at det hastebehandles.

Arne Nævra (SV) [16:09:53]: En kort stemmeforklaring: SV støtter også at vi behandler denne saken raskt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til stemmeforklaring.

Det er anmodet om hastebehandling av representantforslaget. Slik presidenten ser det, er det ingenting i veien for at saken behandles i komité på vanlig måte, og presidenten fastholder sitt forslag om komitébehandling.

Vi går da til votering over behandlingsmåten for representantforslaget.

Det voteres alternativt mellom presidentens forslag om at saken behandles etter § 39 annet ledd bokstav b, dvs. sendes til komité, og Rødts forslag om behandling etter forretningsordenen § 39 annet ledd bokstav c, som da betyr hastebehandling.

Votering:

Ved alternativ votering mellom presidentens forslag og Rødts forslag ble presidentens forslag bifalt med 55 mot 49 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.10.45)

Presidenten: Representantforslaget vil dermed bli behandlet i transport- og kommunikasjonskomiteen på vanlig måte.

Videre ble referert:

44. (309) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bengt Fasteraune, Siv Mossleth, Heidi Greni og Willfred Nordlund om et statlig vedlikeholdsprogram for fylkesveinettet (Dokument 8:131 S (2018–2019))
45. (310) Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om barnevennlig transport i by og bygd (Dokument 8:134 S (2018–2019))
46. (311) Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om bærekraftig moderne bevegelsesfrihet gjennom redusert biltrafikk (Dokument 8:136 S (2018–2019))
 Enst.: Nr. 44–46 sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
47. (312) Endringer i opplæringslova, folkehøgskolelova, friskolelova m.m. (samleproposisjon) (Prop. 88 L (2018–2019))
48. (313) Endringer i universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven (studentombud, trakassering og tilrettelegging) (Prop. 89 L (2018–2019))
49. (314) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Knutsdatter Strand, Kjersti Toppe, Liv Signe Navarsete og Åslaug Sem-Jacobsen om at mållova skal gjelde for studentsamskipnadane (Dokument 8:120 S (2018–2019))
50. (315) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Freddy André Øvstegård, Mona Fagerås og Karin Andersen om kulturskolen for alle (Dokument 8:123 S (2018–2019))
51. (316) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Sheida Sangtarash, Freddy André Øvstegård og Kari Elisabeth Kaski om gratis skolemat til alle (Dokument 8:124 S (2018–2019))
52. (317) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Martin Henriksen, Jorodd Asphjell, Torstein Tvedt Solberg, Nina Sandberg, Hadia Tajik, Arild Grande, Eigil Knutsen, Siri Gårsemyr Staalesen og Jonas Gahr Støre om en bred kompetansereform for arbeidslivet (Dokument 8:129 S (2018–2019))
53. (318) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Martin Henriksen, Jorodd Asphjell, Torstein Tvedt Solberg og Nina Sandberg om en bedre og

mer effektiv lærerutdanning (Dokument 8:130 S (2018–2019))

Enst.: Nr. 47–53 sendes utdannings- og forskningskomiteen.

54. (319) Nordisk samarbeid (Meld. St. 23 (2018–2019))

Enst.: Sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten: Da er sakene på dagens kart ferdigbehandlet.

Da gjenstår det bare å ønske alle en riktig god påske og vel møtt igjen til neste stortingsmøte onsdag 24. april.

Ber noen om ordet? Så synes ikke. – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.12.

